

OLGA CHIȚU

CULEGERE DE EXERCII GRAMATICALE

**pentru
clasele a IV-a - a VIII-a**

S.C. DIACON CORESI S.R.L.

OLGA CHIȚU

Chițu

24.02.1991

Culegere de exerciții gramaticale

pentru

clasele a IV-a - a VIII-a

Limba română

**S.C. DIACON CORESI S.R.L.
BUCUREȘTI 1992**

În această limbă
Toată lumea plînge,
În aceeași limbă
Rîde un pămînt.
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mîngîi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cînt.

Grigore Vieru , În limba ta

Cuvînt înainte

Prezenta lucrare pornește de la ideea că problemele limbii române pot fi mai ușor rezolvate de către elevi, dacă se recurge la texte literare - model de exprimare expresivă.

Accentul nu s-a pus pe noțiuni teoretice, pentru că elevii ciclului gimnazial au nevoie, în primul rînd, de modele în care să fie implicate faptele de limbă.

Fără să urmărească fidel programa, punctul de vedere al autoarei este acela al structurării materialului după criteriul linear.

Textele alese fac parte din opera unor poeți și prozatori cunoscuți, prin ale căror creații, elevii pot să-și însușească, în mod practic, noțiunile de limbă română. S-a respectat, aproape în toate situațiile, structura logică a textului ales, în vederea păstrării cadrului firesc al ideilor.

Numărul exercițiilor variază în raport cu diversitatea noțiunilor gramaticale, evitîndu-se problemele controversate sau ambiguitățile.

Varietatea exercițiilor fonetice, lexicale, sintactice, de recunoaștere, de identificare, de creație, vin în completarea manualelor școlare, în ceea ce privește efortul elevului, prin muncă individuală.

În locul prozei, au fost preferate versurile, pentru nuanțarea stilistică, dar și din convingerea că modelul poeziei este șansa înfrumusețării, exprimării orale și scrise.

Formele prohibite ale limbii sînt mai puțin exemplificate, pentru că textele literare oferă deja, modele de corectitudine și expresivitate.

Dorim ca această lucrare să fie înțeleasă ca un modest demers, în cultivarea limbii române în școală.

Autorul,

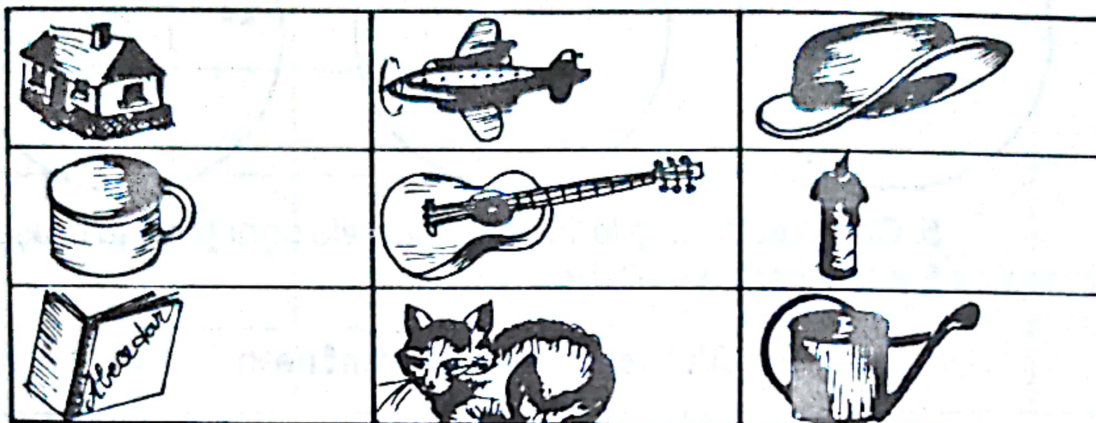
Format: 16/70×100. Nr. de coli: 16.
Apărut: 1992. Tiraj: 20 000.
ISBN 973-95529-1-9

Tiparul executat sub cda. 313/1991,
la Imprimeria de Vest, Oradea,
str. Maresal Ion Antonescu nr. 105
România

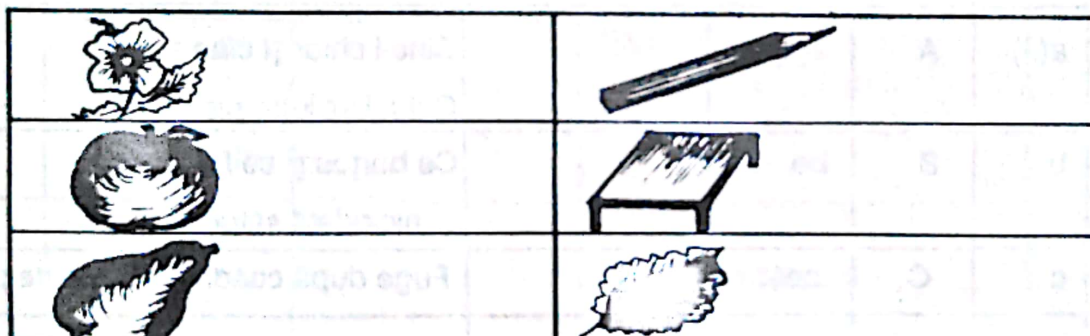

I. Exerciții - joc pentru elevii claselor I-IV

1. Desenați în partea dreaptă a imaginii tot atâtea linii orizontale câte silabe are cuvîntul:

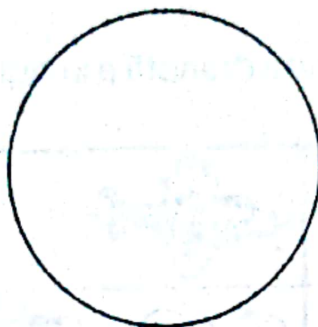
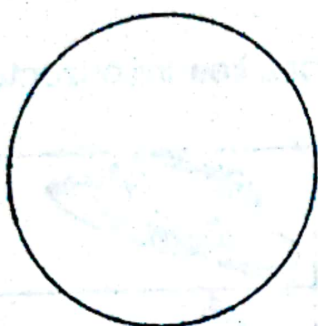
2. Scrieți în partea dreaptă, tot atâtea linii verticale câte sunete are cuvîntul reprezentat prin desen:

Încercuiți cu aceeași culoare imaginile care au aceleași caracteristici.

3. Desenați imaginea unor păsări domestice și sălbatice; spuneți numele lor și imitați-le cîntecul:

4. Desenați, în fiecare cerc, mai multe obiecte de același fel:
din mobilierul casei, al grădiniței, fructe, flori, animale:

5. Completați spațiile libere cu numele unor țări sau orașe care încep cu fiecare literă din alfabet:

Alfabetul limbii române

Litera mică	Litera mare	Cum se citește	Nume de țări și orașe	<u>Alfabetul</u> , de Tudor Arghezi
a(â)	A	a(â)		Cine-i chior și cine are Ochiul lui între picioare?
b	B	be		Ce borșos și ce fudul Și niciodată sătul !
c	C	ce		Fuge după coadă și n-o poate prinde
d	D	de		Cine seamănă din voi C-un cățel de usturoi?
e	E	e		Mi-a venit de la părinți Un pieptene cu trei dinți .
f	F	fe		Ca să-i rămîie peltică I-a rămas limba mai mică .
g	G	ghe		Are la buză un glonț Sau un păr cu scîrlionț .
h	H	ha		Deșelat, răscăcărat, Spune, cum te-am botezat?

i(î)	I(Î)	i(î)		Ați văzut cumva să stea Bățul drept, fără proptea ?
j	J	je		
k	K	ka		
l	L	le		
m	M	me		Cine vine mîndru și călare Și nici cal măcar nu are?
n	N	ne		Vine șchiop, dar merge bine; Așa șchiop nu-i orișicine.
o	O	o		O să-ți fac o întrebare: Cine-i gol, rotund și mare?
p	P	pe		
q	Q	chiu		
r	R	re		Îi atîrnă, de căldură, Pînă-n praf limba din gură
s	S	se		Rîma o literă știe Și numai pe ea o scrie
ș	șe	Ș		
t	T	te		Cobilița din spinare Îi stă-n cap și nici nu-l doare
ț	Ț	țe		
u	U	u		

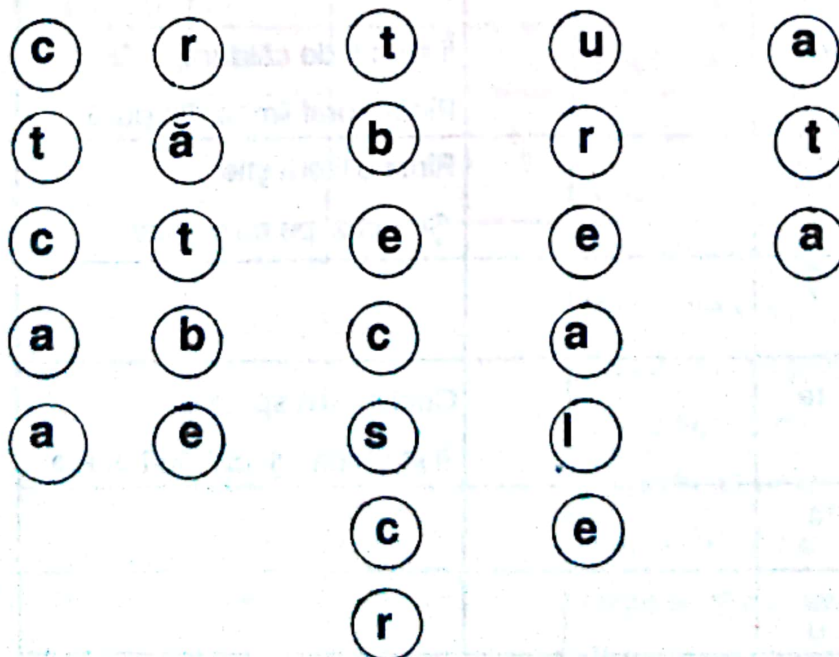
v	V	ve		Urechile au crescut Pe măgarul nevăzut
w	W	dublu ve		
x	X	ics		
y	Y	i grec		
z	Z	ze		3 s-a întros de a-ndoasele Să-și numere oasele

6. Puneți în ordine alfabetică, numele orașelor și județelor: Oradea, Zalău, Năsăud, Arad, Deva, București, Covasna, Focșani, Gorj, Hunedoara, Jimbolia, Ecaterinoslav, Iași, Mărășești, Lugoj, Ploiești, Sibiu, Reșița, Șimleul Silvaniei, Tecuci, Vaslui, Urlați.

Rămân necompletate literele care sînt împrumutate din alte limbi. Care sînt acestea?

7. Joc ortografic:

Literele se plimbă; asociați jetoanele într-o anumită ordine și obțineți șapte cuvinte care denumesc obiecte specifice școlii: carte, tablă, burete, clasă, creta.

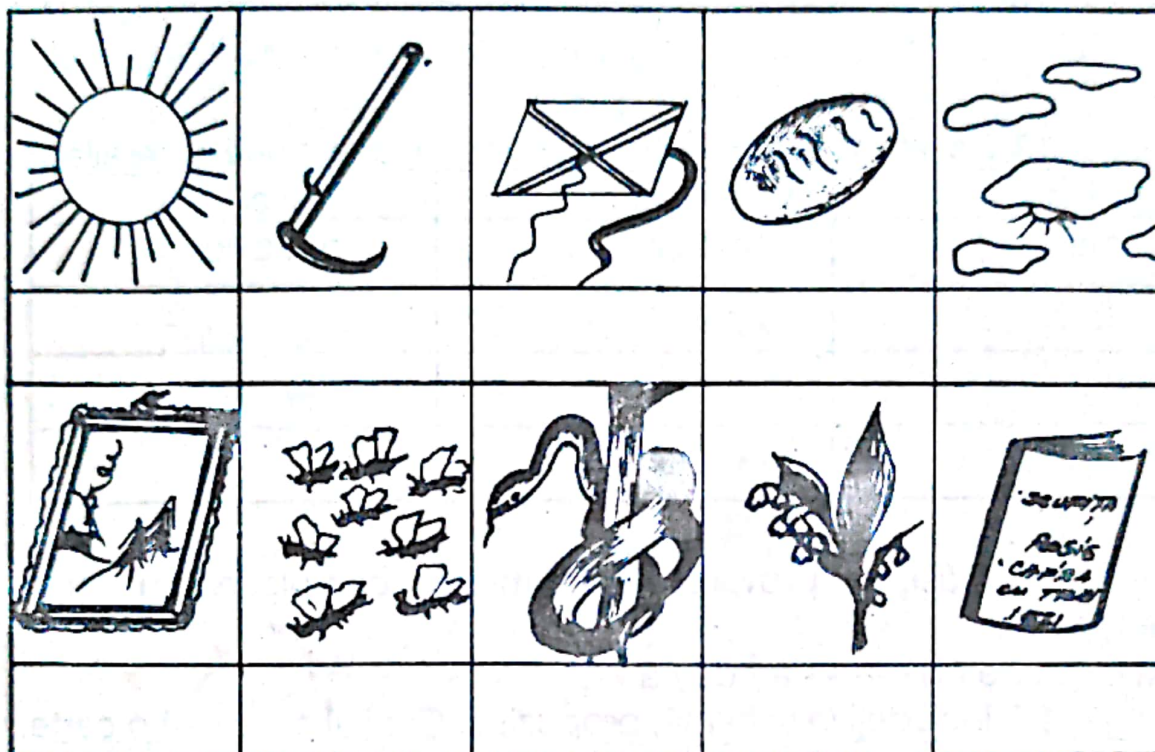
8. Găsiți grupul de litere potrivit

iar-..... stro-pi-toa-..... floa-.....

-ia-si-re li-.....e

sti- ia-so-mi-.... ra-di-.....-răblou

9. Scrieți numele obiectivelor din imagine:

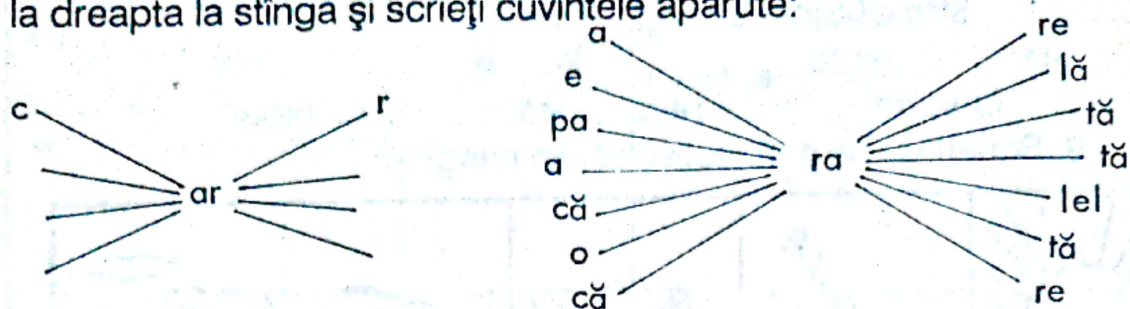
10. Completați cu silabe, pentru a obține nume de persoane:

Na Ni Co Me Gi No

11. Scara cuvintelor: fixați în spațiile libere, numărul silabelor și al sunetelor pentru cuvintele ma și sa.

Cuvîntul	Silabele	Numărul silabelor	Literele	Numărul sunetelor
ca	ca	-	ca	II
car	car	-	car	III
cart	cart	-	cart	IIII
carte	car-te	--	carte	IIIII
cartelă	car-te-lă	---	cartelă	IIIIII
cartelat	car-te-lat	---	cartelat	IIIIII

12. Adăugați sunetele care pot forma un nou cuvânt. Citiți de la dreapta la stînga și scrieți cuvintele apărute:

13. Scrieți în tabel cuvintele formate din una, două și trei silabe:

O silabă	Două silabe	Trei silabe
mac	ma-cii	ma-ci-lor

14. Găsiți un proverb despre muncă, completînd cu literele care lipsesc:

M - - - a / e / b - - - - - ă / de / a - r.

15. Includeți în schemă, propoziția: Copilul cumpără o carte.

Nr.de ordine al cuvîntului în prop.	Cuvîntul	Silabele	Sunetele	Cuvîntul
1	<u>Copilul</u>	- - -	II II III	
2	<u>cumpără</u>	- - -	III II II	
3	<u>o</u>	-	I	
4	<u>carte</u>	- -	II II	

Propoziția

1

2

3

4

- - -

- - -

-

- -

II II III

III II II

I

II II

16. Completați spațiile libere:

a. Propoziția este alcătuită din.....

b. Cuvintele sînt alcătuite din.....

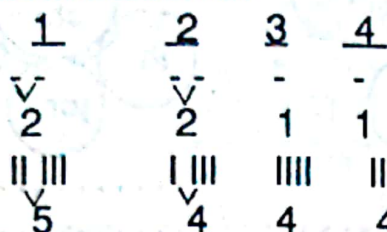
c. Silabele sînt alcătuite din.....

17. Explicați reprezentarea grafică a enunțurilor de la punctul

a, b, c.

Capra avea trei iezi.

propoziția

cuvinte

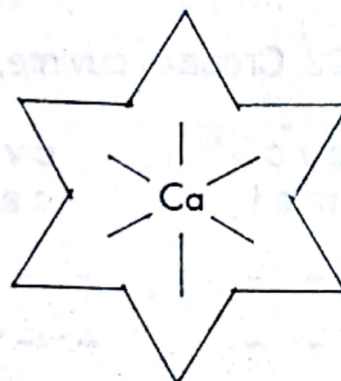
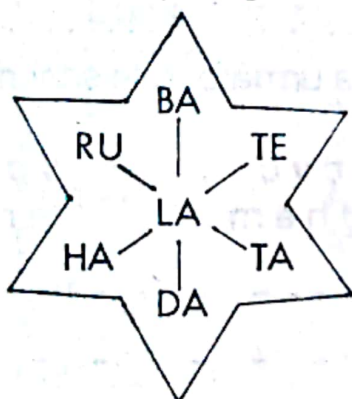
silabe

sunete(litere)

Folosiți aceeași schemă pentru propoziția:

Iedul era obraznic

18. Completați silaba - Ca și vedeți ce cuvinte rezultă.

19. Dați cinci exemple de cuvinte care să fie formate dintr-o silabă închisă:

20. Completați silabele și citiți cuvintele care se formează. Includeți cuvintele în propoziții.

roa
^

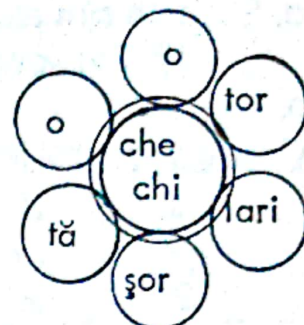
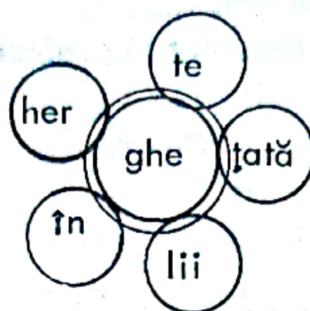
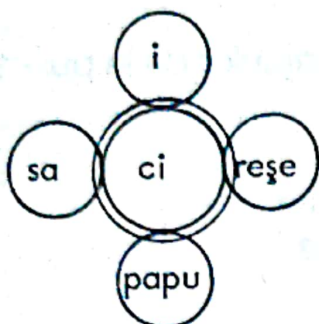
toa
^

moa
^

co
^

lu
^

21. Petalele margaretei vă ajută să alcătuiți cuvinte, în componența cărora se află literele complexe. Transcrieți, în coloane, cuvintele și subliniați grupul de litere care ne interesează:

.....

.....

.....

22. Creează cuvinte, pornind de la următoarele scheme fonetice;

c v c
m a l

c v c v
c a r e

c c v c
g h e m

v c v c v
e r e t e

- - -
 - - -
 - - -
 - - -

- - - -
 - - - -
 - - - -
 - - - -

- - - -
 - - - -
 - - - -
 - - - -

- - - -
 - - - -
 - - - -
 - - - -

23. Descoperiți răspunsul următoarelor ghicitori; cuvîntului răspuns, faceți-i schema fonetică.

Cine mormăie?

- - - - -

Cine are ghimpi?

- - - - -

Cine vă mîngîie?

- - - - -

Cine îngrijește grădina?

- - - - -

Ce cuprinde abecedarul?

- - - - -

Ce prenume ai?

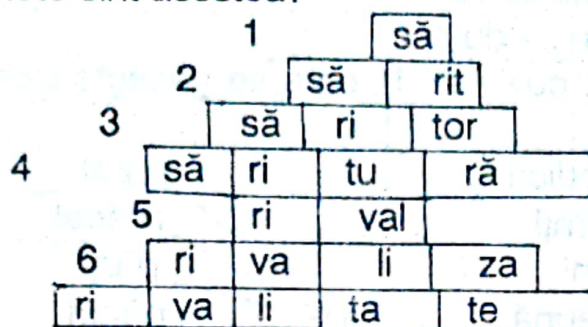
.....

24. Scrieți cuvintele din fiecare dreptunghi.

Descoperiți câte silabe are fiecare.

Cîte sunete se află în fiecare silabă?

Ce sunete sînt acestea?

- 1 5
 2 6
 3 7
 4

25. Completați cu silabele potrivite, încît să rezulte numele unor țări și continente:

Fran - A --
 An -- E ---
 Spa -- A --
 El --- A ---
 Ger ---
 A ---
 Bul ---
 lu ----
 l ---
 Gre --
 Ce -----

26. Formați cuvinte de cîte două silabe, începînd întotdeauna cu silaba ultimă a cuvîntului format anterior:

ma <u>sa</u>	sar <u>e</u>	re -				
lacul						
frate						

27. Reconstituieți primele două versuri ale poeziei Somnoroase păsărele, de Mihai Eminescu, folosind, în locul liniilor, silabele care lipsesc:

"Som-no- ...-se pă-să-re- ...

Pe la ...-buri se ...-du-nă"

28. Alcătuiți cuvintele în care se găsește litera m înainte de literele p și b.

îm

- piedică
- părați
- plini
- preună
- păia
- băta
- bia

îm

- părat
- brăcat
- părți
- pături
- pătri
- brățișă

29. Explicați de ce cuvintele subliniate se scriu cu literă mare: Ana, Mihai, Ionel, Constantin, Maria, Elena, Piatra-Neamț, Bacău, Ceahlău, Prut, Dunăre, Mihai Eminescu, Ion Creangă, George Enescu, Constantin Brâncuși

30. Coșulețul misterios:

Într-un coșuleț se află mai multe semne ca acestea:

☐ linia de dialog

☐ virgula

☐ punctul

☐ ? semnul întrebării

☐ ! semnul mirării

Alegeți-le pe cele potrivite, pentru propozițiile următoare:

Ce frunoasă este toamna ☐

Ai citit cartea ☐

Frunzele se îngălbenesc ☐

☐ Când pleci la mare ☐

☐ În vacanța mare ☐

31. Completați rubricile cu cuvintele care denumesc:

ființe	lucruri	fenomene ale naturii	acțiuni	însușiri
Lizuca	ceas	ninsoare	scrie	frunoasă

32. Completați propozițiile, motivați de ce ați scris cu majusculă, unele cuvinte

Doarsuspina,
 Pe cîndnegru tace;
 Dorm și florile -n.....
în pace!

(Mihai Eminescu, Somnoroase păsărele.)

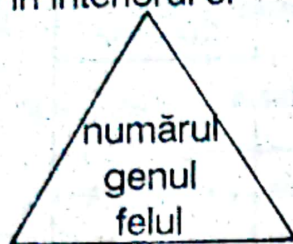
33. Adăugați substantivelor următoare, adjective și verbe, încît să rezulte propoziții.

Substantivul	Adjectivul	Verbul
Zilele		
Ținuta		
Păsările		
Căprioara		
Lalelele		
Pomii		

Scrieți în coloane:

O ființă	Mai multe ființe	Un lucru	Mai multe lucruri

34. Analizați cuvintele de la baza piramidei, folosind cerințele aflate în interiorul ei

steaua, luceafărul, cadoul, frații, hîrtie, ziare, file, frunză, rînd, conducători, reformă, cub

35. Completați rubricile cu adjective care să arate:

dimensiunea	forma	culoarea	gust	însușiri sufletești

36. Completați substantivele cu adjectivele potrivite:

crinii.....	drumul.....	omul.....	mărul.....
trandafirul.....	cercul.....	mama.....	gu'urile.....
lăcrămioara.....	poteca.....	bunicul.....	piersica.....
cerul.....	firul.....	prietenii.....	caisele.....
apa.....	blocul.....	colegii.....	ceapa.....
ploaia.....	cartea.....	vecinii.....	strugurii.....

37. Treceți verbele: a scrie, a privi, a colora, a juca, a deschide, a vedea, la timpurile fixate în rubrici:

Timpul prezent	Timpul trecut	Timpul viitor

38. Analizați verbele, după tabelul:

"Întreabă pe băieți, vorbește și el spune lucruri care și pe el îl mișcă și-l ajung la inimă"

(M.Sadoveanu, Domnu' Trandafir)

Verbul	Timpul	Persoana	Numărul	Ce este în propoziție	La ce întrebare răspunde

39. Completați spațiile cu subiectele și predicatele care să răspundă întrebărilor:

Cine?	Ce?	Ce face?	Ce este?	Cine este?	Cum este?
1					
2					
3					
4					

40. Citiți schema și rețineți pronumele personale.

Propoziția	Pronumele	Nr.pronumelui	Persoana	Genul
<u>Eu</u> cînt	Eu	sg.	I	
<u>Eu</u> și <u>Elena</u> cîntăm	noi	pl.	I	
Cîntă, <u>Ancuța</u> !	tu	sg.	a II-a	
Cîntați, <u>copiii</u> !	voi	pl.	a II-a	
<u>Ancuța</u> cîntă	ea	sg.	a III-a	feminin
<u>Bogdan</u> cîntă	el	sg.	a III-a	masculin
<u>Elena</u> și <u>Ancuța</u> cîntă	ele	pl.	a III-a	feminin
<u>Bogdan</u> și <u>Răzvan</u> cîntă	ei	pl.	a III-a	masculin

Deci: persoana I este persoana.....

persoana a II-a este persoana.....

persoana a III-a este persoana.....

41. Subliniați pronumele din text și spuneți la ce persoană, număr și gen, sînt.

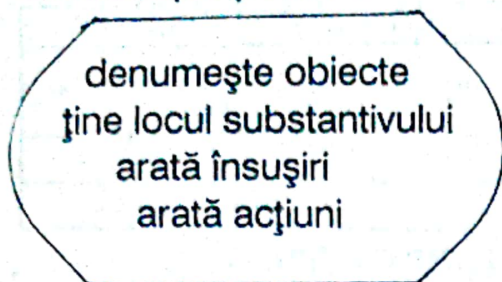
"...dar eu cînd mă gîndesc la locul nașterii mele (...) la stîlpul hornului unde lega mama o șfoară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei (...) la cuptorul pe care mă ascundeam cînd ne jucam noi, băieții de-a mijoarca (...) parcă-mi saltă și acum inima de bucurie".

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

"Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.
Tu taci și-ascuți povestea ei
Și stai îngîndurată".

(G. Coșbuc, Mama)

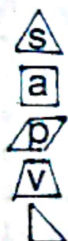
42. Duceți săgeți, spre partea de vorbire corespunzătoare; dați trei exemple pentru fiecare:

pronume.....
verb.....
substantiv.....
adjectiv.....

43. Folosiți modelul figurativ, pentru analiza cuvintelor din propoziția a doua:

1. Florile albastre strălucesc în soare.
2. Copiii veseli aleargă în curte.

.... substantiv
adjectiv
pronume
verb
cuvinte de legătură

44. Subliniați substantivele cu o culoare roșie, adjectivele cu cea galbenă, verbele cu albastru, pronumele cu verde, iar numeralul, cu negru.

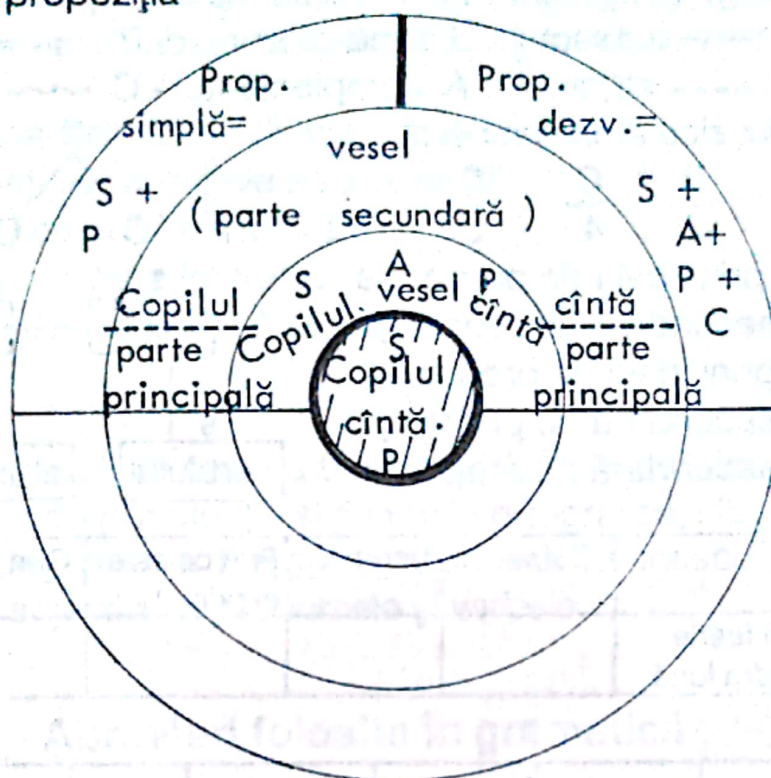
*"Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă".*

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

45. Formulați întrebări despre anotimpul preferat; dați și răspunsurile în care să se afle și substantive și adjective și verbe

Ce ?
Cînd ?
Cum ?
Pînă cînd ?
De cînd ?

46. Interpretați schema și completați partea de jos a cercului , în legătură cu propoziția

47. Analizați părțile de propoziție, folosind: sublinierile, cifrele și săgețile colorate.

"Vine iarna viscoloasă,
Eu cînt doina-nchis în casă."

(V.Alecsandri, Doina)

"Vine iarna viscoloasă."
1 2 3

Eu cînt doina-nchis în casă."

Transformați al doilea vers, în propoziție simplă; spuneți ce părți de propoziție au rămas; numiți-le!

48. Alcătuiți o propoziție dezvoltată, după structura:

S + A + P + C

P + C + S + A

S + S + P + C

49. Folosiți, pentru analiza părților principale și a părților secundare de propoziție, următoarele simboluri:

— subiectul - S; predicatul - P ==

---- atributul - A; complementul - C ~~~~

Fiul craiului zice atunci supărat .

$\frac{S}{1}$ $\frac{A}{2}$ $\frac{P}{3}$ $\frac{C}{4}$ $\frac{C}{5}$

1 - parte principală de propoziție

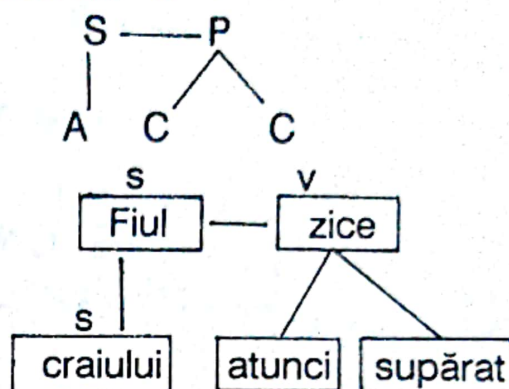
2 - parte secundară de propoziție

3 - parte principală de propoziție

4 - parte secundară de propoziție

5 - parte secundară de propoziție

50.

Propoziția	Subiectul	Întrebare	Prin ce este exprimat	Gen	Nr.	Articol
Peste-a nopții feerie Se ridică mîndra lună						

Propoziția	Predicatul	Întrebarea	Prin ce este exprimat	Timp	Persoană	Număr
Peste-a nopții feerie Se ridică mîndra lună						

Analizați părțile secundare de propoziție, din versurile de mai sus și spuneți la ce întrebări răspund.

51. Labirintul întrebărilor

Duceți săgeți de la părțile de propoziție, spre întrebările la care răspund:

Ce fel de? Ce face?

Cum este? **SUBIECTUL**

Care? Cum? Ce este? **ATRIBUTUL** Cînd?

PREDICATUL Cînd? Cine este? **COMPLEMENTUL**

Unde?

52. Alcătuiți o compunere cu titlul Prietenul la nevoie se cunoaște, folosind personajele din opera Povestea lui Harap - Alb de Ion Creangă; utilizați substantive, adjective, pronume, verbe și cuvinte de legătură.

53. Analizați părțile de vorbire studiate:

"L-ați văzut cumva pe Zdreanță,

Cel cu ochii de faianță?

E un cîine zdrențuros

De flocos, dar e frumos."

(T. Arghezi, Zdreanță)

54. Alcătuiți un text cu titlul În pădure, în cuprinsul căruia să utilizați semnele de punctuație și semnele ortografice, studiate.

55. Citiți poezia Revedere, de Mihai Eminescu și extrageți substantivele, adjectivele, pronumele și verbele.

Abrevieri folosite în gramatică

A = atribut

acc. = accentuată

Ac. = acuzativ

adj. = adjectiv, adjectival

adv. = adverb

afirm. = afirmativă

arh. = arhaism

art. = articol

C. = complement

cond. = condițional

conj. = conjunctiv

conjct. = conjuncție

cons. = consoană

D. = dativ

G. = genitiv

ger. = gerunziu

imper. = imperativ

imperf. = imperfect

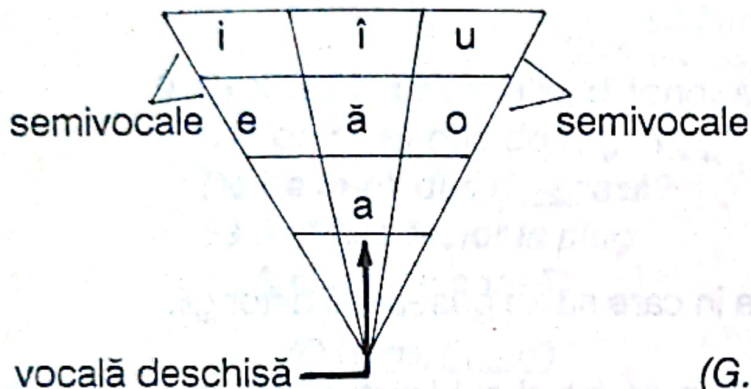
ind. = indicativ
inf. = infinitiv
interj. = interjecție
invar. = invariabil
inv. = învechit
m.m.c.perf. = mai-mult-ca-perfect
N. = nominativ
neg. = negativă
n.p. = nume predicativ
num. = numeral
p. = predicat
part. = participii
perf. c. = perfect compus
perf.s. = perfect simplu
pers. = persoană
pl. = plural
P.N. = predicat nominal
pron. = pronume
prep. = prepoziție
prez. = prezent
prop. = propoziție
P.V. = predicat verbal
S. = subiect
s. = substantiv
sg. = singular
V. = vocativ
s. = semivocală
v. = vocală

CLASELE a V-a - a VIII-a

III FONETICA

Sunetele limbii române

1. Explicați sistemul vocalic al limbii române, folosind următoarea imagine:

"Plouă placid,

a, e, î, o, u, ă,

Dacă continuă,

Mă sinucid."

(G.Topîrceanu, Noiembrie)

2. Motivați de ce sistemul consonantic al limbii române, alcătuit din 22 de consoane, poate fi grupat în perechi.

p	t	k	f	s	ș	c(ci)	k(chi)
b	d	g	v	z	j	g(gi)	g(ghi)

3. Explicați semnele diacritice corespunzătoare grafemelor

"Limba noastră-i o comoară

În adâncuri înfundată

Un șirag de piatră rară

Peste țară răsfirată."

(A. Mateevici, Limba noastră)

"Ce-ți doresc, eu, ție, dulce Românie?

Țara mea de glorie, țara mea de dor"...

(Mihai Eminescu, Ce-ți doresc eu, ție)

4. Analizați sunetele din următoarele cuvinte, după modelul dat:

Cuvîntul	Despărțirea în silabe	Structura fonetică
Calendar	ca - len - dar	c v c v c c v c
gratitudine		
trenuri		
astru		
selenar		
împrejurare		

5. Subliniați diftongii (vs sau sv)

piatră, biată, iarnă
deal, Predeal, neagă
iederă, fierbe, piese
oacheș, moară, soare
iute, chefliu, puiuț
vulpoi, oină, voinic;

6. Alcătuiți cuvinte în care să se găsească diftongii:

ei, ai, ău.

Delimitați cuvintele în silabe și subliniați silaba care conține diftongi: pîrîu, aleargă, cadou, maidan, raită, iarbă, ciorbă.

7. Descoperiți cuvintele care conțin diftongi:

"Tu împletești în curcubeie
Comoara lacrimilor noastre
Și cel mai scump nisip tu-l duci
În vadul Dunării albastre."

(O.Goga, Oltul)

"Peste zarea șa brîndușa,
Seara-și scutură cenușa,
Sus în tei,
Iese-o stea cu puiul ei."

(O.Cazimir, Descîntec de dragoste)

"Sara pe deal buciulul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale."

(M.Eminescu, Sara pe deal)

8. Explicați structura diftongilor subliniați:

"Bolta și-a cernit năframa
Ca o mamă întristată,
Floarea-soarelui pe câmpuri
Pleacă fruntea-ngîndurată."

(O.Goga, Sara)

"La un semn, deschisă-i calea și s-apropie de cort"
Un bătrîn atît de simplu, după vorbă, după port."

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

9. Explicați în ce situație, diftongii subliniați, pot deveni hiat.

"De ce m-ați dus de lîngă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug
Să fi rămas la coasă!"

(O.Goga, Bătrîni)

10. Scrieți formele pronumelui demonstrativ de depărtare, pentru genul feminin și genul masculin.

Subliniați diftongii care se află în componența lor.

11. Care numerele conțin diftongi? Scrieți-le în coloane:

Numerele cardinale	Numerele ordinale

12. Treceți, de la singular la plural, cuvintele cărora subliniați-le diftongii:

sg. fiul - pl. _____
omul - pl. _____
geamgiu - pl. _____
să scriu - pl. _____
ie - pl. _____
ciocîrlie - pl. _____
pui - pl. _____

13. Rostiți corect diftongii: vaier, cutreier, șaua, deal, bolii, colii, ierburi, nujle, egaleză, gheață, sfîrșeală, greșeală (dar așază și nu așează)

3. Menționați ce schimbări se produc în cadrul articulării cuvintelor.

azuriu - azurii - azuriii

cenușu - cenuși - cenușii

geamgu - geamgi - geamgii

alburu - alburi - alburii

14. Delimitați cuvintele, în silabe și descoperiți triftongii:

Cuvîntul	Delimitarea în silabe	Triftongii	
încovoiai	în-co-vo-iai	iai	svs
țeseau			
tușeau			
ieșeai			
leoaică			

15. Alcătuiți serii de cuvinte cu triftongii care au următoarea structură: ssv; svs.

16. Conjungați verbele: a veni, a citi, a clipi, la modul indicativ, timpul imperfect.

Completați cu triftongii corespunzători; comparați cu diftongii.

tu rost - sud - ved -

ele rost - sud - ved -

tu tă - reven - pling -

ele tă - reven - plîng -

(Verbe: a rosti, a suda, a vedea, a tăia, a reveni, a plînge)

17. Derivați cu sufixe diminutive, substantivele și subliniați diftongii și triftongii:

bălai.....

tămîie.....

inimă.....

aripă.....

bolnav.....

lacrimă.....

soră.....

18. Explicați valoarea expresivă a cuvintelor care conțin diftongi și triftongi

*"Dă-i raza soarelui de vară,
Pleoapei mele ostenite."*

(O.Goga, *Rugăciune*)

"La, sînul tău vin în amurguri,
Sfioase, fetele fecioare,
Și dimineața, vin neveste,
Cu șorțul prins în cingătoare."

(O.Goga, Oltul)

Despărțirea cuvintelor în silabe

19. Completați coloanele din schemă :

Cuvinte monosilabice	Bisilabice	Polisilabice	Despărțirea în silabe
Car	Carte	Cartelă	Car - te -lă

20. Demonstrați în ce constă prima regulă a despărțirii cuvintelor în silabe, utilizînd modelul:

cî-țe, Mi-hai, tre-ce, be-hă-it, o-ri-zont, ro-mâ-nă, soa-re, a-xă, e-xa-men;

Nota: Cînd în cuvinte se află grupurile de litere ch, gh (urmate de e sau i) notează o singură consoană k, g, si se despart astfel:

u-re-che, o-chiul, a-ghi-o-tant;

Derivatele cu prefixe se delimitează astfel:

an-or-ga-nic

dez-e-chi-li-brat

în-e-gal

în-tr-a-ju-to-ra-re

ne-spri-ji-nit

sub-li-ni-a

pre-fa-bri-cat

re-a-ni-ma-re

sub-a-pre-ci-a

21. Interpretați a doua regulă a delimitării cuvintelor în silabe:

ic-ni, tîr-ziu, ac-țiv, ast-fel, în-ghi-ți

Notă: cuvintele care conțin consoane duble se despart tot după regula de mai sus:

for-tis-si-mo

în-nop-ta

în-ter-regn

Excepție: dacă prima consoană este b, c, d, f, g, h, p, t, v, iar a doua consoană este l sau r, ambele consoane merg în silaba următoare.

o-blon, o-braz, a-cla-ma, a-cru, cu-pru, a-flat, cu-pru, a-tlet, pa-tru, e-yla-vi-e;

22. Delimitați în silabe, cuvintele: acces, succes, accelerație, accidental, accesoriu.

23. Folosind exemplele, citiți corect litera x și cs

x		cs	
cs	gz	cs	cs
boxă	exact	cocs	cocs
exterior	exactitate	lincsi	lincși
noxă	execuție		
pix	exemplar		
lux	exemă		
ax			

Excepție: sg. linc - pl. lincsi

24. Pronunțați corect cuvintele: găsiți-le sinonimele: excesiv, exceptional, excitant, exploda, excavator, excursionisti, exfoliere, exof-talmic.

25. Subliniați vocalele în hiat și stabiliți poziția lor.

continuu	contraanaliză	preelectoral	ființă
reziduu	contraargument	needucat	pustiit
perpetuu	supraabundent	coreeni	microorganism
asiduu	supraaprovizionare	reedita	noosferă
	contraacțiune	reedifica	zoofob
			zoofag
			zoolatru

26. Explicați cum s-a procedat la despărțirea vocalelor în hiat: po-et, a-e-ri-an, pri-e-te-ni-e, con-fi-gu-ra-ți-e, a-le-e, co-o-pe-ra-re

27. Completați rubricile cu vocale în hiat, cu exemple de cuvinte:

hiatul la început	în mijlocul cuvântului	la sfârșitul cuvântului

28. Motivați de ce se despart în silabe cuvintele, astfel: ob-ste, vîr-stă, fi-l-tru, con-tra, aș-pru

Nota: în cazul grupurilor pt, mpt, mpt, nct, nct, acestea se despart:

sculp-tor, somp-tu-os, linc-șii, punc-taj, arc-tic, stîlp-nic, sa-vant-lic, vîrst-nic

29. Delimitați în silabe, cuvintele subliniate:

"Zguduind din pace - adîncă ale lumii începuturi
înnegrind tot orizontul cu-al lor zeci de mii de scuturi."

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

Notă: situații în care nu se face despărțirea la capăt de rînd:

- cuvinte compuse din abrevieri literale: UNESCO
- abrevierile unor formule curente: a.c., î.e.n., ș.a.m.d.
- numerele ordinale, notate prin cifre: al XVI-lea, al 4-lea
- cuvinte cu silabe inițiale sau finale, constituite dintr-o vocală: a-er, vi-e, o-mis.
- abrevierile literale, care reprezintă primii termeni ai unor nume proprii compuse: M.Ionescu, A.Doreanu
- cuvinte compuse și grupurile ortografice scrise cu cratimă: ia-o, s-a, bun-gust

abrevieri ca: 5 km, 7 m, nr.6

30. Completați schema și analizați după modelul dat:

Cuvîntul	Despărțirea în silabe	Structura	Parte de vorbire
căldurii	căl-du- <u>rii</u>	R+ <u>i</u> desinență+ - <u>i</u> art.	substantiv
poetilor			
elevii			
noaptea			
proiectul			
sămînța			
dădea			

31. Explicați ce reguli ale despărțirii cuvintelor în silabe, ați folosit pentru cuvintele subliniate:

"Prin ferestrele arcate, după geamuri tremur numa
Lungi perdele încrețite care scînteie ca bruma."

(M.Eminescu, Scrisoarea IV)

32. Explicați de ce, înaintea consoanelor p și b, se scrie și se pronunță m, nu n:

împărat, împodobi, împărți, ambii, ampicilină, amputare, imposibil, împături.

33. Accentuați corect cuvintele:

a) pe ultima silabă:

an-tic, bar-bár, bol-náv, ca-rac-tér, dic-ta-tór, duș-mán, e-di-toń, fe-no-mén, ma-tur, se-ver

b) pe penultima silabă:

re-poń-ter, ú-nic, splén-did, frîn-ghí-e, ín-vers

c) pe antepenultima silabă:

ać-vi-lă, bu-té-li-e, ár-și-ță, fú-ri-e

d) pe a patra silabă de la sfîrșitul cuvintelor

dóc-to-ri-ță, fer-fe-ni-ță, pré-pe-li-ță

34. Fixați locul accentului, în următoarele omografe:

domino - domino

veselă - veselă

paralele - paralele

a opta - a opta

mări - mări

fură - fură

Alcătuți propoziții, cu fiecare serie de omografe.

35. Fixați locul accentelor în cuvintele subliniate:

"Dintre sute de catarge
Care lasă malurile
Cîte oare le vor sparge
Vînturile, valurile."

(M.Eminescu, Dintre sute de catarge)

36. Descoperiți, cu ajutorul succesiunii regulate a silabelor accentuate și neaccentuate, ce ritm se creează:

"Doină, doină, cîntic dulce,
Cînd te-aud nu m-aș mai duce;
Doină, doină, vîers cu foc
Cînd răsuni eu stau în loc."

(V.Alecsandri, Doina)

"A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari, împărătești
O prea frumoasă fată."

(M.Eminescu, Luceafărul)

37. Găsiți accentele principale din cuvintele:
contravaloare, imponderabilitate, crucificare, genealogie, sensibilitate,
imprevizibilă, electricitate, paralelipedic, indiscutabilă

III. Vocabularul

Cuvîntul ca unitate lexicală

1. Pornind de la ideea că vocabularul sau lexicul cuprinde totalitatea cuvintelor unei limbi, utilizați Dictionarul explicativ al limbii române, pentru descoperirea sensurilor următoarelor cuvinte: dictionar, vocabular, lexic și rețineți explicațiile date.

2. Citiți și explicați conținutul următorului text:

"Dictionarul unei limbi trebuie să fie pentru popor o enciclopedie a traiului său întreg, trecut și prezent.

În limbă, o națiune se privește pe sine însăși, într-o lungă galerie de portrete din epocă în epocă, cum a mers înainte și iarăși înainte, cum a ajuns acolo unde este."

(Bogdan Petriceicu Hașdeu)

3. Grupați cuvintele în ordine alfabetică și căutați-le sensurile în dictionar: artă, literatură, scriere, limbă, lingvistică, efect, mercur, paranteză, vas, tom, broșură, volum.

4. Completați schema cu următoarele cuvinte (unități lexicale): brîndușă, rîndunică, elefant, stadion.

cuvîntul are: - o structură fonică (brîndușă)
 - un sens (floare de toamnă)

Răspundeți: cînd forma cuvintelor suportă modificări,

cuvintele se numesc.....iar cînd nu suportă modificări, se numesc.....

5. Dați exemple, în propoziții, pentru sensul fundamental și pentru sensurile secundare ale următoarelor cuvinte: stîlp, val, carte, inimă, stea, icoană, fereastră, alb, negru.

6. Completați, după model, următoarea schemă, cu unități lexicale:

unități lexicale : - un cuvînt simplu - cămin.....
 - un cuvînt compus - Valea-Mare.....
 - locuțiune - prin urmare.....
 - expresii - a se face luntre și punte...

Explicați ce unități lexicale sînt subliniate:

"Atît sã nu uitați
Cã ar fi putut sã stea
La masã cu noi,
La masa cinei celei de tainã"

(N.Stãnescu, Eminescu)

7. Grupați în coloane diferite, cuvintele autonome și uneltele gramaticale, din textul:

"Stupul lor de pe vîlcea,
Stã pãzit într-o broboadã,
De trei plopî înalți, de nea,
Pe o blanã de zãpadã..."

(T. Arghezi , Stupul lor)

8. Explicați legãtura dintre foma și sensul cuvintelor: bîzîit, a trosni, a ciripi, a hãmãi, a pocni, trop!, tropãiturã, a cîrîi.

9. Grupați cuvintele care denumesc aceeași noțiune: drum, nãdejde, cale, speranțã, a colinda, a bîrfi, a bate drumurile, clevetitor, intrigant, dezgust.

10. Includeți în propoziții, cuvintele monosemantice: ipotenuzã, nitrat, heliu, ori.

Explicați polisemia cuvintelor, folosindu-le în propoziții: razã, suflet, libertate, lucrãturã, foaie, țesãturã, tablou, modul.

11. Descoperiți cuvintele polisemantice, din text:

"Peste vîrfuri trece lunã,
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin,
Melancolic cornul sunã."

(M. Eminescu, Peste vîrfuri)

12. Dați cîte trei exemple pentru relațiile semantice:

- a) sinonimia.....
- b) antonimia.....
- c) omonimia.....
- d) paronimia.....
- e) omografe.....
- f) omofone.....

13. Alcătuiți seria sinonimică, pentru cuvintele:
a face, a se gândi, a călători, a nota, bucurie, abrupt, dînsul.

14. Subliniați sinonimele din text; explicați diferențele semantice și de structură.

"Auzi cum muzica răsună clar,
În parcul antic, falnic și solemn,
Din instrumente jalnice de lemn,
La geamuri, toamna cîntă funerar."

(G.Bacovia, Vals)

Extrageți sinonimele din textele următoare:

"A răcnit și-a mai țipat
Că măcar nu le-a mîncat.
El crezuse băietanul
Că bănuțu-i gologanul.
Nu știa că-i stă pe fund
Oului, un gol rotund,
Pentru plod și pentru pui
Cînd ia trup făptura lui."

(T.Arghezi, Bănuțul)

Ghicitoarea știu că-ți place,
Ce-i ca un burduf de ace?
Ca un pepene cu țepi?
Ia gîndește-te. Pricepi?
Și răspunde-n doi-trei timpi,
Cine are mii de ghimpi?

(T.Arghezi, Ghicitoare)

15. Grupați cuvintele care fac parte din aceeași serie sinonimică.

"Poate că acesta-i vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primar
cu Chiorilă, nepot de soră cu Pîndilă, din sat de la Chitulă, peste drum
de Nimerilă..."

(I.Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"Ochii tăi s-au pus pe slove și cuvinte,
Ca niște albine albastre, însetate de mirosul sfinte."

(T.Arghezi, Mireasa)

16. Explicați sursa populară a sinonimelor:

"Cum vrei să ne batem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să
ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm ..."

(Petre Ispirescu, Prîslea cel voinic)

"Cîinii-l latră. Lui nu-i pasă.

Unul, încercînd un pas,

S-a ciocnit în ghimpi la nas,

Fiindcă tontul și netotul

Și-a vîrît în ace botul."

(T.Arghezi, Arici, Arici, Bogorici)

17. Memorați strofa și rețineți sinonimele:

"Viață în vecie, glorii, bucurie,

Arme cu tărie, suflet românesc,

Vis de vitejie, fală și mîndrie,

Dulce Românie, asta ți-o doresc!"

(M. Eminescu, Ce-ți dorescu eu, ție)

18. Motivați în ce constă expresivitatea sinonimelor subliniate:

"Numai iaca au și început a curge furnicele cu droaia, cîtă
pulbere și spuză, cîtă frunză și iarbă."

(I.Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"Dar a găsit nimica toată, căci furnicele parcă intrase în
pămînt ; s-au mistuit, de nu se știe..."

(I.Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

19. Înlocuiți punctele de suspensie, cu sinonimele corespunzătoare:

" - Patrocle, îi zise ea, știu că tu ești cățel vrednic și.....
Observă apoi că bursucul se așezase cu botul pe labe, cuminte și...."

(M.Sadoveanu, Dumbrava minunată)

20. Găsiți sinonimele regionale, pentru următoarele cuvinte:

coș - castraveți -

roșii - varză -

porumb - cimitir -

21. Explicați cum este definită fabula, cu ajutorul sinonimelor:

"Fabula de-atunci încoace s-a lărgit cu toate-acestea,
Sora geamănă cu gluma, păcăleala și povestea.
Pildă, fabulă, zicală, snoavă, haz și ghicitoare
Au slujit să-l mai mîngîie omului de tot ce-l doare."

(T.Arghezi, Fabula)

22. Căutați în Dictionarul de neologisme, sinonimele următoarelor cuvinte:

perspicace.....

selenar.....

continuu.....

acuratețe.....

avertisment.....

ideal.....

23. Grupați sinonimele, după următoarea schemă:

Substantive	Adjective	Verbe	Numerale	Adverbe

viață, impaciență, existență, agitație, trai, a edifica, odată, a realiza, demult, primul, a construi, întâiul, întârziat, a vedea, retardat, a privi, a viziona.

24. Demonstrați că omonimele subliniate, coincid formal, dar aparțin unor sfere semantice diferite.

"Ce se mai găsește-n piață,
În grădină, prin verdeată,
Gîze noi cu păr și goale
Și-alte-asemeni trufandale"

(T.Arghezi, Părechi)

25.

"În Liov zălog și-a pus
Spada cea cu steme duble,
Pentru-un pol și două ruble."

(G.Coșbuc, Cetatea Neamțului)

"O luptă-i viața, deci te luptă
Cu dragoste de ea 'cu dor."

(G.Coșbuc, Lupta vieții)

"Străin la vorbă și la port
Lucești fără de viață,
Căci eu sînt vie, tu ești mort,
Și ochiul tău mă-ngheață."

(M. Eminescu, Luceafărul)

26. Subliniați antonimele și explicați semnificația lor:

"Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate"

(M. Eminescu, Glossă)

27. Descoperiți care sînt părțile de vorbire, antonimice:

"Viitorul și trecutul	Căci acelorași mijloace
Sînt a filei două fețe.	Se supun cîte există
Vede-n capăt începutul	Și de mii de ani încoace
Cine știe să le-nvețe	Lumea-i veselă și tristă."

(M. Eminescu, Glossă)

28. Găsiți perechile de antonime, din următorul grup de cuvinte: a pleca, clar, loial, zi, a claustra, astăzi, necinste, obscur, noapte, zgomotos, neatent, liniștit, jos, imobil, mobil, ieri, sus, a veni, a deschide.

29. Completați rubricile, cu antonime corespunzătoare:

Substantive	Adjective	Verbe	Adverbe

30. Extrageți antonimele din text și, dacă ați citit povestea, alcătuiți o compunere cu titlul "Fata babei și fata moșneagului".

"Era odată un moșneag ș-o babă; și moșneagul avea o fată și baba iar o fată. Fata babei era slută, leneșă, ȋfnoasă și rea la inimă. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă".

(I. Creangă, Fata babei și fata moșneagului)

31. Alcătuiți serii antonimice, cu ajutorul prefixelor

ne -	}	logic, permis, a face, nod, capabil, politic, național
des -		
în -		
in -		
a -		
anti -		
i -		

32. Construiți propoziții, în care să se afle antonimele următoarelor cuvinte:

agreabil, anorganic, confuz, diurn, a extinde, imperfecțiune, pasiv, recalcitrant.

33. Descoperiți paronimele următoarelor cuvinte:

originar -	literar -
iminent -	familial -
temporar -	compliment -
a insera -	original -
a investi -	ordinal -

Scrieți zece propoziții în care să includeți paronimele de mai sus:

Notă: evitați pleonasmul: a rezuma (pe scurt) a avansa (înainte) alocuțiune (scurtă) a colabora (împreună) a coexista (alături) firesc și (natural) a revedea (din nou) a fi reprimiți (iarăși).

34. Folosiți dicționarul, pentru descoperirea paronimelor următoarelor cuvinte:

a absorbi -	proscie -
a emigra -	a preveni -
ineptie -	prenume -

35. Alcătuiți propoziții, cu următoarele paronime:

conjectură	- părere bazată pe presupuneri
conjunctură	- împrejurare
a apropia	-
a-și apropia	- a-și însuși bunuri străine
a gira	- a garanta
a gera	- a administra

36. Explicați deosebirea dintre cuvintele monosilabice și grupurile de două cuvinte, rostite împreună:

<u>cam</u> așa	- <u>c-am</u> spus
cartea <u>sa</u>	- <u>s-a</u> întâmplat
<u>nor</u> cenușiu	- <u>n-or</u> veni
<u>ceai</u> de tei	- <u>ce-ai</u> spus
<u>la</u> școală	- <u>l-a</u> chemat

37. Motivați rolul cratimei, în cadrul omofonelor:

de-al nostru - deal înalt
s-ar duce - sar coarda
c-ar spune - car nou
ce-a vrea - cea bună
c-or veni - cor bărbătesc
m-or troieni - mor florile
c-ai scris - cai frumoși

38. Descoperiți omofonele și explicați ce părți de vorbire reprezintă:

"Și de-o fi să mor
 În câmp de mohor

.....
 Ș-oile s-or strînge
 Pe mine m-or plînge..."

(Miorița)

"Ușoară, maică, ușoară,
 C-ai putea să mergi călcînd
 Pe semințele ce zboară
 Între ceruri și pămînt"

(Gr.Vieru, Făptura mamei)

"Voinicii cai spumau în salt..."

(G.Coșbuc, Nunta Zamfirei)

39. Explicați ce element diferențiază omografele și ce sensuri capătă fiecare:

paralele -
 veselă -
 lături -
 fură -

Structura vocabularului

40. Grupați cuvintele din vocabularul fundamental, în coloane: om, soră, a lucra, a înțelege, ființă, tată, mamă, cald, lup, cal, față, ioi, lună, a dormi, a ieși, fui, măr, ochi, stea, viscol, vînt, înserare, fericire, dușmănie, război.

Nume de ființe	Grade de rudenie	Nume de animale	Nume ale părților corpului	Nume de corpuri cerești	Nume ale fenomenelor	Nume ale relațiilor umane	Nume de stări afective	Nume de zile

41. Căutați în dicționar, etimonul latin al cuvintelor subliniate. Motivați de ce arhaisme, regionalisme și neologisme fac parte din vocabularul pasiv (restul vocabularului).

42. Subliniați arhaisme și explicați de ce sînt folosite predilect, în fabulă sau în operele cu conținut istoric,

"Auzind împăratul că-n staturile sale
 Fac năpăstuiți multe, păroșii dregători ,
 Că pravila stă-n gheare, că nu e deal sau vale
 Unde să nu vezi jertfe, mai mulți prigonitori,
 Porunci să se strîngă Obșteasca Adunare,
 Lîngă un copaci mare."

(Gr.Alexandrescu, Lupul moralist)

43. Extrageți arhaisme din text și spuneți ce domenii reprezintă:

"Acest fanariot venise din Constantinopole în suita domnitorului Georgie Caragea și făcuse meseria de ciohodar în curtea acestui principe. Fanariotul nostru exploată postul de cămăraș, cumpără mai întîi calemul vinăriciului, al oieritului și mai în urmă huzmetul spătăriei."

(N.Filimon, Ciocoii vechi și noi)

fanariot - populație grecească din Imperiul Otoman
 suită - alai care însoțea pe domnitor
 principe - titlu purtat de conducătorul unui principat
 cămăraș - slujitor care avea în grijă camera domnească
 vinariciul - dijmă din vin
 huzmet - venitul dărilor
 spătar - rang care purta spada, buzduganul domnului;

44. Descoperiți rolul arhaismului, în realizarea portretului domnului Alexandru Lăpușneanu.

"Purta coroana Paleologilor și peste dulama poloneză de catifea stacojie, avea cabaniță turcească. Nici o armă nu avea, alta decît un mic junghi."

(C.Negruzzi, Alexandru Lăpușneanu)

Paleologii - dinastie de împărați bizantini

cabaniță - manta scumpă

junghi - pumnal

dulamă - haină lungă, îmblănită

45. Căutați în dicționar, sensul arhaismelor subliniate:

"Voi sînteți acolo viteji pîrcălabi

Și voi preacintîților vornici

Statornici în cinstea de lege și țară

În focul credinței, statornici."

(O.Goga, De la noi)

46. Argumentați rolul arhaismelor, în conturarea atmosferei Bucureștilor de altădată:

"Cînd ședea el sus la masă cu măriile lor, cu protipendada și cu evgheniștii ai mai simandicoși, cîntau pe sub ferestre, meterhanele și jucau șoitarii pentru petrecerea isnafilor ș-a prostimii."

(I.L.Caragiale, Kir- Ianulea)

meterhanea - muzică instrumentală turcească

șoitarii - măscăricii

Ce rol au arhaismele și termenii populari, în poezie?

"Peste flori ce cresc în umbră,
Lîngă ape, pe potici,
Vezi bejării de albine,
Armii grele de furnici."

(M. Eminescu, Povestea codrului)

47. Descoperiți cuvintele populare; găsiți sinonimele lor.

"Strigară tigrii, urșii și cu un cuvînt toate
Lighioanele acelea ce erau mai colțate."

(Gr. Alexandrescu, Dreptatea leului)

"Și trec cotiugare
Cu saci de făină
Și plouă mai tare
Pe crîșme murdare."

(G. Bacovia, Proză)

Găsiți corespondentul în limba literară, a celor două cuvinte subliniate:

"De din vale de Rovine	Nu din gură, ci din <u>carte</u>
<u>Grăim</u> , Doamnă, către tine	Că ne ești așa departe."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

48. Descoperiți regionalismele și explicați valoarea lor expresivă:

"Și cum ajung, odată intră buluc în ogradă, tuseșese, Harap-Alb înainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se tîrîiau ațele și curgeau oghelele după dînșii."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

49. Dați răspunsul la ghicitoare, printr-un regionalism.

"Cînd se scoală iese-n tindă,
De-abia-ncepe să se-ntindă
Dar scurteica-i ca de vată
Cu opt nasturi e-ncheiată."

(T.Arghezi,?)

50. Găsiți sinonimele următoarelor moldovenisme:

"... și unii tăiau gheața cu cazmalele, alții aruncau cu uncrop pe la fîșînele ușei și la borta cheiei și după multă trudă cu care ce hălăduiesc de deschid ușa și scot pe oaspeți afară."

(I.Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

51. Explicați valoarea expresivă a neologismelor - epitete:

"Izvoarele, sub pînzi de gheață, delicate, se legănau la vale, pe nevăzutul prund și în lumina sobră, cu pini și nestemate, cîntau unite, într-un cor profund."

(N.Labiș, Mihail Sadoveanu)

52. Explicați, cu ajutorul sinonimelor, sensul următoarelor neologisme:

lacrimogen, machiavelism, mirific, numismat, otită, persistent, tonifiant, racord, superb, hidrocefal, aprioric.

Decoperiți cuvintele de bază, din următoarea coloană

rămurele..... închipuire.....

întreit..... dezrobire.....

scăunaș..... spiritism.....

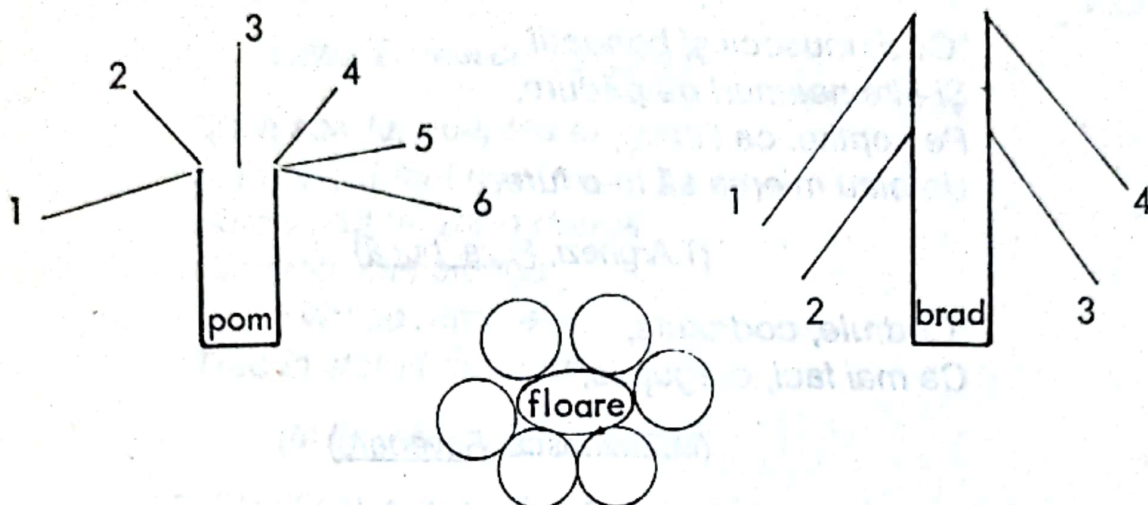
frunzar..... desprindere.....

53. Subliniați cuvintele care fac parte din aceeași familie lexicală:

"Rămase lîngă fiul împăratului carele se făcu sănătos. Apoi făcu o nuntă d-alea împărăteștile și după moartea tatălui său, rămaseră ei în scaunul împărăției și domnesc și astăzi, dacă nu vor fi murit."

(P.Ispirescu, Zîna munților)

54. Fixați, pe fiecare ramură a pomului, câte un cuvânt care să formeze familia lexicală:

55. Descoperiți ce părți de vorbire fac parte din aceeași familie lexicală:

*"Infinitul infinite
Naște-adică infiniți
Și pe care îi înghite
Cînd tocați și cînd prăjiți."*

(M. Sorescu, Înmulțire)

56. După modelul analizei structurii morfematice a cuvintelor, continuați analiza.

copilași

radicalul (rădăcina)	copil	R
sufixul lexical	- aș -	sufix
desinența pentru plural	- i	D

a desfunda

prefixul	des-	P
radicalul	- fund	R
sufixul gramatical	- a	

desinenta (număr și persoană) - i

muncitori.....

căsuță.....

cutezanță.....

reprimește.....

a înnoda.....

Mijloace de îmbogățire a vocabularului

57. Subliniați cuvintele derivate cu sufixe și scrieți cuvântul de bază.

"Căci muscoii și bondarii
Și-alte neamuri de pădure,
Pe șoptite, ca tâlharii,
Umblau mierea să le-o fure."

(T.Arghezi, Paza bună)

"Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,"

(M.Eminescu, Revedere)

"E un cîine zdrențuros
De flocos, dar e frumos."

(T.Arghezi, Zdreantă)

"Urzicele, urzicele,
Ghiocei și viorele,
Albăstrițe de suhat."

(G.Topîrceanu, Vin țigăncile)

"Auzise și Dănuț
Că un ou e cu bănuț
Și credea că oul moale-i
Pușculiță cu parale."

(T.Arghezi, Bănuțul)

58. Motivați de la ce părți de vorbire provin cuvintele derivate cu sufixul -iza

"Muzica sentimentaliza
Obositor,
Dor de tine și de altă lume
Dor ...
Muzica sonoriza orice atom."

(G.Bacovia, Largo)

59. Ce părți de vorbire sînt derivate cu sufixe?

"Numai omu-i schimbător,
Pe pămînt rătăcitor."

(Mihai Eminescu, Revedere)

"Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește.

Bate vîntul frunza-n dungă,
Cîntăreții mi-i alungă.

Peste vîrf de rămurele,
Trec în stoluri rîndunele."

(M.Eminescu, Ce te legeni)

60. Clasificați sufixele lexicale după următoarele rubrici:

Sufixe diminutive	Sufixe augment	Sufixe colective	Sufixe pentru denumirea agentului
băie <u>țeș</u>	băie <u>ta</u> n	tineri <u>me</u>	învă <u>ță</u> tor

Folosiți sufixele care formează părți de vorbire diferite:

- a) sufixe substantivale: - ar
- easă
- iță
- ic
- b) sufixe adjectivale - esc
- os
- c) sufixe adverbiale - ește
- iș

61. Descoperiți care sînt sufixele din numele proprii de familie.
Popescu, Procopiu, Stănoiu, Hangerliu.

62. Derivați, cu ajutorul sufixului -ist, cuvinte care aparțin vocabularului sportiv.

63. Motivați de ce se scriu astfel, următoarele cuvinte:

îndemînatic, lunatic, nebunatic, primăvăratic, roșiatic, văratic, ușuratic

64. Subliniați prefixele din cuvintele de mai jos. Ce seamănă și ce diferențiază prefixul, de sufix?

desface, desprinde, dezbate, dezgheață, răscoace, răsfiră, răzgîndi, încolți, dezbrăca, înscrie, descurc, străvechi, neputincios, apolitic.

65. Motivați de ce apar consoanele geminate, în următoarele cuvinte:

înnobila, înnoda, înnegura, înnoi, înnegri.

Notă: segmentul în - nu este prefix în cuvintele: înota, înainte, învăța.

66. Adăugați prefixe, următoarelor cuvinte; explicați ce modificări formale și semantice se produc.

- nepot, - bunic, - moș, - buni, - frumos

67. Analizați cuvintele derivate cu prefixe și cu sufixe:

"Descătușat, din pacea lui aleargă,
Ca vulturul în goană-nfiorată."

(O. Goga, Poezie)

68. Formulați, cu ajutorul sufixelor, derivate de la următoarele toponimice. Ce interpretare ortografică dați derivatelor?

Iași - ieșean

Cluj -

Arad -

Focșani -

Sibiu -

Timiș -

Bihor -

Franța -

Anglia -

Spania -

Ungaria -

Rusia -

Italia -

Cehoslovacia -

Oltenia -

Moldova -

Muntenia -

Ardeal -

Banat -

Transilvania

Dobrogea -

Paris -

Londra -

Madrid -

Budapesta -

Moscova -

Napoli -

Praga -

"Să-ți spun iar ce mă doare
Preasfântă născătoare
Și pururea fecioară."

(O.Goga, Ruga mamei)

"Este surd, este șchiop
Este nemîncat, este nebăut,
Este nedus, este nenăscut,
Este nebun, este neînțelept,
este nefericit,
este neapărat, este nenăscut."

(N.Stănescu, Transparentele aripi)

69. Alcătuiți o compunere gramaticală cu titlul O călătorie spațială, în care să includeți cuvinte derivate cu prefixele:

ante -, anti -, helio -, aero -, super -, supra -, extra -, ultra -, intra -,
macro -, micro -, supra -, trans - etc.

70. Argumentați scrierea corectă a cuvintelor:
transsiberian, transsaharian, cooperare, coordonare

71. Construiți propoziții în care să se afle cuvinte derivate cu prefixele: re -, co -, inter - și explicați semnificația cuvintelor nou formate.

72. Explicați în ce constă dubla și tripla prefixare, din exemplele:

nedesfăcut - desfăcut - făcut
nestrămutat - strămutat - mutat
nestrăbătut - străbătut - bătut
reînvia - învia - viu
reînnoi - înnoi - nou

73. Evitați confuziile dintre prefixele ante- și anti-, folosind Dictionarul de neologisme:

antecameră - anticameră
antebraț - antibraț
antepus - antipus

desfrunzi - disfrunzi
antidrog - antedrog
antiterorist - anteterorist

74. Completați schema, cu cuvinte derivate cu prefixe:

Prefixe foarte vechi		Prefixe vechi		Prefixe noi	
des -		ne -		circum -	
stră -		răs -		ex -	
prea -		răz -		hiper -	
		des -		pre -	

75. Descoperiți cuvintele cu același radical, folosind prefixarea regresivă:

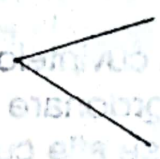
"Și iată-l că sărutul dîntîi, înnobilîndu-l.

Cu contemplări subtile de văi și de tăceri.

Mai nobil sună încă și mai firesc cuvîntul."

(N.Labiș, *Liniste de iarnă*)

76. Completați schema, cu ajutorul cuvintelor compuse.

Compunerea:

- prin alăturare: - cu cratimă
- prin alăturare: - fără cratimă
- prin contopire

77. Alcătuiți cuvinte compuse cu ajutorul pseudoprefixelor:

micro -

moto -

metro -

topo -

hidro -

foto -

macro -

port -

78. Care sînt cuvintele componente din cuvintele compuse și ce părți de vorbire reprezintă:

a) iarba-fiarelor

floarea-soarelui

floare-de-coliț

viermi-de-mătase

Curtea-de-Argeș

- b) zgîrie-nori
 papă-lapte
 Sfarmă-Piatră
 Muma-Pădurii
 franco-român
- c) bunăvoie
 Cîmpulung
 răuvoitor
- d) oricine
 fiecare
 orișicui
 niciunul
 altcineva
- e) treisprezece
 patruzecișicinci
 șaptesprezece
 o sutădouăzeci
- f) altădată
 odată
 alteori
 oricînd
- g) de la
 ca să
 cu toate că
 așadar
- h) Ștefan cel Mare
 Mircea cel Bătrîn
 Mihai Viteazul
 Constantin Brâncuși
 Mihai Eminescu
 Constantin Brîncoveanu
 George Enescu

	Parte de vorbire	Elementele de compunere
a		
b		
c		
d		
e		
f		
g		
h		

79. Dați sinonimele corespunzătoare următoarelor cuvinte compuse:

papă-lapte	limbă-dulce
pierde-vară	coate-goale
zgîrie-nori	împușcă-n lună
iarbă-lungă	scump la tărite
lasă-mă să te las	făt-frumos

80. Subliniați cuvintele compuse, ce părți de vorbire reprezintă?

"A! Bună-dimineața, Primăvară!
Iar proaspătă te-ntorci în țară,
Tu fragedă și ea întinerită,
În țara din răsăpîntii verzi, fii binevenită."

(T.Arghezi, Bună dimineața, Primăvară)

81. Scrieți cuvintele care se pot deriva, de la următoarele interjecții compuse:

hodoronc - tronc ...	fiș-fiș...
hopa-tropa ...	poc-poc...
lipa-lipa ...	cioc-cioc...

82. Argumentați criteriile ortografice după care s-a făcut compunerea prin abrevieri: Centrofarm, Plafar, Agerpres, Sida, C.F.R., H.C.M., O.Z.N., P.N.L., P.N.Ț. c. d.

83. Descoperiți structura cuvintelor compuse: binelăudat, atotștiutor, atotcuprinzător, atotputernic.

84. Dacă s-ar încheia tratate de colaborare cu Franța, Italia, Germania, Rusia, Austria, cum ar fi reprezentate cuvintele compuse?

tratat româno -

85. Analizați ce părți de vorbire intră în componența numelor de aștri și de constelații:

Luceafărul-de-Seară

Steaua Polară

Calea-Laptelui

Constelația Lirei

Carul-Mare

Carul-Mic

Cloșca-cu-Pui

Calea Robilor

86. Precizați, la care festivaluri, se acordă premiile:

"Leul de aur"

"Lira de aur"

"Oscar"

"Goncourt"

"Struga"

"Euro..."

"Mihai Eminescu"

87. Explicați din ce părți de vorbire provin cuvintele subliniate și cum s-au substantivizat.

"Nu ajunge, vreau să zic,

Să fii mare cu cel mic

Că puterea se adună

Din toți micii, împreună."

(T.Arghezi, Tîlharul pedepsit)

"Din nimicuri

Faci distihuri"

(T.Arghezi, Distihuri)

88. Ce părți de vorbire și-au schimbat valoarea gramaticală?

"Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară."

(V.Alecsandri, Iarna)

"Nu cumva să vă împingă Mititelul să intrați înaintea mea unde ne-aduce omul șapului celui roș."

(I.Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"Urâtul din ce-i făcutu?
Din omul care-i tăcutu."

(Creație populară)

89. Grupați împrumuturile lexicale din limba slavă, după criteriul părților de vorbire pe care le reprezintă:

buche, bucoavnă, duh, hram, letopiseț, pravilă, snop, boier, bogat, treaz, vesel, a iubi, a porunci.

90. Alcătuiți propoziții cu următoarele cuvinte de origine turcă: halva, pașalic, scandalagiu, geamlîc și de origine maghiară: alean, catană, gingaș, chipeș.

91. Rețineți neologismele împrumutate din următoarele limbi:
limba rusă: activitst, agregat, combinat, instructaj;
limba engleză: campus, computer, design, mass-media;
limba franceză: a badina (a glumi), ε efasa (a șterge), ambetat (plictisit), infatigabil (neobosit);
americanisme: dres (costum), killer (ucigaș), shoking (a șoca).

Grupați neologismele care se referă la sport, muzică, economie:

brec	- termen folosit în jocul de tenis
book - maker	- persoana care se ocupă de organizarea pariurilor, la cursele de cai
boogie-woggie	- stil pianistic în jaz
vibrato	- cu vibrații
adagio	- temporar
alegro	- sprinten, vioi
boom	- ridicare rapidă a valorilor de piață
supermarket	- magazin universal

92. Căutați în Dictionarul francez-român, etimonul următoarelor cuvinte:

a oripila, a disipa, a eclata, a bulversa.

93. Pronunțați numele următoarelor sporturi: base-ball, bowling, presing, dribling, polo, upercut.

94. Găsiți, cu ajutorul dicționarului, semnificația anglicismelor și americanismelor următoare:

(transplant, western, stress, management, fair-play, hobby).

95. Rețineți neologismele folosite:

adagio-lent	(nu adaos)
apropria - a-și însuși ceva străin	(nu a apropia)
a asambla	(nu a ansambla)
aterosleroză	(nu arteroscleroză)
binoclu	(nu benoclu)
delincvent	(nu delicvent)
escroc	(nu excroc)
filigran	(nu filigram)
itinerar	(nu intinerar)
nota bene - observă, notează	(nu nota bine)
specios - atrăgător	(nu special)
vindicativ - răzbunător	(nu a vindeca)
fortuit - întâmplător	(nu forțat)

96. Subliniați cuvintele împrumutate din alte limbi și explicați în ce context sînt folosite:

*"Cruntă ca o vînătaie
Cauzată-n match de box,
Ca un bulgăre de cocs
Care-a stat o noapte-n ploaie."*

(G.Topîrceanu, Cioara)

*"Bănuitorul iepure,
Se învățase la puree
Cartoful crud de mai-nainte
Azi doar puree îi dă prin dinte."*

(M.Sorescu, Bănuitorul iepure)

97. Motivați ce categorii sociale folosesc elementele de argou: pîrnaie, a o ușchi, tăietei, a se bunghi, la mititica, dirigul, bacul, mate, meserie.

98. Subliniați elementele de jargon, din textele următoare:

"Coșarul cocoșat
La fum s-a învățat
Și-i beat ca un fachir
Cînd i se dă la mir."

(M.Sorescu, Coșarul)

"O păpușă japoneză
Și un păpușoi mongol
Pe o carte de franceză
Au făcut un prunc nasol."

(M.Sorescu, Pentru Vigi)

99. Subliniați elementele de jargon, din textul următor:

Chirița: Monsiu Șarlă, vină și d-ta să te
Șarl: S'il vous plait!
Chirița: Pardon ... loane, loane..

(V.Alecsandri, Chirița în provincie)

IV MORFOLOGIA

1. Rețineți sistemul morfologic al limbii române și dați câte un exemplu pentru fiecare categorie:

Păți de vorbire

- substantiv ...
- articol ...
- adjectiv ...
- pronume ...
- numeral ...
- verb ...
- adverb ...
- propoziția ...
- conjecția ...
- interjecția ...

Categorii gramaticale

- gen ...
- număr ...
- caz ...
- grad de comparație ...
- diateză ...
- mod ...
- timp ...
- persoană ...

Mijloace gramaticale

- desinența ...
- sufix gramatical ...
- articol ...
- verbe auxiliare ...
- pronume reflexiv ...
- adverbe ...
- prepoziții ...
- conjecții ...
- alternanțe ...
- accentul ...
- intonația ...

2.

Părțile
de vorbire

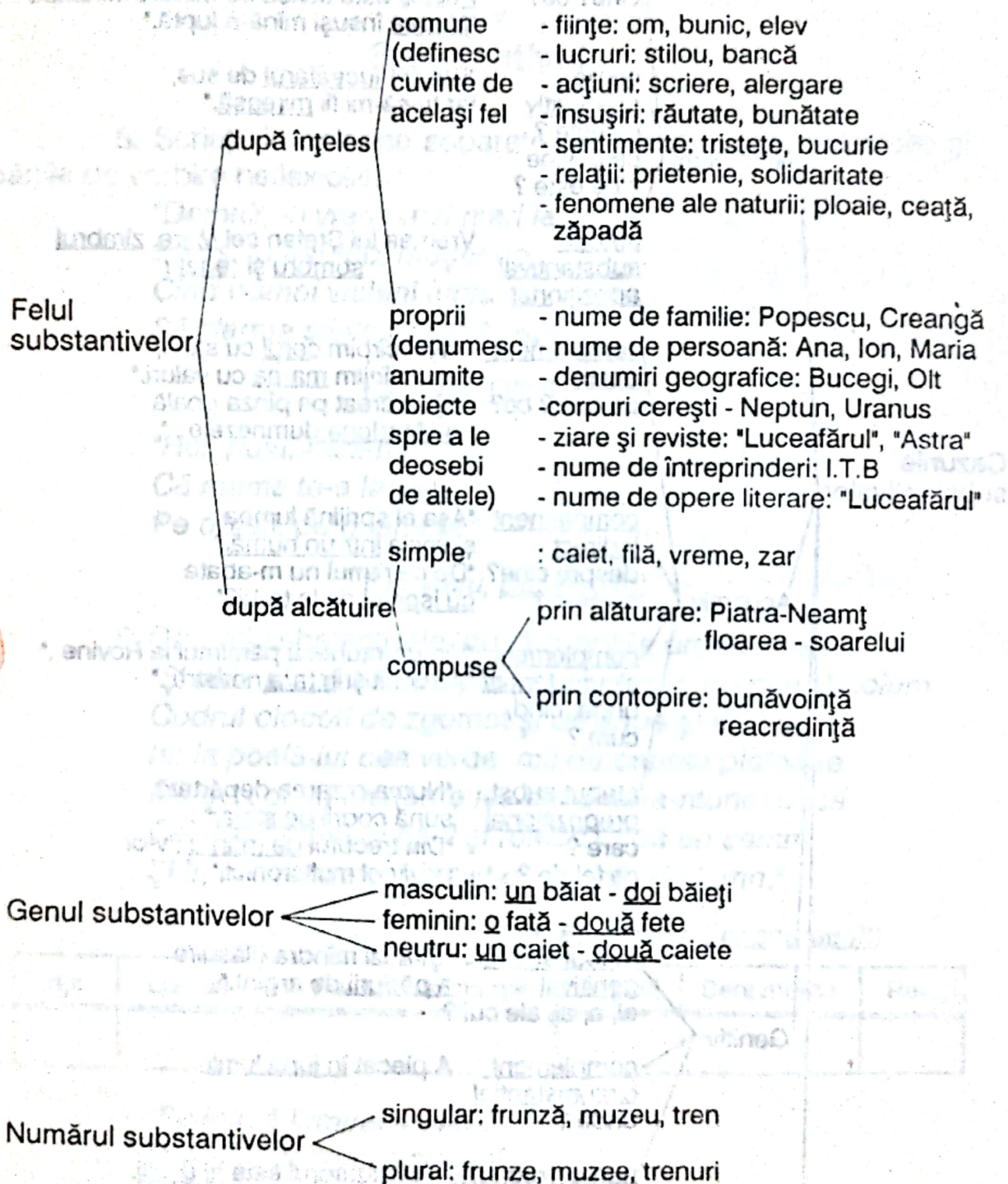
a. flexibile

1. substantivul: copil, casă, ardere, bunătate
2. articolul: cel mai mare, al poetului
3. adjectivul: omul bun
4. pronumele: eu, voi, dînsa, același, al tău, cineva, toți, nimeni
5. numeralul: doi, al doilea, cîte patru, tuspatsu
6. verbul: a se afla, a scrie, a fi, a hotărî

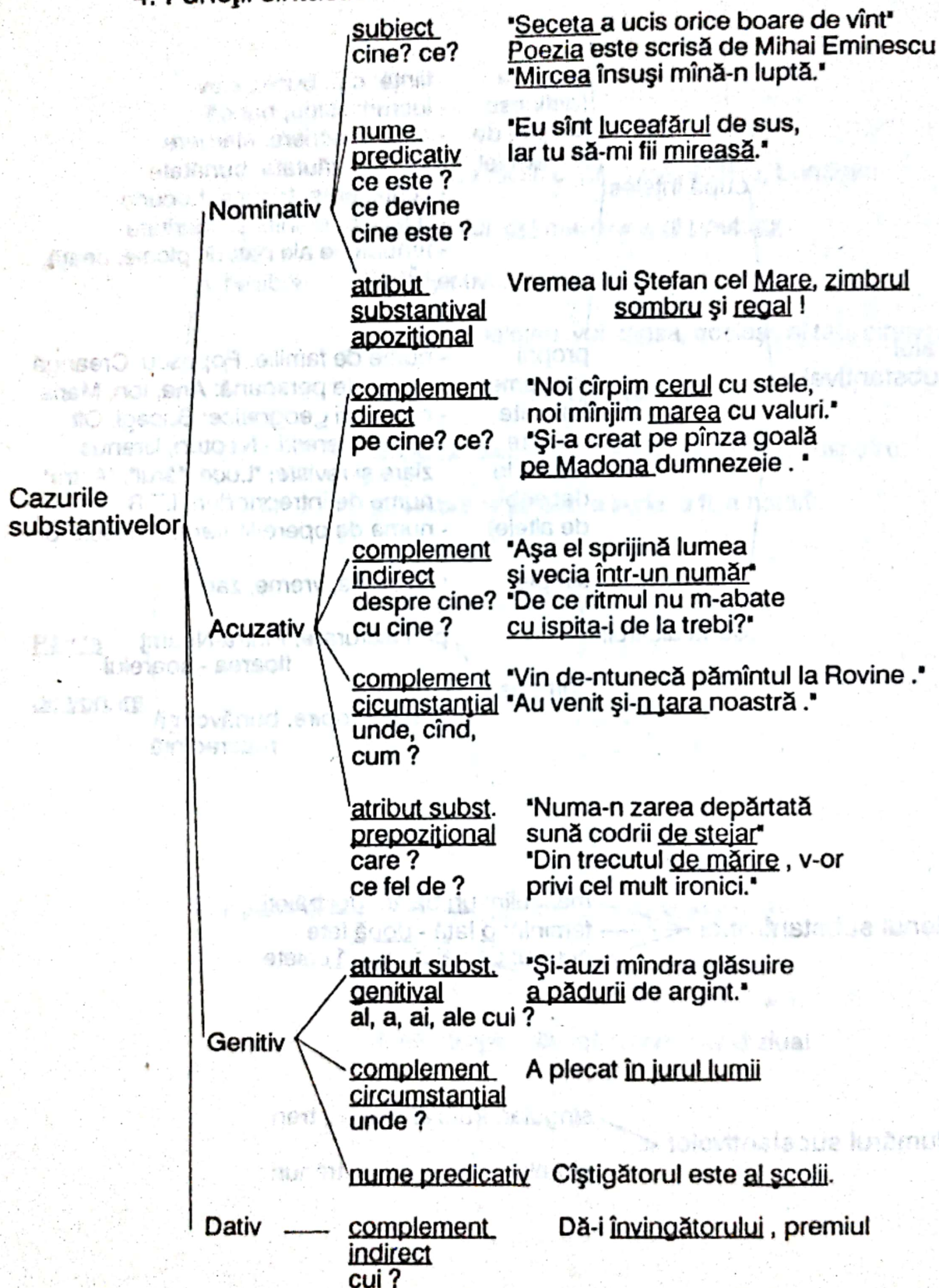
b. neflexibile

1. adverbul: aici, sus, deasupra
2. prepoziția: pe, la, lîngă, în mijlocul
3. conjuncția: să, iar, ci, cu toate că
4. interjecția: hai!, o!, trosc!, bună ziua!

3.

4. Funcții sintactice ale substantivului.

Părțile de vorbire flexibile

Substantivul

5. Scrieți, în coloane separate, părțile de vorbire flexibile și părțile de vorbire neflexibile.

"Demult, în vremi mai mari la suflet
Erai și tu haiduc, moșnege,
Cînd domni vicleni jurau pe spadă,
Să sfarme sfînta noastră lege."

(O.Goga, Oltul)

"Hai, puiu, nani-na,
Că mama te-a legăna
Pe obraji, pe geana ta."

(Gr. Vieru, De leagăn)

6. Grupați substantivele, după rubricile următoare:

"Și abia pleacă bătrînul; ce mai freamăt, ce mai zbucium
Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium,
Iar la poala-lui cea verde, mii de capete pletoase
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă.
Călăreții împlu cîmpul și roiesc după un semn
Și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

Ființe	Lucruri	Fenomene ale nat.	Acțiuni	Sentimente	Relații

"Se joacă lumina amiezii
În prunii cu frunza săracă,
Și-un murmur domol de prisacă
Plutește deasupra livezii."

(O.Cazimir, În livadă)

7. Ordonăți substantivele abstracte care denumesc însușiri, calități, stări și acțiuni: bunătate, rătăcire, ură, agerime, răutate, mers, trai, robie, ticăloșie, melancolie.

8. Derivați substantive, de la următoarele adjective:

bun

trist

vesel

duios

rău

9. Scrieți verbele, de la care s-au format substantivele:

biruință a

dăruire a

vedere a

coborîre a

ridicare a

comportare a

10.. Motivați dacă substantivele subliniate pot fi numărate; explicați răspunsul:

"În ochii fericirii mă uit pierdut și plîng."

"Ochii tăi sînt plini de milă."

"Astfel robit de-aceeași jale,

Petrec mereu același drum"

(M.Eminescu, Trecut-au anii)

"Ci cumpăna gîndiri-mi și azi nu se mai schimbă."

(M.Eminescu, Se bate miezul nopții)

"O, cît eram de fericit.

Să mergem împreună,

Sub acel farmec liniștit

De lună."

(M.Eminescu, Adio)

11. Descoperiți substantivele comune din textul:

"De la gîrlă-n pîlcuri dese,
Zgomotoși copiii vin;
Satul e de vuiet plin;
Fumul alb alene iese
Din cămin."

(G.Coșbuc, Noapte de vară)

12. Grupați substantivele proprii, după gen:

"Sosit era bătrînul Grui
Cu Sanda și Ruxandra lui,
Și Tinteș, cel cu tainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți Sîlhui."

(G.Coșbuc, Nunta Zamfirei)

13. Motivați de ce, substantivele subliniate se scriu cu literă majusculă?

"Cum? Cînd lumea mi-e deschisă, a privi gîndești că pot,
Ca întreg Aliotmanul să se-mpiedice de-un ciot?
O! tu nici-visezi, bătrîne, cîți în cale mi s-au pus!
Toată floarea cea vestită a întregului Apus..."

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

"Și-n urmă le-ndreptau cu grabă
Ca niște păsări albe-n zbor,
Din insula San-Salvador,
Spre Spania."

(I. Minulescu, Romanta celor trei galere)

Eminescu - eminescian
 Caragiale -
 Sadoveanu -
 Arghezi -
 Maiorescu -
 Lovinescu -
 Brâncuși -
 Grigorescu -
 Enescu -
 Madrigal -

"Ştafete călări străbăteau drumul Cîmpulungului, spre Vîlcea şi Olt, alţii spre Giurgiu şi Tîrgovişte şi spre Brăila şi în sus, spre trecătorile Branului şi Turnu Roşu".

64

17. Motivați în ce condiții, substantivele proprii pot deveni substantive comune:

Olanda
Astrahan
Făt-Frumos

18. Imaginați-vă o călătorie în jurul lumii și utilizați Atlasul geografic, pentru exemplificarea substantivelor proprii.

19. Argumentați structura substantivelor simple, compuse și a locuțiunilor substantive.

*"Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte
În care te-adînciră barbarii de tirani."*

(A. Mureșanu, Un răsunet)

*"Floarea-soarelui, bătrînă,
De pe-acum se sperie
C-au să-i cadă în țărînă
Dinții, de mizerie."*

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

*"Și cîte strigături la joc
Țineam cu glasul meu ison,
De cîte ori am spus povestea
Lui Alexandru Machidon."*

(O. Goga, Casa noastră)

*"Inima tresare
Și răspunde-n Ursa Mare."*

(L. Blaga, Răsunet în noapte)

20. Motivați în ce condiții substantivele comune subliniate pot deveni substantive proprii:

*"În locul unde m-am oprit,
Nu-i nici apus nici răsărit."*

(O. Cazimir, Singurătate)

"Ci trîmbițează vesele în sus,
Din Răsărit pînă-n Apus,
Din Miazănoapte pînă-n Miazăzi."

(T. Arghezi, Cocoșul)

21. Analizați structura substantivelor compuse:

"Piază - rea ca un blestem
Azvîrlit așa-ntr-o doară,
Creatorului Suprem."

(G. Topîrceanu, Cioara)

"Sus la cîrciumă-n Dealu-Mare,
De trei zile țin soboru,
De trei zile beau și -mi zice
Din lăută, Laie Chioru."

(O. Goga, Cîntece)

"Crai-Nou, subțire s-a desprins
Atît de mic și de ușor."

(O. Cazimir, Crai-Nou)

"Și te-ai dus , dulce minune,
Și-a murit iubirea noastră,
Floare-albastră, floare-albastră."

(M. Eminescu, Floare-albastră)

22. Alcătuiți propoziții cu următoarele substantive compuse:
modul lunar, sondă spațială, navetă spațială.

23. Folosiți substantivele simple, din coloana întâi și formați substantive compuse, în coloana a doua:

Substantive simple	Substantive proprii compuse
poiană măr	
cot vameș	

Bistrița Năsăud	
turn măgurele	

24. Delimitind cuvintele în silabe, rezultă substantive: scrieți-le.

co-bor

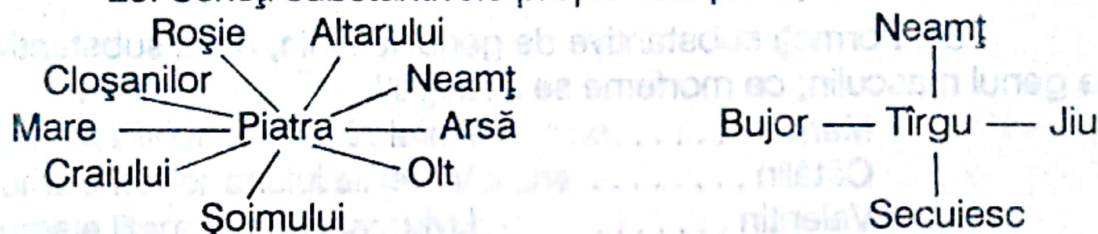
lam-pa-dar

co-ri-dor

a-cro-stih

to-re-a-dor

25. Scrieți substantivele proprii compuse, care se formează.

26. Formați diminutivele de la numele proprii.

Costin

Ileana

Ștefan

Maria

Ion

Ana

Petre

Dana

27. Deosebiți genul substantivelor, după desinențele de număr și de caz, după modelul:

masculin - pom 0 pomi 0 ; i prieten - prieteni

R D R D

tigru - tigri

feminin - carte cărți e ; i casă - case

R D R D

rugă - rugi

neutru - teren 0 terenuri 0 ; uri bar - baruri

R D R D

principiu - principii

28. Treceți de la singular la plural, următoarele substantive; este posibil?

singular

codice -

spate -

pîntece -

șale -

29. Diferențiați genul substantivelor după formele diferite ale articolului care le însoțește.

*"Pe cînd oastea se așază, iată soarele apune,
Voind creștetele'nalte ale țării să-ncunune,
Cu un nimb de biruință, fulger lung încremenit."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

30. Grupați substantivele, după gen:

*"Au venit țărani cu plugurile, de au arat miriștea, prepelița
s-a mutat cu puii într-un lan de porumb."*

(Al. Brătescu-Voinești, Puiul)

31. Formați substantive de genul feminin, de la substantivele de genul masculin; ce morfeme se adaugă?

Marian	Aurel
Cătălin	Viorel
Valentin	Liviu
Ionel	Octav

32. Dați exemple de substantive diferite la genul masculin și la genul feminin, după modelul:

cerb - căprioară

.....
.....

33. Motivați cum s-au format substantivele feminine de la genul masculin:

bursier - bursieră
sezonier - sezonieră
violonist - violonistă
bucătar - bucătăreasă
chelner - chelneriță
morar - morăriță

34. Ce sufixe adăugați, pentru a forma femininul?

malaiez
filipinez
armean
turc
parizian

35. De la care substantive s-au format femininele?

tigroaică
grecoaică
tătăroaică
nemțoaică
bulgăroaică
unguroaică

36. Alcătuiți propoziții, în care să se afle următoarele substantive cu două genuri.

difuzor - difuzori	difuzor - difuzoare
rîs - rîși	rîs - rîsete
nivel - nivele	nivel - niveluri

Notă:

Numele zilelor săptămîinii sînt feminine.

Numele lunilor anului sînt masculine.

Numele literelor sînt masculine.

Numele cifrelor sînt masculine.

Substantivele: grîu, ovăz, orez, in, pelin, sînt neutre.

Substantivele, care denumesc ocupații bărbătești: agă, calfă, călăuză, santinelă, sînt de genul feminin.

37. Precizați genul și numărul substantivelor din text:

"Șoimii repezi scot în gheare

Carnea din căldări;

Corbul cel cu ciocul tare

Dumicată-n blide-o lasă,

Cintizoi duc la masă

Rîndul de mîncări."

(G. Coșbuc, Nuntă-n codru)

38. Analizați locuțiunile substantivale din text:

"Aducerile-aminte, posomorîte urne,

Ce-nchid cenușa clipei murite pe vecie."

(O. Goga, Aducerile-aminte)

39. Înlocuiți locuțiunile substantivale cu substantivul corespunzător:

aducere-aminte
ținere de minte
băgare de seamă
părere de rău

40. Identificați substantivele, după genul gramatical și după cel natural:

*"Căci din patru părți a lumii, împărați și-mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese
Feți-frumoși cu păr de aur, zmei cu solzii de oțele,
Cititorii cei de zodii și șăgalnicul Pepele'.*

(M. Eminescu, Călin (file de poveste))

41. Folosiți sufixele - ită, - easă, - toare, - oaică, - pentru formare substantivelor mobile, după modelul:

doctor - doctoriță

42. Argumentați la ce gen sînt substantivele: cămilă, furnică, elefant, gărgăriță, muscă, albină, ris, linx, dromader, șacal, cărăbuș.

43. Subliniați substantivele mobile și substantivele epicene.

*"Toamna frunzele colindă
Sun- un greier sub o grindă."*

(M. Eminescu, Gazel)

*"O cojiță de alună trag lăcuste, podu-l scutur
Cu musteața răsucită, șade-n ea un mire flutur;
Vin țîntarii, lăutarii, gîndăceii, cărăbușii,
Iar mireasa viorică, i-așteaptă-ndărătul ușii."*

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

44. Motivați diferența de conținut și de formă, dintre substantivele comune și dintre substantivele proprii.

*"Ce te miri că-n Cluj, prin soc și nuc,
Mierla fluieră, ca un haiduc.
Pune-n mierlă-n glas și-n cînt ce știe*

"Fost-a Clujul scaun de domnie".

(L. Blaga, Balada mierlei)

45. Explicați de ce în poezie, substantivele epicene pot deveni substantive mobile.

"Un ou de struț, ouat de struță
Era purtat într-o căruță."

(M. Sorescu, Botezul)

"În copac un vîsc și-o vîscă
Așteptau să-nvie o muscă."

(M. Sorescu, În copac)

"Un guguștiuc și-o guguștiucă
Plecaseră, erau pe ducă."

(M. Sorescu, Un guguștiuc și-o guguștiucă)

46. Formați pluralul substantivelor și explicați ortografia lor:

sg.; pl. nearticulat ; despărțirea în silabe ; plural articulat; despărțirea în silabe

fiu	fii	fii	fiii	fi-ii
copil	copii	co-pii	copiii	co-pi-ii
bidiviu				
geamgiu				
surugiu				
hîrtie				
magazie				
cîmpie				

47. Treceți în coloane separate, substantivele la numărul singular și pe cele de la numărul plural.

"Dar văile vuiră. Căzută în genunchi,

Își ridicase capul, îl clătină spre stele,

Îl prăvăli apoi, stîrnind pe apă

Fugare roiuri negre de mărgele".

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

48. Subliniați formele corecte ale substantivelor cu forme duble de plural:

coală - coale - coli
 cratiță - cratițe - crățiți
 roată - roate - roți
 tarabă - tarabe - tărăbi
 hotel - hotele - hoteluri
 albuș - albușe - albușuri
 chibrit - chibrite - chibrituri
 ghișeu - ghișee - ghișeuri

49. Motivați, care este pluralul recomandabil?

bici - bice - biciuri
 ghem - gheme - ghemuri
 obicei - obicei - obiceiuri
 vis - vise - visuri

50. Alcătuiți propoziții pentru diferențierea substantivelor la plural.

bandă - bande
 dată - date
 cot - coate
 moț - moțuri
 cort - corturi

bandă - benzi
 date - dați
 cot - coți
 moț - moațe

51. Explicați în ce condiții, următoarele substantive numai cu formă de singular, au și forme de plural.

alamă
 argint
 dulceață
 fin

52. Grupați substantivele defective de singular și defective de plural: mazăre, teniși, foame, zori, Ceahlău, icre, Galați, Maria, Ana, Alpi, bunătate.

53. Treceți substantivele de la numărul plural, la numărul singular.

Plural	Singular
tije	
plaje	
birje	
coji	
loji	
cireșe	
fișe	
cămăși	
gogoși	

54. Analizați substantivele și treceți-le la numărul plural.

*"Iar de sus pînă-n podele un păianjen prins de vrajă
A țesut subțire pînză, străvezie ca o mreajă;
Tremurînd ea licurește și se pare a se rumpe,
Încărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe."*

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

55. Scrieți forma de plural a substantivelor:

capriciu
consiliu
studiu
gimnaziu
evoluție
promoție
excepție

56. Indicați formele de plural ale substantivelor:

lac, cap, cot, pînză, gură, picioar;

La numărul plural, pot avea alte sensuri decît cel inițial?

57. Descoperiți funcția sintactică a substantivelor în cazul nominativ:

*"Prepețița face ciorbă,
Presurile fac friptură,
Vin sticleții de le-o fură".*

(G. Coșbuc, Nunta-n codru)

"Pe Argeș în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-Vodă trece
Cu tovarăși zece."

(Mănăstirea Argeșului)

"De la gîrlă-n pîlcuri dese
Zgomotoși copiii vin,
Satul e de vuiet plin,
Fumul alb alene iese.
Din cămin."

(G. Coșbuc, Noapte de vară)

"Grădina mea-grădina copilăriei mele-
Avea odată straturi și alei.
Pe brazde negre înfloreau pansele
Și le stropeau pe înserat, bătrînii mei."

(O. Cazimir, Pelerinaj sentimental)

58. Alcătuiți șase propoziții, în care substantivele compuse să aibă funcție sintactică de subiect și de nume predicativ.

59. Descoperiți attributele apoziționale și motivați de ce se află în cazul nominativ:

"Acum iată că din codru și Călin, mirele iese,
Care ține-n a lui mîna, mîna gingașei mirese."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

"Cînd de-odată un erete,
Polițai din naștere,
Peste baltă și boschete
Vine-n recunoaștere".

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Să facem nuntă mare,
Să curgă-n șiruri vinu'
Să joace și vecinu'
Vecinu' Niculaie".

(O. Goga, Ruga mamei)

60. Analizați morfo-sintactic, substantivele din textul:

"Mi-e sufletul spadă
de foc, stinsă-n teacă.
Ah iarăși și iarăși
Cuvintele seacă."

(L. Blaga, Cîntăreți bolnavi)

61. Descoperiți substantivele în cazul genitiv:

"La noi de jale povestesc
A codrilor desișuri
Și jale duce Murășul
Și duc tustrele Crișuri."

(O. Goga, Noi)

"Fulgerele adunat-au contra fulgerului care
În turbarea-i furtunoasă a cuprins pămînt și mare."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

62. Motivați funcția sintactică a substantivelor în cazul genitiv.

"Ghiocel crestat în cruce,
Nu-mi aduce la răscruce,
Zvonul altor primăveri.
Umbra altor mîngîieri."

(O. Cazimir, Strofe pentru altă primăvară)

63. Completați spațiile libere cu articolul posesiv-genitival.

gînd omului
gînduri omului
imagine orașului
imagini orașului
metrou Bucureștiului
metrouri capitalei

64. Subliniați substantivele în cazul genitiv și spuneți ce articol

au.

"Mușchiul reavăn, negrul murei,
Ține cumpăna căldurii.
Ieși zeiță cu sandale,
Vremea e-a Măriei-Tale."

(L. Blaga, Veste)

65. Descoperiți prepozițiile și locuțiunile prepoziționale specifice genitivului.

*"Pe urmă ne vedeam din ce în ce mai des
Eu stăteam la o margine a orei,
tu la cealaltă."*

(N. Stănescu, Poveste sentimentală)

*"Azi, iată am văzut un curcubeu
deasupra lumii sufletului meu."*

(N. Labiș, Primele iubiri)

66. Construiți propoziții în care să se afle substantive în cazul genitiv, precedate de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale: împotriva, asupra, în mijlocul, în spatele, în fața, la marginea, în spatele.

67. Precizați la ce caz sînt substantivele și ce funcție sintactică au:

*"Totul e îndoielnic
Chiar și ochii acei
Poate nu-s ai iubitei,
Poate-ai altei femei."*

(Gr. Vieru, M-a strigat cineva)

68. Formați genitivul autorului, cu ajutorul articolului hotărît **lui**:

Poeziile	Nichita Stănescu
Romanul	Mihail Sadoveanu
Coloana infinită	Brîncuși
Pictura	Grigorescu
Sculptura	Michelangelo

69. Explicați ce valori expresive au substantivele în cazul genitiv.

*"Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către țărnul dimpötivă se întind, se prelungesc,
Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirei, în cadență îl izbesc."*

(Gr. Alexandrescu, Umbra lui Mircea. La Cozia)

"Sau visînd cu doina tristă a voinicului de munte,
Visul apelor adînce și a stîncelor cărunte,
Visul selbelor bătrîne de pe umerii de deal,
El deșteaptă-n sînul nostru, dorul țării cei străbune,
El revoacă-n dulci icoane a istoriei minune,
Vremea lui Ștefan cel Mare, zimbrul sombru și regal."

(M. Eminescu, Epigonii)

70. Analizați articolele și raportați-le la cazurile substantivelor:

"Se ivesc departe, neguri de hotar,
Într-un loc se face drum pustiu de car,
Și-o lumină strîmbă pe lumina zării,
Pare că sporește liniștea-nserării".

(G. Topîrceanu, Balada călătorului)

71. Extrageți din text, locuțiunile prepoziționale care însoțesc substantivele în cazul genitiv:

"A trecut întîi o boare,
Pe deasupra viilor
Și-a furat de prin ponoare,
Puful pădărilor."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Eu cad neputincios, stăpîne,
În fața strălucirii tale."

(O. Goga, Rugăciune)

"Cu poruncă de la centru
Contra vinovatului,
Ca să-l aresteze pentru
Siguranța statului."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

72. După modelul de mai jos, dați exemple prin care să menționați nuanțele cazului genitiv.

	posesia	apartenența	calificarea
1.	cartea elevului	străzile Bucureștiului	frumusețea florilor
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

73. Exemplificați în propoziții, construcțiile în cazul genitiv, cu valoare de superlativ, folosite pentru personajele de basm.

	Personajul-subst. propriu	Substantivele cu valoare de superlativ
1.		voinicul voinicilor
2.		frumoasa frumoaselor
3.		răul răilor
4.		zmeul zmeilor
5.		minunea minunilor

74. Alcătuiți un text intitulat "Casa bunicilor", în care să folosiți substantive în cazul genitiv, care să arate posesia, apartenența și calificarea.

75. Explicați valorile expresive ale substantivelor din cazul genitiv:

"Ține-te bine, stăpîne, că iar am să zbor:
În înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului,
Pe deasupra codrilor,
Peste vîrfurile munților,
Prin ceața măgurilor,
Spre noianul mărilor,
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor.
Din ostrovul mărilor."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

76. Descoperiți substantivele în cazul dativ; sesizați asemănările formale, cu cazul genitiv.

"Trei petunii subțirele
Farmec dînd regretelor,
Stau de vorbă între ele."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

77. Puneți substantivele din paranteză, la cazul dativ:

A dăruit (elev) o carte.
Am trimis (prietena) o scrisoare.
Au dat (copil) un premiu.
Spunea (părinte) adevărul.

78. Descoperiți regentul substantivelor în cazul genitiv și al celor din cazul dativ:

"Iat-o ! Sus în deal la strungă
Așternînd pămîntului
Haina ei cu trenă lungă
De culoarea vîntului,
S-a ivit pe culme Toamna,
Zîna melopeelor,
Spaima florilor și Doamna
Cucurbitaceelor."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Dezleagă minții mele taina
Și legea farmecelor firii."

(O. Goga, Pugăciune)

"Iar Moțoc, silindu-se a rîde ca să placă stăpînului, simțea
părul zbîrlindu-se pe cap."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanu)

79. Motivați, de ce în exemplele de mai jos, substantivele subliniate au funcția de complement circumstanțial de loc.

"Rușinea îl țintuise locului."

(L. Rebreanu, Răscoala)

"Așterne-te drumului
Ca și iarba, cîmpului."

(Folclor)

80. Utilizați prepozițiile: conform, contrar, potrivit, în aceeași propoziție; scrieți și întrebările corespunzătoare.

A scris $\left\{ \begin{array}{l} \text{conform textului} \\ \dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots \end{array} \right.$

81. Precizați funcția sintactică a substantivelor din cazul dativ.

"Niciodată toamna nu fu mai frumoasă
Sufletului nostru iubitor de moarte
Palid așternut e șesul cu mătasă
Norilor copacii le urzesc brocarte."

(T. Arghezi, Niciodată toamna)

"Nu știa că-i stă pe fund,
Oului, un gol rotund
Pentru plod și pentru pui."

(T. Arghezi, Bănuțul)

82. Grupați substantivele din cazul acuzativ, în categorii însoțite de prepoziție și fără prepoziție.

"Dă-mi cîntecul și dă-mi lumina
Și zvonul firii-ndrăgostite
Dă-i raza soarelui de vară,
Pleoapei mele ostenite."

(O. Goga, Rugăciune)

83. Diferențiați substantivele din cazul nominativ (care răspund la întrebarea ce?) și substantivele din cazul acuzativ (care răspund la aceeași întrebare):

"Lacul codrilor, albastru,
Nuferi galbeni îl încarcă,
Tresărind în cercuri albe,
El cutremură o barcă."

(M. Eminescu, Lacul)

"Împins de-o nepătrunsă lege,
Se cere lutul în pământ:
Sărmane suflete pribege
Își cer o cruce ș-un mormînt."

(O. Goga, De profundis)

84. Descoperiți ce fel de verb este regentul complementelor exprimate prin substantive în cazul acuzativ:

"Străbatem amurguri
Cu crini albi în gură,
Închidem în noi un
Sfîrșit sub armură."

(L. Blaga, Cîntăreți bolnavi)

"Rîzînd , în pragul vremii, mi-am însemnat hotarul
Și-am așteptat pe cel mai sărac din trecători,
Să-i risipesc în cale și rîsul meu și darul."

(O. Cazimir, Litanii)

85. Completați spațiile libere cu substantive cu prepoziții în cazul acuzativ, cu funcția de complement direct.

A chemat _____
A ascultat _____
A întrebat _____
A certat _____
A lăudat _____
A premiat _____

86. Analizați articolele substantivelor aflate în cazul nominativ și acuzativ.

"Călăreții împlu cîmpul și roiesc după un semn,
Și în caii lor sălbateci bat cu scările de lemn."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Strada e pustie.
Orașul e plin de hambare,
De pîinea cea nouă duduie moara."

(G. Bacovia, Note de toamnă)

87. Descoperiți echivalentul morfologic al substantivelor în acuzativ, precedate de prepoziții:

om fără haz
om de paie
om fără obraz
om fără inimă
om de casă
sac fără fund
soare cu dinți

În ce caz sînt logic, substantivele?

semnarea de acorduri
tratative de prietenie
alegeri de candidați

88. Subliniați substantivele care au funcția de complement indirect și motivați ce fel de verb este regentul:

*"Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atîtea căi răzlețe,
Și- aveai și voi în curte-acum
Un stîlp la bătrînețe."*

(O. Goga, Bătrîni)

89. Motivați funcția sintactică a substantivelor din textul:

*"O pasăre albastră, zburase dintre ramuri;
Și viața căprioarei, spre zările tîrzii
Zburase lin, cu țipăt, ca păsările toamna
Cînd lasă cuiburi sure și pustii."*

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

*"Dar un luceafăr răsărit
Din negura uitării,
Dă orizont nemărginit
Singurătății mării."*

(M. Eminescu, Luceafărul)

90. Completați spațiile libere cu complemente circumstanțiale de loc, exprimate prin substantive în cazul acuzativ cu prepoziții.

Floarea a răsărit din

Izvorul coboară de la

Vîntul plutește peste

Păsările pleacă în

Călătoria a fost programată pînă la

Făt-Frumos a descoperit tărîmul dintre

91. Argumentați în ce situație se articulează substantivul în cazul acuzativ, precedat de prepoziție?

92. Descoperiți comparațiile și analizați substantivele care intră în componența lor:

"Nemișcată-n vîrf de par,
Ca o acvilă pe-un soclu,
Oacheșă ca un hornar
Și măcabră ca un cioclu,

Neagră ca un as de pică
Subt nemărginitul cer,
Singuratecă și mică
Cît o boabă de piper."

(G. Topîrceanu, Cioara)

93. Descoperiți prepozițiile și locuțiunile prepoziționale care însoțesc substantivele în cazul acuzativ.

"La mijloc de codru des,
Toate păsările ies."

(M. Eminescu, La mijloc de codru des)

"De din vale de Rovine
Grăim, Doamnă, către tine."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

94. Descoperiți ce regent și ce funcție sintactică au substantivele subliniate.

"Potop, cad stele albe de cristal
Și ninge-n noaptea plină de păcate."

(G. Bacovia, Singur)

"Cu lacrimi mari, de sînge
Curg frunze de pe ramuri
Și-nsingurat, amurgul
Pătrunde-ncet prin geamuri."

(G. Bacovia, Amurg)

95. Descoperiți valorile stilistice ale substantivelor din cazul acuzativ.

"De treci codrii de armă, de departe vezi albind
Și-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

Notă :

Este incorectă folosirea prepoziției **la**, în următoarele situații:

(Dă cartea la elev) - corect - dă cartea elevului

(Bunăziua la toată lumea) - corect - Bunăziua, tuturor.

96. Descoperiți locuțiunile prepoziționale și spuneți în ce caz se găsesc substantivele pe care le însoțesc.

"Străbate o pădure, coboară și iar suie,
Ajunge o poiană în cap de cărăru,
La poalele poienii dosită de ariniști,
O apă lin își sună strălimpezile liniști."

(I. Pillat, Florar)

97. Treceți substantivele, în cazul vocativ, de la singular la plural:

singular

băiete

frate

mătușă

leule

doctore

profesore

98. Explicați punctuația substantivelor, în cazul vocativ.

"În veci spre cei rămași în urmă,
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă".

(O. Goga, Rugăciune)

"Ce te legini, codrule,
Fără ploaie, fără vînt,
Cu crengile la pămînt."

(M. Eminescu, Ce te legini)

"Mioriță laie,
Laie bucălaie,
De trei zile-ncoace,
Gura nu-ți mai tace.

.....
Drăguțule bace!
Dă-ți oile-ncoace."

(Miorița)

"Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimii."

(L. Blaga, 9 Mai 1895)

"Ah, mamă, tu,
Ce slabă ești !"

(G. Coșbuc, Moartea lui Fulger)

99. Treceți la vocativ singular și plural, următoarele substantive masculine, provenite din adjective, după modelul:

deștept - deșteptule

îngîmfat

încrezut

infatuat

barosan

bișnițar

intrigant

gelos

100. Descoperiți valorile expresive ale substantivelor aflate în cazul vocativ.

"Gîze, flori întîrziate,
Muza mea satirică
V-a-nchinat cu drag la toate
Cîte-o strofă lirică".

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Ce-i inimă? Mi-e foame! Vreau să trăiesc și-aș vrea...
Tu iartă-mă, fecioară, tu, căprioara mea".

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

"O mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine, tu mă chemi".

(M. Eminescu, O mamă)

masculin - vocativ	feminin - vocativ	neutru - vocativ
elev	elevă	popor
student	studentă	norod
maistru	bunică	
ministru	soră	
muncitor	fetiță	

101. Completați, cu substantive în cazul vocativ, verbele de la modul imperativ.

verbe la imperativ	verbe la conjunctiv	masculin	feminin
Desenează	să desenezi		
Învață	să înveți		
Scrie	să scrii		
Spune	să spui		
Gîndește	să gîndești		
Uită	să uiți		

102. Folosiți adjective substantivizate în cazul vocativ care să aibă valoare peiorativă sau laudativă, după modelul:

rău	- răule
frumos	- frumose
urît	-
urîtă	-
deștept	-
deșteaptă	-
obraznic	-
mărinimos	-

103. Alcătuiți vocativele următoarelor substantive, adăugînd desinențele m - a, - ă, - e.

Masculin	Feminin
Mihai	Mihaela
Vasile	Ana
Ion	Ioana
Valentin	Valentina
Radu	Rada
Petru	Dana

Notă:

O tendință actuală a limbii române este aceea de a folosi nominativul cu valoare de vocativ ex. Dan pentru Dane.

104. Dați exemple de propoziții în care substantivele în cazul vocativ, să fie izolate prin virgulă sau prin semnul exclamării.

105. Descoperiți căror părți de propoziție, vocativul le precizează înțelesul, fără să aibă funcție sintactică.

*"Copilo, tu ești gata/ De-a pururea să plîngi,
Și cînd ești tristă, Doino, /Tu inima ne-o frîngi!"*

(G. Coșbuc, Doina)

*"Cum nu vii tu, Țepeș doamne, ca punînd mîna pe ei,
Să-i împarți în două cete, în smintiți și în mișei."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Zburător cu negre plete, vin' la noapte, de mă fură."

(M. Eminescu, Călin(file din poveste))

*" - Hyperion, ce din genuni,
Răesai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne și minuni."*

(M. Eminescu, Luceafărul)

106. Alcătuiți propoziții în care vocativul să aibă valoare afectivă și să exprime: afecțiune, dispreț, dezgust, admirație.

107. Clasificați substantivele, în declinări, avînd în vedere că se pot folosi după terminația la nominativ, singular, nearticulat.

Substantive feminine terminate în:

Declinarea I

-ă, bancă

-ea, perdea

-i, zi

Substantivele masculine comune și proprii,
terminate în:

-ă, popa Dănilă

-a, Toma

Cuprinde substantive masculine și neutre,
terminate în:

Declinarea a II-a

-u, filtru

-u, semivocalic, erou

-i, semivocalic, tei

-consoană, pom

-o (neutru) studio

-u (accentuat) atu

-i (accentuat) taxi

Declinarea a III a

-e, erete, salcie, pronume . .

se adaugă numele primelor cinci zile ale săptămîinii

108. Grupați substantivele, după declinarea căreia le aparțin:
stilou, linie, hîrtie, carte, hrană, grup, iepure, veveriță, baclava,
mărgăritar, Elena, Toni, Vasile, Ion, Buhuși, Tazlău.

109. Subliniați articolele, în cadrul declinării substantivelor.

N.Ac. cartea- cărțile

N.Ac. hîrtia - hîrtilor

G.D. cărți - cărților

G. D. hîrtiei - hîrtilor

N.Ac. fiul - fiii

N.AC. papa - papii

G. D. fiului - fiilor

G. D. papei - papilor

110. Completați coloanele următoare:

Singular		Plural	
Nearticulat	Articulat	Nearticulat	Articulat
floare	floarea	flori	florile
țară			
iluzie			
constructor			
cui			
mușama			

111. Delimitați cuvintele în silabe și constatați ce se schimbă în forma substantivelor articulate.

vîrf - vîrf - vîrfuri - vîrfurile
 barcagiu - - -
 economic - - -
 bibelou - - -
 aeroport - - -

112. Motivați ce părți ale cuvintelor compuse, suportă modificări, în cadrul declinării:

N.Ac. Baia-Mare	ciuboțica-cucului	pasărea-liră
G.D. Băii-Mari	ciuboțicăi-cucului	păsării-liră
N.Ac. floarea-soarelui	liber-cugetătorul	Vatra-Dornei
G.D. florii-soarelui	liber-cugetătorului	Vetrei-Dornei
N.Ac. Cîmpulung	calea lactee	pasărea de foc
G.D. Cîmpulungului	căii lactee	păsării de foc

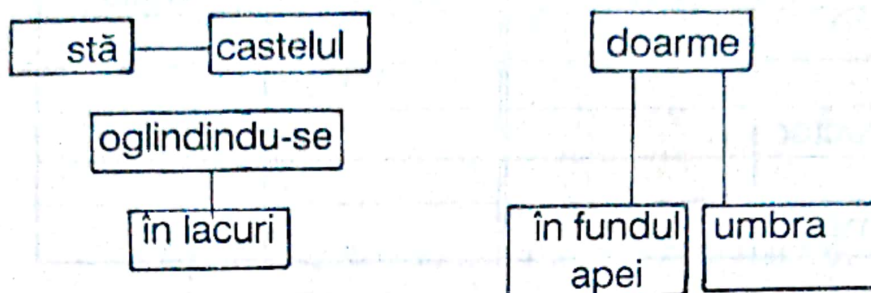
113. Declinați, după model, substantivele proprii:

N.Ac. Marica Viorica Vasilica Elena Coca
 G.D. Maricicăi - - -

114. Motivați de ce se folosesc adjectivele în cadrul substantivelor compuse: modul lunar, avion supersonic, navetă spațială, proprietate privată, navă oceanică.

115. Analizați funcțiile sintactice ale substantivelor, după schemă:

"Stă castelul singuratic, ogindindu-se în lacuri
Iar în fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri."
(M. Eminescu, Scrisoarea III)

116. Analizați substantivele, folosind schemele de mai jos.

"Țesînd cînepa și lîna creață
Am prins cîlți și zdrențe de ceață.
În fuiorul de in s-a strecurat
Un tighel de sînge închegat.
Și dac-am țesut cu timpul clipa
Mi s-a prins în furcă aripa."

(T. Arghezi, Un cîntec)

Substantivul	Comun/Propriu	Simplu/Compus	Gen	Număr	Caz	Format prin derivare	Funcția sintactică
cînepa	comun	simplu	fem.	sing.	Ac.	-	compl. direct

117. Alcătuiți un text în care să utilizați următoarele substantive abreviate, cu forma întreagă.

dv. = a.c. = d.ex. =
d-lui = ap. = jud. =
d-ei = bd. = nr. =
D-sale = bl. = str. =

118. Motivați din care părți de vorbire provin substantivele:

"Stetea frumoasa pe-un răzor,
Voinicul, lângă ea devale,
să-i scoată spinul din picior."

(G. Coșbuc, Spinul)

119. Descoperiți substantivele cu valoare de personificare, comparațiile, hiperbolele, prezente în text:

"Prin vișini vîntul în grădină,
Cătînd culcuș mai bate-abia din aripi
Și-n curînd s-alină,
Iar roșul mac și-nchide floarea."

(G. Coșbuc, Pastel)

"Frunzișul acuma pornit-a
O leneșă jalnică horă
Și plîng și cu plînsul în noapte,
Răchita de-afară mi-i soră".

(G. Bacovia, Miezul nopții)

120. Subliniați substantivele proprii; precizați formele subliniate.

"Din Valea Popii, cucul mă strigă pe-a sa limbă
Și Argeșul șoptește: De ce ne părăsești?
De ce îți schimbi căminul, nimic cînd nu se schimbă
Din deal de la Florica la parcul din Golești."

(I. Pillat, Adio, la Florica)

121. Descoperiți din ce dramă istorică fac parte personajele enumerate în ultimul vers.

"De-abia încerc un singur vers de odă,
Și-n capul meu vin stafii inedite
Cu peșteri largi cu răcnete cumplite:
Moțoc, Spancioc, Ciubăr și Despot-Vodă."

(G. Topîrceanu, Doleanțele unui cronicar teatral)

122. Explicați ce substantive sînt abreviate:

Aș ataca pe d. Sadoveanu
(Căci n-a aniversat pe d. Iorga)
Aș lăuda pe d-ra Horga,
Dar ce-o să zică d. Ibrăileanu?

(G. Topîrceanu, Doleanțele unui cronicar teatral)

123. Descoperiți hiperbola și comparația construite cu ajutorul substantivelor.

"Sălbatecul vodă-e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte
Gigantică poartă-o cupolă pe frunte
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda-i din stînga i-ajunge la cer
Și vodă-i un munte."

(G. Coșbuc, Pașa Hassan)

124. "Pe un deal răsare luna ca o vatră de jărat
Rumenind străvechii codri și castelul singuratic".

(M. Eminescu, Călin...)

"Țara mea trădată de păsările
Rostgolite în grabă,
Pe cerul mirat și încă senin..."

(A. Blandiana, Poezii)

"Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă, regina nopții moartă."

(M. Eminescu, Melancolie)

"Lucian Blaga e mut ca o lebădă.
În patria sa
Zăpada făpturii ține loc de cuvînt."

(L. Blaga, Autoportret)

125. Explicați folosirea ironică, a substantivelor.

"mititelul sta pitit tocma printre diavolii mărunței și pe cînd cuvînta Dardarot, își cîntărea coada-n mîini și a țipat:

- Aici sînt, întunecimea ta!

- Vino'ncoace proclele! ține-te c-am să te pun la treabă, mititelul taichii."

(I.L.Caragiale, Kir Ianulea)

126. Motivați prezența personificării, în basm.

"Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrămioarele sure ca mărăgăritarul, mironosițele viorele și florile toate se adunară vorbind fiecare în mirosul ei și ținură sfat lung cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredințară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur".

(M. Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă)

127. Explicați atitudinea persiflantă, conturată de jocul de cuvinte:

"Gangele, așadar Gangul,
Abia își mai duce rangul
I-au vînat păcatele
Tibrul, Eufratele."

(M. Sorescu, Goange)

"Cum mergea, prin labirinți
C-o durere-n dinți, de dinți
Risipea din pruni tărîtea."

(M. Sorescu, Teleleu)

128. Explicați de ce sînt scrise cu literă mare, substantivele subliniate:

"Vis albastru al Naturii
Cum se-nalță-ncet din sfera
Pămînteștilor combustii, spre azur,
Spre Infini."

(G. Topîrceanu, Fum)

129. Motivați ce efecte expresive creează enumerațiile din versurile:

"Fetele albinele,
Au furat sulfinele,
Țărîna de soare,
De pe flori-ușoare,
Pulberea de lună,
De pe-o mătrăgună,
Scrumul de șofran,
Nea de măghiran,
De pe izma-creață
Broboane de ceață,"

(T. Arghezi, Miere și ceară)

130. Completați, cu substantive, spațiile punctate.

"Și osteniți..... cu coasa-n spinare
Vin de la, toacă răsună mai tare
..... vechi împlu cu glasul lui sara
Sufletul meu arde-n iubire ca"

(M. Eminescu, Sara pe deal)

131. Descoperiți rolul substantivelor în crearea umorului și a oralității stilului.

"Cam pe vremea aceea trăia moș Nichifor în Țuțuieni, pe cînd bunicul bunicului meu fusese cîmpoieș la cumătria lui Moș Dediu din Vînători, fiind cumătru-mare Cuibăr-vodă, căruia Moș Dediu i-a dăruit patruzeci și nouă de mioare oacheșe numai de cîte un ochi."

(I. Creangă, Moș Nichifor Coțcarul)

132. Descoperiți nota de umor conturată prin metafore și comparații.

"Un melc își taie drumul prin grădină,
De-a dreptul ca un tanc de gelatină
Ameninșînd albine și furnici
Cu patru tunuri mici."

(G. Topîrceanu, Lumină)

133. Ghiciți care anotimp este astfel personificat cu ajutorul substantivelor.

"Lung își flutură spre vale,
Ca--ntr-un nimb de glorie,
Peste șolduri triumfale,
Haina iluzorie.

Apoi pleacă mai departe,
Pustiind cărările
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zărilor.

(G. Topîrceanu ?)

134. Motivați ce efect se creează prin enumerarea substantivelor proprii, precedate de forma incorectă a articolului.

"Nimic nu refuzăm, madam Piscupescu lu'madam Dăscălescu, madam Sachelărescu lu'madam Piscupescu, madam Iconomescu lu'madam Sachelărescu, madam Diaconescu lu'madam Iconomescu....".

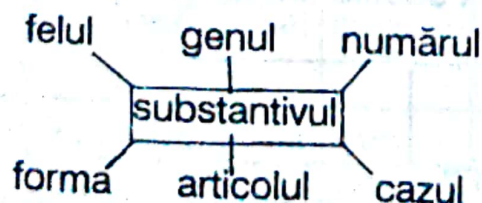
(I.. L. Caragiale, Lanțul slăbiciunilor)

135. Corelați prezența substantivelor la cazul vocativ și stilul retoric al versurilor:

"Te slăvesc, o! zi ferice! sfântă zi de libertate,
Tu, a cărei mîndră rază sufletul român străbate!
Te slăvesc, o! zi măreață pentru patria-mi iubită,
Tu ce-arăți ochilor noștri, omenirea desrobită".

(V. Alecsandri, Dezrobirea țiganilor)

136. Folosiți următoarea schemă, pentru analiza substantivului.

ARTICOLUL

1. Comparați cele două coloane și scrieți deasupra fiecăreia, în ce măsură prezența articolului arată că obiectul este cunoscut sau necunoscut.

A trimis <u>veste</u> , acasă Citiți <u>cît</u> mai multe <u>cărți</u> ! A auzit <u>șoapte</u> nelămurite. A scris romane.	A trimis <u>vestea</u> , acasă. Citiți <u>cărțile</u> valoroase! A auzit <u>șoapta</u> vîntului. A scris romanul "Baltagul"
---	--

2. Subliniați articolele hotărîte, atașate următoarelor substantive.

N.Ac.	omenia	datoria - datoriile
G. D.	omeniei	datoriei - datoriilor
N. Ac.	copilul - copiii	
G.D.	copilului - copiilor	

3. Completați schema:

singular nearticulat	plural nearticulat	plural articulat
fiu geamgiu lampagiu codru leu tei	fii	fiii

4. Articulați cu articolul hotărît enclitic, următoarele toponimice: Iași, Carpați, Bucegi, Ploiești, Huși, Galați.

5. Atașați articolul hotărît substantivelor și explicați ce schimbare de sens se produce?

floare albastră floare de colț floare de nu-mă-uita floare veștedă floare ofilită	
---	--

6. Adăugați următoarele articole, substantivelor, nume de ființe.

- a

- lor

- i

- l

- le

- a

7. Subliniați articole din text, folosind schema de mai jos:

"Apoi, în tot locul, dai de râuri mari cu nume armonioase a căror unde port aurul. În pîntecele acestor munți, zac comorile minerale cele mai bogate și mai felurite din Europa: sarea, ferul, argintul, arama, plumbul, mercurul, zincul, (...), în sfîrșit, metalul cel mai îmbelșugat decît toate, aurul, pe care îl vezi strălucind pînă și prin noroiul drumurilor."

(N. Bălcescu, Românii supt Mihai Voievod Viteazul)

Articolul hotărît					Articolul nehotărît			
Cazul	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.
N.Ac.	-l	-i	-a	-le	un	niște	o	niște
G.D.	-lui	-lor	-i	-lor	unui	unor	unei	unor
V.	-le	-lor	--	-lor				
	masculin		feminin		masculin		feminin	

Articolul adjectival					Articolul posesiv genitival		
Cazul	sg.	pl.	sg.	pl.		sg.	pl.
N.Ac.	cel	cei	cea	cele	masculin	al	ai
G.D.	celui	celor	celei	celor	feminin	a	ale
V.					neutru	al	ale
	masculin		feminin				

8. Dați exemple de articole proclitice (nehotărît, posesiv-genitival, adjectival, articolul hotărît pentru nume proprii).

9. Descoperiți ce parte de vorbire însoțește articolul hotărât din următoarele exemple:

hotărîrea înțeleaptă	înțeleapta hotărîre
avionul modern	modernul avion
rachetele sofisticate	sofisticatele rachete
pomii înfloriți	înfloriții pomi
Parisul vesel	veselul Paris
Londra cețoasă	cețoasa Londră

10. Articulați substantivele urmate de: acesta, acela, aceia, aceea.

pui	acesta	aceia
cerb	acela	aceia
actor	acesta	aceia
bradul	acela	aceia
cactus	acesta	aceia
pițigoi	acela	aceia
frunză	aceasta	acelea
bunică	aceasta	
rudă	aceea	
lovitură	aceea	
invidie	aceasta	
zi	aceea	

11. Care sînt formele corecte, în folosirea articolelor în cazul dativ?

lui Elisabeta - Elisabetei
 lui Popescu - Popescului
 lui frate-tău - fratelui tău
 lui mama - mamei
 lui domnul - domnului
 lui bunica - bunicii

12. Completați spațiile punctate, cu articolele adjectivale potrivite.

cîmpia verde
 cîmpurile verzi
 actorul talentat
 actorii talentați
 aeroportul nou
 aeroporturile noi

13. Subliniați articolele adjectivale și adjectivele pe care le însoțesc.

"Iar în lumea cea comună a visa e un pericol,
Căci de ai cumva iluzii ești pierdut și ești ridicol".

(M. Eminescu, Scrisoarea II)

"pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o
țară mîndră și binecuvîntată..."

(N. Bălcescu, Românii sub Mihai Voievod Viteazul)

"Lumea e în așteptare.... tunurile cele-nalte
Ca fantome de mari veacuri pe eroii lor jălesc".

(Gr. Alexandrescu, Umbra lui Mircea...)

"Spuneți-mi ce-i dreptatea? Cei tari se îngrădiră
Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi."

(M. Eminescu, Împărat și proletar)

14. Explicați rolul articolului în formarea gradelor de comparație:

"Fata cea mai mică însă nu voia să se ducă. Cele mai mari
nu o lăsară în pace."

(P. Ispirescu, Porcul cel fermecat)

15. Descoperiți, ce părți de vorbire sînt acelea, care se pot confunda cu articolul adjectival:

"Hai! să dăm mîină cu mîină
Cei cu inima română."

(V. Alecsandri, Hora Unirei)

"Cea grupă-zdrențuită în cale-i o salută".

(M. Eminescu, Împărat și proletar)

"Și gîndirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel rîu care-n veci curge, făr-a se opri din cale".

(V. Alecsandri, Malul Siretului)

16. Transformați într-un grup fonetic (o silabă), cu ajutorul cratimei, următoarele cuvinte:

ce îl întrebuse	ce-l întrebuse	cel întrebat
ce a învățat		
ce îi dăruise		
ce le spune		

17. Explicați folosirea articolului posesiv-genitival.

Am admirat un pom al grădinii.

Am admirat niște pomi ai grădinii.

Am străbătut o alee a parcului.

Am străbătut niște alei ale parcului.

18. Folosiți articolul posesiv între posesor și obiectul posedat; motivați cu cine se acordă în gen și număr.

obiectul posedat	posesorul	obiect posedat	posesorul
băiatul	vecinului	băiat	
copiii	unchiului	copii	
cărțile	școlii	cărțile	
eleva	școlii	eleva	

19. Folosiți articolul posesiv-genitival pe lângă următoarele pronume:

... meu ... nostru ... noștri ... noastre
 ... tău ... vostru ... voștri ... voastre
 ... său ... lor ... lor ... lor

20. Formați numerale cardinale, folosind articolul posesiv.

(al, a) doi

(al, a) trei

(al, a) patru

(al, a) șapte

(al, a) zece

(al, a) cinsprezece

(al, a) douăzeci și cinci

21. Explicați ortografia omofonelor:

Știe a-l ajuta pe al doilea

Știe a-i ajuta pe ai săi

Notă:

Cînd însoțește un pronume posesiv, se declină:

N.Ac. ai mei

G.D. alor mei

22. Subliniați articolele nehotărîte și spuneți la ce gen, număr și caz, se află.

"Apoi mai scoate dintr-un gherghiriu niște străie foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan..."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

23. Extrageți din text, substantivele și adjectivele însoțite de articole:

"Sub întunericul înalt,

Își joacă lacul solzii de asfalt."

(O. Cazimir, Lacul)

"Erau odată, într-un sat, doi frați. Cel mai mare era harnic, iară cel mic era sărac."

(I. Creangă, Dănilă Prepeleac)

24. Diferențiați formele articolului nehotărît care sînt omonime cu cele ale numeralului cardinal și ale adjectivului pronominal nehotărît.

a) un elev - niște elevi

b) un elev - trei elevi

o elevă - niște eleve

o elevă - trei eleve

c) o carte - unele cărți

o carte - zece cărți

25. Adăugați articolul nehotărît, următoarelor părți de vorbire:

.... harnic

.... ce

.... cum

.... of

.... talmeș-balmeș

.... gură-cască

.... patru

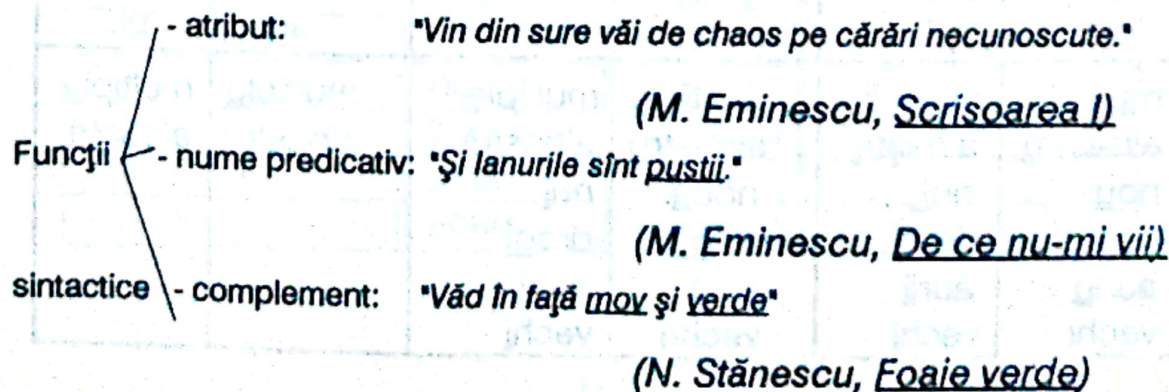
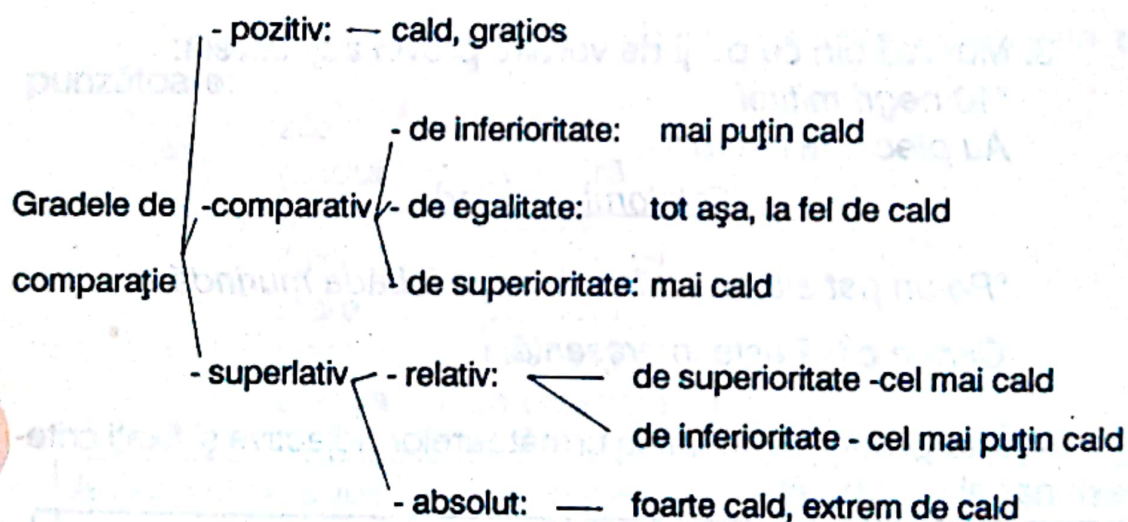
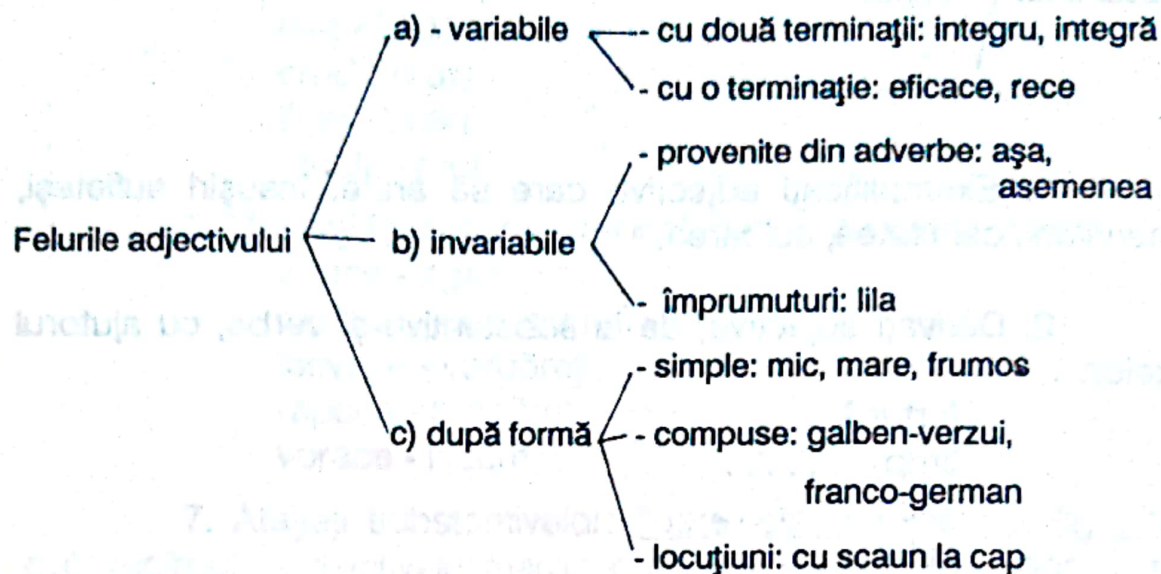
.... zece

26. Grupați, în coloane separate, substantivele narticulate și pe cele articulate cu articolul hotărît și nehotărît:

"Cînd era-n spre seara zilei, buzduganul, căzînd, se izbi de o poartă de aramă și făcu un vuiet puternic."

(M. Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă)

ADJECTIVUL

Acordul cu
substantivul

- gen.
- număr
- caz

1. Exemplificați adjective care să arate: însușiri sufletești, dimensiuni, cantitatea, culoarea.

2. Derivați adjective, de la substantive și verbe, cu ajutorul afixelor:

furtună
 timp
 folos
 culeg
 văd

3. Motivați din ce părți de vorbire provin adjectivele:

"10 negri mititei

Au plecat la teatru."

(Folclorul copiilor)

"Pe un pat alb ca un lînțoiu zace lebăda murindă."

Cartea citită este interesantă.

4. Interpretați desinentele următoarelor adjective și fixați criteriul flexionar al variabilității:

Masculin		Feminin		Neutru	
sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.
multipl <u>u</u>	multipl <u>i</u>	multipl <u>ă</u>	multipl <u>e</u>	multipl <u>u</u>	multipl <u>e</u>
albastr <u>u</u>	albastr <u>i</u>	albastr <u>u</u>	albastr <u>ă</u>	albastr <u>u</u>	albastr <u>i</u>
nou <u>u</u>	noi <u>u</u>	nou <u>ă</u>	noi		
drag	drag <u>i</u>	drag <u>ă</u>	drag <u>i</u>		
auri <u>u</u>	auri <u>i</u>	auri <u>e</u>	auri <u>i</u>		
vech <u>i</u>	vech <u>i</u>	vech <u>e</u>	vech <u>i</u>		

5. Subliniați alternanțele vocalice și consonantice, care apar la diferențele de gen și de număr:

- lăudăros - lăudăroasă
- negru - neagră
- biet - biată
- crud - cruzi
- tînăr - tineri
- moale - moi

6. Motivați în ce categorie includeți următoarele adjective:

- vivace - ager
- motrice - care pune în mișcare
- locvace - vorbăreț
- rapace - hrăpăreț
- vorace - lacom

7. Atașați substantivelor: floare, culoare, eșarfe, fir, ghem, pulover, rochii, adjectivele: maron, grena, gri, bej, lila, bleu, bordo, mov.

- Ce descoperiți în legătură cu forma adjectivelor?

8. Trasați săgeți de la substantive spre adjectivele corespunzătoare:

zile	bun
gîndul	albastră
marea	suavă
iluzii	melancolici
stare	pierdute
poet	toleranți
creație	de prestigiu

Adjectivul antepus	Substantivul		Adjectivul postpus
	comoară	comoara	
	boltă	bolta	
	seri	serile	
	pomi	pomii	
	izvor	izvorul	
	lună	luna	
	soare	soarele	

9. Ataşaţi adjectivele tuturor substantivelor şi vedeţi care este rolul articolului.

10. Analizaţi adjectivele, arătînd cîte forme flexionare au:

"Noaptea era caldă, îmbătută de mirosul snopurilorde flori, dealurile străluceau sub o pînză de neguri; apa molcomă a lacului ce înconjura era poleită şi tremurînd îşi arunca, din cînd în cînd, undele sclipitoare spre ţărmii adormiţi".

(M. Eminescu, Cezara)

11. Descoperiţi adjectivele variabile şi adjectivele invariabile; motivaţi apartenenţa la o categorie sau la alta, folosind schema:

"Şi acel rege al poeziei, vecinic tînăr şi ferice,

.....
Veselul Alecsandri."

(M.Eminescu, Epigonii)

"În păduri trăsnesc stejarii, e un ger amar cumplit,
Stelele par îngheţate, cerul pare oţelit
Iar zăpada cristalină pe cîmpii trălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scîrîie sub picioare."

(V. Alecsandri, Mezul iernei)

"Dă foşnet frunza măruntă,
Umbra e rece-n pădurea sonoră -
O mirare tăcută, poate cruntă,
O ameţire de toamnă, de o horă."

(G. Bacovia, Gol)

Adjective variabile			Adjective invariabile
Cu 4 forme flex.	Cu 3 forme flex.	Cu 2 forme flex.	

12. Diferențiați forma adjectivelor simple, de cea a adjectivelor compuse și de locuțiunile adjectivale.

"Și el ce e-n frunte pe-o albă cămilă,
Jar viu de lumină sub roșu-oranisc,
Se-oprește o clipă pe verdele pisc,
Privindu-și orașul în roza idilă."

(Al. Macedonski, Noapte de decembrie)

"În veșmînt de catifele, un bondar rotund în pîntec,
Somnoros pe nas ca popii, glăsuiește-ncet un cîntec."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

"Calul se și scutură de trei ori și îndată rămîne cu părul lins
prelins și tînăr ca un trefin."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"Frunzișul acuma, pornit-a
O leneșă, jalnică horă."

(G. Bacovia, Miezul nopții)

13. Descoperiți funcțiile sintactice ale adjectivului.

"Măgădăule, să-ți pui
Mintea c-un crîmpei de pui?"

(T. Arghezi, Zmeu)

"Bine-ți pare să fii singur, crai bătrîn și făr'de minți,
Să suspini dup-a ta fată cu ciubucul între dinți."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

"Și cîtu-i de mititel
Numai gura e de el."

(T. Arghezi, Greierile)

14. Argumentați din ce părți de vorbire provin adjectivele.

"Serenadă plîngătoare

Zi de muncă a-ncetat.

Pentru-o seară visătoare

Serenada s-a cîntat".

(G. Bacovia, Serenada)

"Dintr-alte țări de soare pline,
Pe unde-ați fost și voi străine
Veniți, dragi păsări, înapoi".

(G. Coșbuc, Vestitorii primăverii)

"Metalica, vibrînda a clopotelor jale
Vuieste în cadență și sună întristat".

(M. Eminescu, La mormîntul lui Aron Pumnul)

15. Explicați topica adjectivelor, ducînd spre regent, săgeți.

"Vom visa un vis ferice,
Îngîna-ne-vor c-un cînt
Singuratece izvoare,
Blînda batere de vînt."

(M. Eminescu, Dorința)

"Visam un vis de iarnă, ca înfrățiți pe zare,
În munții albi ce-și poartă sublimul lunci nimb,
Neîntinat de valul suspinelor hilare,
Mari idealuri, scumpe, cu tine să te schimb."

(N. Labiș, Liniște de iarnă)

16. Realizați acordul corect, dintre adjective și substantive.

"Am umblat toată ziua prin codrii (pletos)
Ascultam cum un cîntec (semet) se pornise
(Înalt) crește (sălbatic) cocoși
Cîntau și băteau din (vînjos) aripe."

(N. Labiș, Minunea de atunci)

17. Motivați diferența dintre adjective (determină un substantiv) și adverbe (determină un verb).

"Toamna a țipat c-un trist accent,
Văzul cade neatent,
Vîntul sună lemnăria,
Bate gol, în poloboace, butnăria."

(G. Bacovia, Vînt)

18. Urmăriți acordul adjectivului cu substantivul, în cadrul declinării:

N.Ac. pomul rămuros	pomii rămuroși	
G.D. pomului rămuros	pomiilor rămuroși	
N.Ac. rămurosul pom	rămuroșii pomi	
G.D. rămurosului pom	rămuroșilor pomi	
N.Ac. cartea nouă	cărțile noi	
G.D. cărții noi	cărților noi	
N.Ac. noua carte	noile cărți	
G.D. noii cărți	noilor cărți	
N.Ac. cîmpia cenușie	cîmpiile cenușii	cenușia cîmpie
G.D. cîmpiei cenușii	cîmpiilor cenușii	cenușiilor cîmpii

19. Motivați ce diferențe se află între părțile de vorbire subliniate.

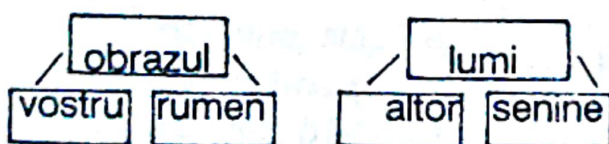
"Îmi răsăriți din tremurări de umbre,
Voi, firi cuminți cu zîmbete-mpăcate,
Voi, preoții nădejzii fără moarte,
Voi, cei zidiți din vechea sănătate."

(O. Goga, Lăcaș străbun)

20. Analizați adjectivele după model.

"Văd luminat obrazul vostru rumen,
De înțelesul altor lumi, senine..."

(O. Goga, Lăcaș străbun)

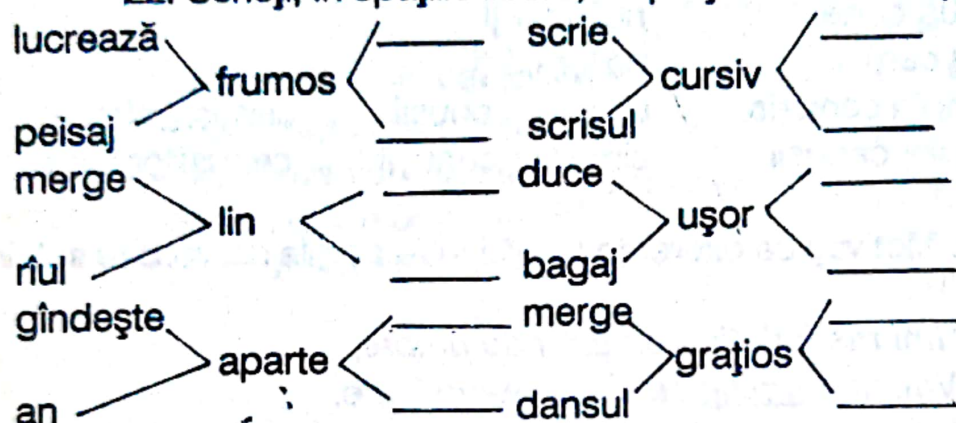
"Aș vrea să văd acum natala mea vîlcioară
Scăldată în cristalul pîrăului de-argint,
Să văd ce eu atîta iubeam odinioară,
A codrului tenebră, poetic labirint."

(M. Eminescu, La Bucovina)

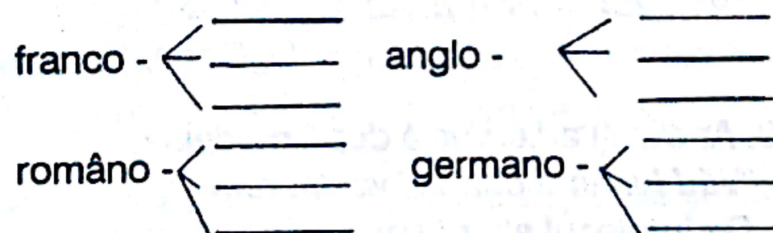
21. Folosiți articolele nehotărâte:

- ... bun medic
- ... bună doctoriță
- ... adevărați prieteni
- colege
- ... elegant mantou
- ... valoroase tablouri

22. Scrieți, în spațiile libere, ce părți de vorbire apar:

23. Utilizați cratima, în cadrul adjectivelor compuse:

24. Folosiți articolul hotărît enclitic, pentru numărul plural al adjectivelor:

- castaniu - castanii
- arămiu - arămii
- vișiniu - vișinii
- gălbui - gălbii

25. Argumentați la ce grad de comparație se află adjectivele.

"Unda-ntinsă, val cu val,
Pînă-n malul celălalt
Spală-n lapte de opal
Cerul scund și plopul'nalt".

(T. Arghezi, Marină)

26. Completați schema gradului comparativ.

Comparativ

- de superioritate
- de egalitate
- de inferioritate

27. Formulați comparativul de egalitate, cu ajutorul adverbilor și al locuțiunilor de comparație: ca, tot așa de, tot atît de, la fel cu, asemenea cu, așa ca.

28. Descoperiți comparativul de superioritate.

"Și ori pe ce se oprea suflarea lui, se punea promoroaca mai groasă, de-o palmă."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

29. Formați gradul superlativ relativ-de superioritate și de inferioritate, pentru adjectivele:

Superlativ absolut de superioritate	adjectival	Superlativ absolut de inferioritate
	puternic	
	credul	
	naivă	
	vorbăreți	
	harnice	

30. Descoperiți la ce grad de comparație se află adjectivele din text.

"Stăpîne, stăpîne,
Îți cheamă ș-un cîne,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc."

(Miorița)

"Noaptea cea mai lungă vine-n schimb,
Cu un ochi de ceață și de lună neagră".

(N. Stănescu, Solstițiu de iarnă)

"Nimic nu rămîne el însuși mai mult
decît o foarte singură dată.
Nu sînt vinovat că trăiesc."

(N. Stănescu, Andru plîngînd)

31. Descoperiți ce mijloace afective se folosesc pentru exprimarea superlativului.

"Cine-a aprins întîi în pieptul meu
Acest chin nou și crud fără de samăn,
De nu mi-l aprindeai, cu ochi mai puri."

N. Labiș, Frămîntarea intimă)

"Să vie și mama la noi
Că-i necăjită tare."

(O. Goga, Dorința)

"Și Esop tot limbi aduse, răspunzînd că, și suavă.
Nu se pomenește-n lume mai a dracului otravă".

(T. Arghezi, Fabula)

"Numai iaca au început a curge furnicile cu droaia, cîtă
pulbere și spuză, cîtă frunză și iarbă."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"S-a făcut ca ceara albă, fața roșă ca un măr
Și atîta de subțire, să o tai cu-n fir de păr."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

"Era un vis misterios
Și blînd din cale-afară,
Și prea era de tot frumos
De-au trebuit să piară".

(M. Eminescu, S-a dus amorul)

"Tata e burduf de carte,
Trage fum și stă de-o parte."

(T. Arghezi, Tata)

"Și cînd știu c-o să vă-nghețe
larna mizerabilă
Mă cuprinde o tristețe
Iremediabilă".

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"E atîta depărtare pîn'la tine,
Că s-ar putea'nălța biserici
Să mijlocească rugile 'ntre noi".

(A. Blandiana, Mama)

"Toate se întind nainte-i ca pe-un uriaș covor,
Vede țară lingă țară și popor lîngă popor".

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Avea un meșteșug mai drăcos și o putere mai presus decît
își poate dracul închipui".

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,
E stăpînul fără margini peste marginile lumii".

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

32. Motivați la ce grad de comparație se află adjectivele:
superior, inferior, optim, suprem, extrem, magistral.

33. Argumentați de ce următoarele adjective nu pot avea
grade de comparație: asemenea, complet, enorm, fundamental, întreg,
veșnic, acvatic, energetic.

34. Descoperiți adjectivele și spuneți la ce grad de comparație
se află, genul, numărul și cazul.

"Căci eu sînt vie, tu ești mort
Și ochiul tău mă-ngheață".

(M. Eminescu, Luceafărul)

"Trec prin starea acestui suflet
posibile existente.
Un năvod mortal ce smulge în sus
totul, lăsînd numai esențe".

(N. Stănescu, Andru plîngînd)

"Va fi o spaimă-n lucruri diavolească,
Sub gheața miliardului de ani
Și ultimile ierburi or să crească
În gurile răciților vulcani".

(A. Blandiana, Vulcania)

"Cu dacica opincă și piept de legionar,
Stînd viu în fața noastră și totuși legendar,
Trăi păstorul mitic și ultimul nomad".

(I. Pillat, Cel din urmă)

35. Distribuți, în coloane diferite, adjectivele care nu au grade de comparație și pe cele care le au:

veșnic, suprem, delicat, subțire, perfect, galben, gri, interior, îndepărtat, oral, alb, complet, capital.

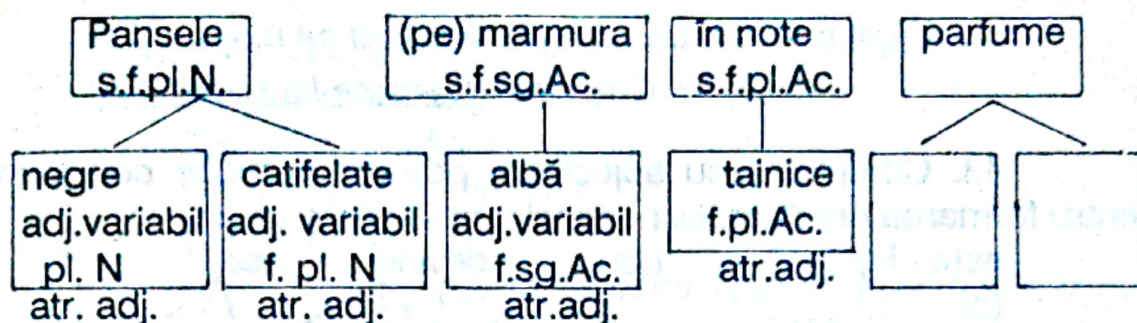
36. Motivați, de ce sînt greșit folosite, adjectivele:

- de (mare) anvergură
- de (mare) capacitate maximă
- era (mai) genial

37. Interpretați schema funcțiilor sintactice ale adjectivelor:

Panșele negre, catifelate,
Pe marmura albă s-au veștejit,
Și-n tainice note s-au irosit,
Parfume triste, îndoliate".

(G. Bacovia, Ecou de serenadă)

38. Descoperiți substantivul regent al adjectivelor - atribute, din text:

"Auzi cum muzica răsună clar
În parcul antic, falnic și solemn
Din instrumente jalnice de lemn,
La geamuri toamna cîntă funerar".

(G. Bacovia, Vals de toamnă)

39. Alcătuiți propoziții, în care adjectivele să aibă funcția de atribut adjectival: argintiu, fistichiu, tragică, dramatică, selenar, vulcanic, ortodox, hilar.

40. Subordonați substantivelor, atributele adjectivale cu topică antepusă și postpusă.

... zări ...	... spectacol...
... plante ...	... vasul...
... catedrală ...	... ploaie...
... zei ...	... întîmplare...

41. Subliniați atributele adjectivale pronominale:

"Ghiocel crescut în cruce
Nu-mi aduce la răscruce
Zvonul altor primăveri."

(O. Cazimir, Strofe pentru alte primăveri)

42. Descoperiți adjectivele provenite din alte părți de vorbire.

"Țîrg străin și fără nume,
Ghemuit sub munți străini,
Doar vreo-două-trei lumini
Îl înseamnă-n timp, anume."

(O. Cazimir, Țîrg străin)

"-Luminate împărate, de-acum cred că mi-ți da fata"

(I. Creangă, Povestea lui Harap Alb)

43. Completați cu adjectivele potrivite verbelor copulative, pentru formarea predicatului nominal, următoarele verbe:

este - înțelept

pare

devine

iese

(e) _____

(ii) _____

(i-) _____

44. Subliniați predicatele nominale și argumentați rolul adjectivelor ca nume predicativ.

"Tot mai ostenită-i doina

Fluierului de la munte

Tot mai părăsite-s astăzi

Bietele piscuri cărunte."

(O. Goga, Așteptare)

"Pe zare curge sânge și pieptul mi-i roșu."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

45. Precizați la ce grade de comparație se află adjectivele cu funcție de nume predicativ.

"Nesfârșitul e mai mic

La pitic doar cu un pic

Decît e la uriași,

Că-i mai mare cu trei pași."

(M. Sorescu, Întîi și 'ntîi)

46. "...sau cum se mai zice pe la noi pe țărănește, era frumoasă de mama focului."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

"Cu blănița zgribulită

Stă ș-ascultă nemișcat.

Vremea pare-ncremenită."

(G. Topîrceanu, Balada munților)

47. Descoperiți valorile expresive ale adjectivelor.

"Un întar nervos și foarte
Slab de constituție,
În zadar vrea să ia parte
Și el la discuție."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Cînd inima hrănește o tainică dorință,
Cînd omul simte-n sînu-i o crudă suferință,
O jale fără margini, un dor fără hotar."

(V. Alecsandri, O noapte la țară)

"O lumină aurie face flori tremurătoare
Și le-aruncă și le prinde în mănunchiuri trecătoare."

(I. Pillat, În catedrală)

Transformați substantivele subliniate, în adjective.

"Mic, cu solzi ca de balaur,
Trupu-i fin se clatină
Juvaer de smalt și aur
Cu sclipiri de platină."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

48. Motivați de ce, în finalul basmului, I. Creangă folosește locuțiunile adjectivale și adjectivele la gradul superlativ.

"Lume de pe lume s-a strîns de privea; soarele și luna din ceruri le rîdea: și mai fost-au poftiți încă crai, crăiese, oameni în samă băgați și-un păcat de povestariu, fără bani în buzunariu".

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

49. Explicați cum se creează atmosfera fantastică, cu ajutorul adjectivului.

"Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lîngă palaturile sale, o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare."

(P. Ispirescu, Prîslea cel voinic...)

50. Construiți propoziții cu următoarele locuțiuni adjectivale:

- ca scos din cutie
- ca vai de el
- tot unu și unu
- c-o falcă-n cer și una-n pământ
- mai acătării

Căror personaje li se potrivesc aceste locuțiuni adjectivale și ce corespondent au ele?

51. Găsiți sinonimele adjectivelor neologice.

"Acum sînt dimpotrivă, afabil

Rezervat, în să sociabil

Deși port o togă, solemnă hlamidă,

Am totuși ținuta timidă."

(G. Călinescu, Impostură)

52. Descoperiți termenii antitezei.

"Toamn-amară, toamnă dulce, pentru cine te-nțelege,

Toamnă dulce ca iubirea, ca iubirea de amară"

(I. Pillat, Toamna la Miorcani)

53. Explicați în ce constă valoarea peiorativă a adjectivelor.

"N-am văzut de cînd sînt o javră mai antipatică și mai scîrboasă; -Dac-aș putea, i-aș rupe gîtul".

(I.L.Caragiale, Bubico)

54. Folosiți schema, pentru analiza adjectivelor din textele:

Cuvinte de analizat	Ce cuvînt determină	Prin ce parte de vorbire este exprimat	Funcția sintactică	Categ. gramaticale				Valoare stilistică
				Gen	Număr	Caz	Grad de comp.	

"Pe cerul plin de sclipitoare puncte

Trec efemere linii de lumină.

Sub pasul meu întîrziat, suspină

Sonorul glas al frunzelor defuncte."

(G. Topîrceanu, De profundis)

55. Descoperiți ce valori etice, ale locuțiunilor adjectivale, sînt exprimate.

"Să ne batem vecinic pieptul
Toți cu cap și toți cu dreptul
De-a fi călcători de lege
Și-ntr-un sat fără de cîni".

(G. Coșbuc, Dintr-o poveste)

56. Descoperiți cărui personaj i se atribuie, cu ajutorul adjectivelor, următoarele însușiri.

"Va veni să vă cuprindă
Un flăcău cu negre plete
Și frumos cum nimeni nu-i."

(G. Coșbuc, Un basm)

57. Care este rolul parantezelor ce includ adjectivele; găsiți sinonimele lor.

"E profesor (onorabil)
Autor (interminabil)
Om politic (execrabil)
Dar pasabil.
Preșdinte (incurabil)".

(G. Topîrceanu, Scrisoare)

58. Analizați, sintactic și morfologic, adjectivele:

"Și-al orelor zile șirag rîzător
Se-nșir cele negre și mute
Ce poartă în suflet mistere de-amor
Pălite, sublime, tăcute".

(M. Eminescu, Ondina)

59. "E lege bătrînă și legea-i păstrată,

Să dați voi pămîntului moaște,
Așa ne păzirăți străvechea moșie
Cu brațe de plug și de sapă".

(O. Goga, Poveste veche)

"Tot universul nostru era albastru și gol,
iar noi retrași în bulgăru' pământ."

(N. Stănescu, Tot universul nostru)

60. Explicați schimbarea valorii gramaticale a cuvintelor subliniate.

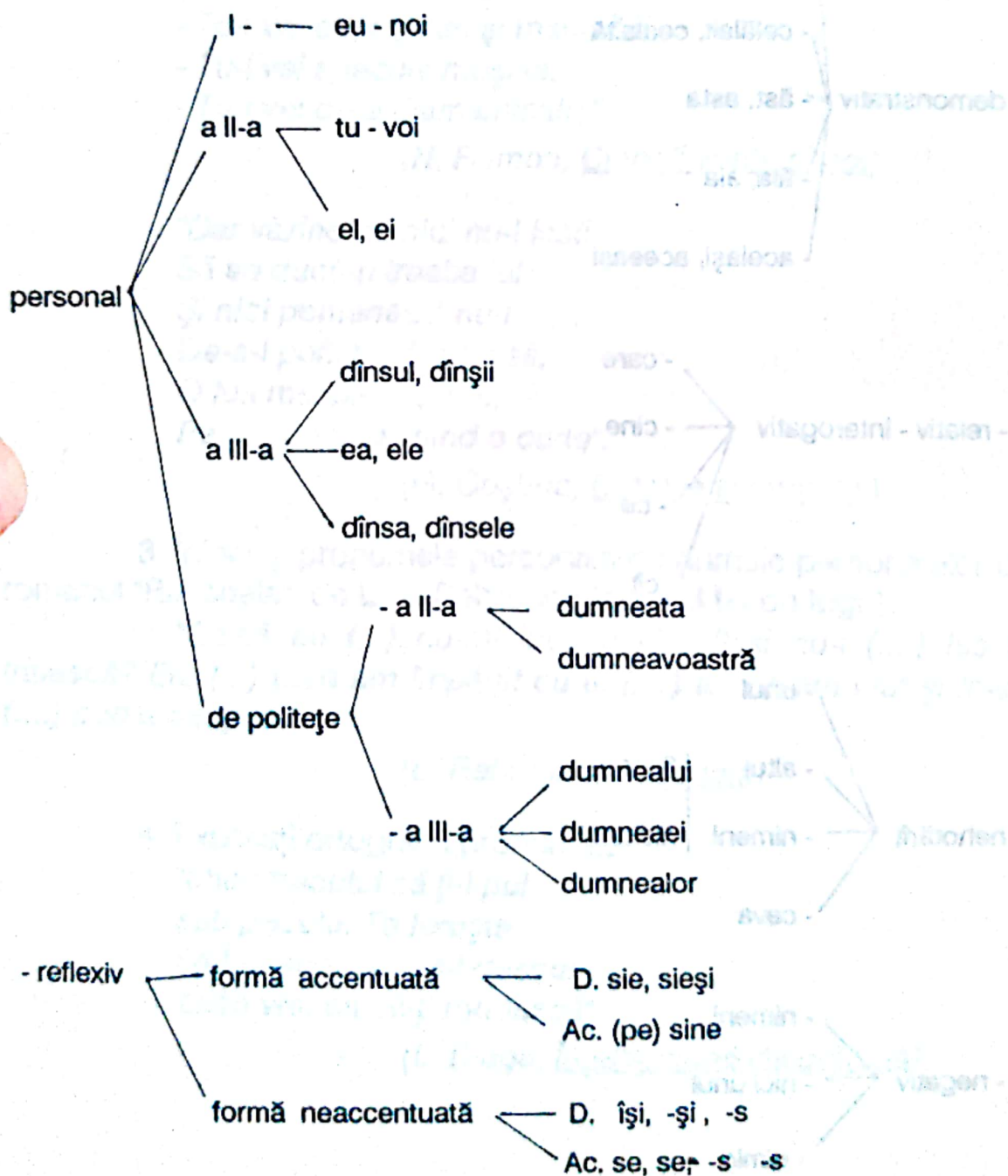
"Mi-am lungit privirea lungă,
Foarte ruptă, sîngerîndă,
foarte neagră, pururi blîndă,
ocolindă și plăpîndă'.

(N. Stănescu, Măiastră)

PRONUMELE

1. Interpretați schema clasificării pronumelor:

Clasificarea pronumelui

posesiv	I sg.	meu, mea	pl.	nostru, noastră, noștri
	a II-a	tău, ta		vostru, voastră, voștri
	a III-a	său, sa		ai lor, ale lor

demonstrativ	- acesta, aceasta
	- celălalt, cealaltă
	- ăst, asta
	- ăla, aia
	același, aceeași

- relativ - interogativ	- care
	- cine
	- ce
	- cît

nehotărît	- unul	
	- altul	fiecare
	- nimeni	niciunul
	- ceva	

- negativ	- nimeni
	- nici unul
	- nimic

2. Extrageți din text, pronumele; scrieți în dreptul lor, persoana și numărul.

"Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul
Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, rîul, ramul
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"- Tu-l vei încărca la socoteli.
- Tu-i vei cere șaluri și mătăsării.
- Tu-i vei specula moșiile.
- Tu-i vei cere diamanticele."

(N. Filimon, Ciocoii vechi și noi)

"Dar văzînd că nici nu-l lasă
Să se ducă-n treaba lui
Și nici pomeneală nu-i
De-a-l pofti la ei la masă,
O luă mai pe departe,
Pe genunchi scriind o carte".

(G. Coșbuc, Cetatea Neamțului)

3. Înlocuiți pronumele personale cu numele personajelor din romanul "Răscoala", de Liviu Rebreanu (boierul Miron Iuga)

"Adică eu (...) nu-mi iubesc țărani și nu-i (...) las să trăiască? Eu, (...) care am împărțit cu ei (...) tot ce-am vrut și le-am (...) purtat de grijă..."

(L. Rebreanu, Răscoala)

4. Explicați ortografia pronumelui.

"chiar trecutul să ți-l pui
sub pecete. Te ferește
să-l descoperi, să-l descui,
dacă vrei ca să-ți rodească".

(L. Blaga, Întelepciune de grădină)

5. Faceți analiza sintactică, a pronumelor din text.

"Să-i lăsăm, să le dăm voie

Ei cresc unul din altul noroși și lenți

Și descresc sub ochii ficși ce-i înconjoară."

(N. Stănescu, Grup de înotători)

6. Completați, cu formele neaccentuate ale pronumelui personal și explicați scrierea grupurilor pronominale.

- am dus

- ai dus

- a dus

- ați dus

7. Analizați sintactic, pronumele din text.

"Vin la mine goangele

Să le spun de Gangele

Eu fiind și-un om umblat

Poate-n Gange m-am scăldat."

(M. Sorescu, Goange)

8. "Vine-o babă-ncet pe stradă

În cojocul rupt al ei.

Stă pe loc acum să vadă

Și ea ce-i."

(G. Coșbuc, Iarna pe uliță)

9. Alcătuiți propoziții în care pronumele personal să aibă funcția de nume predicativ, complement circumstanțial de loc și atribut.

10. Dați sinonimele următoarelor neologisme alcătuite cu ajutorul pronumelui personal.

eu (ego)

egolatriu

egoist

egocentric

egotist

egomism

11. Descoperiți cazurile pronumelor din text.

"Ea se uită. Păru-i galben,
Fața ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albaștri
Toate basmele s-adună".

(M. Eminescu - Crăiasa din povești)

"Iată, eu mă-ndur să-ți dau un petec de loc. Du-te, de-ți alege petecul ce-ți va plăcea și apucă-te numaidecât să-ți faci un bordei."

(Petre Ispirescu, Fata săracului cea înțeleaptă)

12. Analizați formele accentuate și formele neaccentuate ale pronumelui personal:

"Acel rege-o lume-n mînă-i schimbătoarea lui gîndire,
Din portalele-i de aur ca un soare răsărea,
Dar puternica lui ură era secol de urgie".

(M. Eminescu, Memento mori)

13. Folosiți schema, pentru analiza pronumelui.

Pron. pers.	Persoana	Forma	Genul	Numărul	Cazul	Funcție sintactică	Ortografie

"Făt-Frumos, nu te duce încă să te-nvăț eu ce să facem ca să învingi tu pe mama (...). Apoi ea be putere în vreme ce dușmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc."

(M. Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă)

14. Alcătuiți un text dialogat, în care să folosiți cît mai multe pronume personale.

15. Deosebiți dativul posesiv, de dativul etic, folosind exemplele:

"Au de patrie, virtute, nu vorbește liberalul
De ai crede că viața-i e curată ca cristalul?"

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Cine mi-au văzut,
Cine-au cunoscut
Mîndru ciobănel".

(Miorita)

16. Înlocuiți pronumele personale, cu pronumele de politețe, folosind și abrevierile:

tu	voi
el	ei
ea	ele

Care dintre pronumele de politețe au forme regionale?
Scrieți-le !

17. Realizați analiza morfo-sintactică a pronumelor de politețe:

"Iubesc și eu pămîntul cîț și dumneata",

"Ș-acu venii la dumneavoastră să vă dau de știre."

"Așa-i cum spune dumnealui! Întrerupse Luca mai hotărît."

(L.Rebreanu, Răscoala)

18. Descoperiți ce personaj al schiței "Vizită" este numit cu pronumele de politețe?

- A! zic eu ... și dumnealui ?

- Da, da, dumnealui ! Să-l vezi ce caraghios e cu țigara-n gură."

(I.L.Caragiale, Vizita)

19. Descoperiți valorile stilistice ale următoarelor pronume:

"Voi, pierduți în gînduri sînte, convorbeați cu idealuri;

Noi cîrpim cerul cu stele, noi mînjim marea cu valuri."

(M. Eminescu, Epigonii)

"Iară Setilă, dînd fundurile afară la cîte o bute, țî-o suga dintr-o singură sorbitură și răpede, răpede mi le-a supt pe toate de-a rîndul.

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

20. Completați spațiile, cu pronume reflexive și explicați utilizarea cratimei.

gîndindu -	(pers. I)	>	sg.
gîndindu -	(pers.a II-a)		
gîndindu -	(pers. a III-a)		
spunîndu -	(pers. I)	>	pl.
spunîndu -	(pers.a II-a)		
spunîndu -	(pers.a III-a)		

21. Analizați pronumele reflexive din text:

"Mă rog de soare să rămînă rotund,
mă rog de lună să rămînă distantă,
mă rog de ea să-și păstreze ciclurile întocmai."

(N. Stănescu, Mă rog)

"Mă tem că n-am să te mai văd uneori
Că ai să te ascunzi într-un ochi străin
Și el o să se-nchidă cu-o frunză de pelin."

(N. Stănescu, Emoție de toamnă)

22. Descoperiți diferența dintre pronumele personale și pronumele reflexive.

"Mai lasă-mă un minut.

Mai lasă-mă o frunză, un fir de nisip.

Mai lasă-mă o briză, o undă."

(N. Stănescu, Viața mea se luminează)

"Mă rog c-un surîs și cu dulce cuvînt."

(L. Blaga, Mirabila sămîntă)

"Pe urmă ne vedeam din ce în ce mai des."

(N. Stănescu, Poveste sentimentală)

"Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierți,
Dar acu', vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"În suflet seamănă-mi furtună
Să-l simt în matca-i cum se zbate,
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate."

(O. Goga, Rugăciune)

23. Analizați pronumele reflexive și explicați funcția sintactică:

"Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface
Și în sine împăcată stăpînea eterna pace!"

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

"El începe cu sine și sfîrșește
cu sine."

(N. Stănescu, Elegia întâia)

24. Atașați pronumelui personal, pronumele de întărire.

masculin	feminin
eu însu...	eu însă...
tu însu...	tu însă...
el însu...	ea însă...
noi înși...	noi înse...
voi înși...	voi înse...
ei înși...	ele înse...

25. Subliniați pronumele de întărire și spuneți în ce caz se află:

"O să-ți ție o oglindă,
Să te vezi pe tine însăși
Visătoare, surîzîndă."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

"Mircea însuși mîină-n luptă vijelia-ngrozitoare..."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Cînd însuși glasul gîndurilor tace
Mă-ngîină cîntul unei dulci evlavii."

(M. Eminescu, Cînd însuși glasul)

"Cînd pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns"

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

26. Antepuneți adjectivele pronominale de întărire, substantivelor din coloană.

... elevul	... eleva
... elevii	... elevele
... fratele	... sora
... frații	... popoarele
... poporul	... studentele

Completați pronumele demonstrative de apropiere, depărtare și de identitate.

această	acela	același
aceasta	aceea	aceeași

Descoperiți adjectivele pronominale demonstrative și analizați genul, numărul și cazul.

"Pe aceeași ulicioară/ Bate luna în ferești."

(M. Eminescu, Pe aceeași ulicioară)

"Și aceeași pomi în floare

Crengi întind peste zaplaz."

"Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

27. Completați formele populare pentru următoarele pronume demonstrative:

aceasta . . .
acestea . . .
acesta . . .
aceștia . . .

Analizați formele populare ale pronumelui demonstrativ.

"Sînt sătul; de-așa viață.. nu sorbind a ei pahară,
Dar mizeria aceasta, proza asta e amară."

(M. Eminescu, Scrisoarea IV)

"Hm! Duceți-vă și voi,
Ăla rai, ăla noroi!
Ăia nuferi, ăia lotuși
Aia apă, ăla Troțuș."

(M. Sorescu, Goange)

28. Explicați topica și flexiunea adjectivelor pronominale demonstrative.

"Căci acelorași mijloace
Se supun cîte există,
Și de mii de ani încoace
Lumea-i veselă și tristă."

(M. Eminescu, Glossă)

"Domnilor, de tot felul! Bune sînt astea toate?"

(Gr. Alexandrescu, Lupul moralist)

"De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier, eu i-aș îmbrăca
curtea cu un fus".

(P. Ispirescu, Înșir-te mărgărite)

29. Motivați cazul pronomelor demonstrative:

"Pentru acel ce fuge de-a lumii amăgire,
Pentru acel ce caută un trai neînsemnat"

(V. Alecsandri, O noapte la țară)

30. Explicați ce fel de propoziții introduce expresia vorba ceea, în opera lui Ion Creangă:

Vorba ceea: Fă bine să-ți auzi rău.

Vorba ceea: Aș veni diseară la voi, dar mi-e rușine de cîini.

Vorba ceea: Părinții mănîncă aguridă, iar fiilor li se strepezesc dinții.

31. Analizați pronumele posesive și spuneți cîte obiecte posedate, reprezintă și cîți posesori:

"Ai mei pierduți sînt, pașă, toți,
O, mîntuie-i de vrei, că poți."

(G. Coșbuc, El-Zorab)

"A voastră-i jalea cea mai mare,
A voastră-i truda cea mai sfântă."

(O. Goga, Plugarii)

32. Motivați diferența dintre pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv:

"Ca în cămara ta să vin
Să te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
Și m-am născut din ape."

(M. Eminescu, Luceafărul)

"Din casa noastră, unde-n umbră
Plîng doinele și rîde hora,
Va străluci odată vremii
Norocul nostru-al tuturor."

(O. Goga, Plugarii)

"Din prispa ta vreau să-mi aduc aminte,
Din geamul tău gîndi-voi la trecut."

(T. Arghezi, Inscripție pe o casă...)

33. Motivați diferența dintre pronumele interogativ și cel relativ, folosind exemplele:

"Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate."

.....
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe

.....
Zică toți ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece."

(M. Eminescu, Glossă)

"Cine calcă fără somn, fără zgomot, fără pas?
Ca un suflet de pripas?
Cine-i acolo? Răspunde!"

(T. Arghezi, Duhovnicească)

34. Scrieți șase exemple de proverbe care să înceapă cu pronumele relativ interogativ, cine, ce.

35. Analizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate:

"Iar printre prunci și ochi-odihnitori
Ai Preacuratei ce ne-nchise drumul,
Vom răspîndi prin încăperi parfumul
Care preschimbă inimile-n flori".

(T. Arghezi, Inscripție pe o casă)

"Și în cîte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
Cîte frunți pline de gînduri, gînditoare le privești."

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

36. Explicați acordul articolului posesiv genitival, cu pronumele relativ în cazul genitiv:

poezie ai cărei autor
poeziile ai căror autor
poezia a cărei autoare
poeziile ai căror autori
poeziile ale căror strofe
poeti ai căror editori

37. În ce caz se află pronumele interogativ-relativ?

"Primăvară, cui le dai?

Primăvară, cui le lași?

(G. Topîrceanu, Rapsodii de primăvară)

Ce este mai gras în lume? (pămîntul)

Ce aleargă mai iute? (gîndul)

(folclor)

"Cine știe cum se pot întoarce lucrurile și de ce să fie
băiatul de față, dacă s-ar întoarce."

(L. Rebreanu, Răscoala)

38. Analizați adjectivele pronominale relative.

"Ah, războiul blestemat

Cîte văduve-a lăsat

În durere și cîți prunci

Au rămas orfani de-atunci."

(G. Topîrceanu, Populară)

39. Interpretați valoarea expresivă a pronumelui relativ, cît și ce.

"Cît de frumoasă te-ai gătit

Naturo, tu, ca o virgină."

(G. Coșbuc, Vara)

"Și abia plecă bătrînul, ce mai freamăt, ce mai zbucium".

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

40. Formați de la pronumele relativ, pronume nehotărîte.

	- va	ori -	oare -	fie -
cine				
care				
ce				
cît				

41. Analizați pronumele nehotărîte:

"Unul e în toți, tot astfel precum una e în toate

Deasupra tuturor se ridică cine poate,

Pe cînd alții stau în umbră și cu inima smerită."

"Unul caută-n oglindă de-și buclează al său păr,

Altul caută în lume și în vreme adevăr".

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

"Știe, oare, oarecine,

Viața lui de unde vine?

(T. Arghezi, Greierile)

42. Diferențiați, prin funcție sintactică și prin regent, pronumele nehotărît, de adjectivul pronominal nehotărît.

"Să blesteme pe-oricine de mine-o avea milă,
Să-asculte orice gură ce-aș vrea ca să mă rîdă".

(M. Eminescu, Rugăciunea unui dac)

43. Alcătuiți propoziții cu pronumele negative: nimeni, nimic, nici unul. Realizați analiza morfo sintactică a pronomelor negative.

"La-nceput pe cînd ființă nu era nici neființă,
Pe cînd totul era lipsă de viață și voință,
Cînd nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns."

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

"E ușor a scrie versuri/ Cînd nimic nu ai a spune."

(M. Eminescu, Criticilor mei)

44. Explicați în ce constă schimbarea categoriei gramaticale.

"Din nimicuri
Faci distihuri."

(T. Arghezi, Distihuri)

"Nimic nu este altceva
Totul este totul."

(N. Stănescu, Nimic nu este altceva)

45. Analizați pronumele și adjectivele pronominale din textele următoare:

"Fiecare mișcare a mea
Se vede.

Fiecare privire a mea
Se întâlnește cu sine."

(A. Blandiana, Fiecare mișcare)

"Oricare vorbă

Ar fi acuma deșartă.

Ea cu mine nu vorbește."

(Gr. Vieru, Arde focul)

"Hai! bîrfește-mă la toți
Că eu pot ce tu nu poți."

(T. Arghezi, Distihuri)

"Nimic nu rămîne el însuși mai mult
decît o foarte singură dată..."

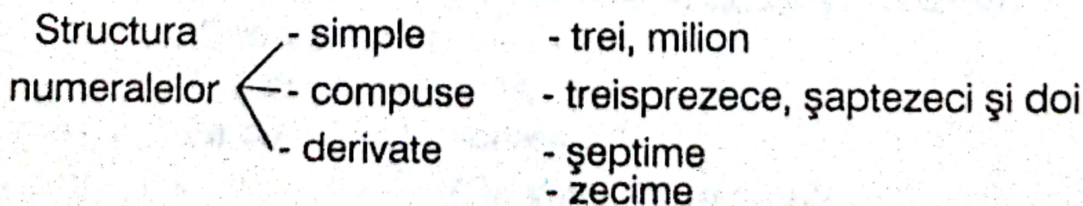
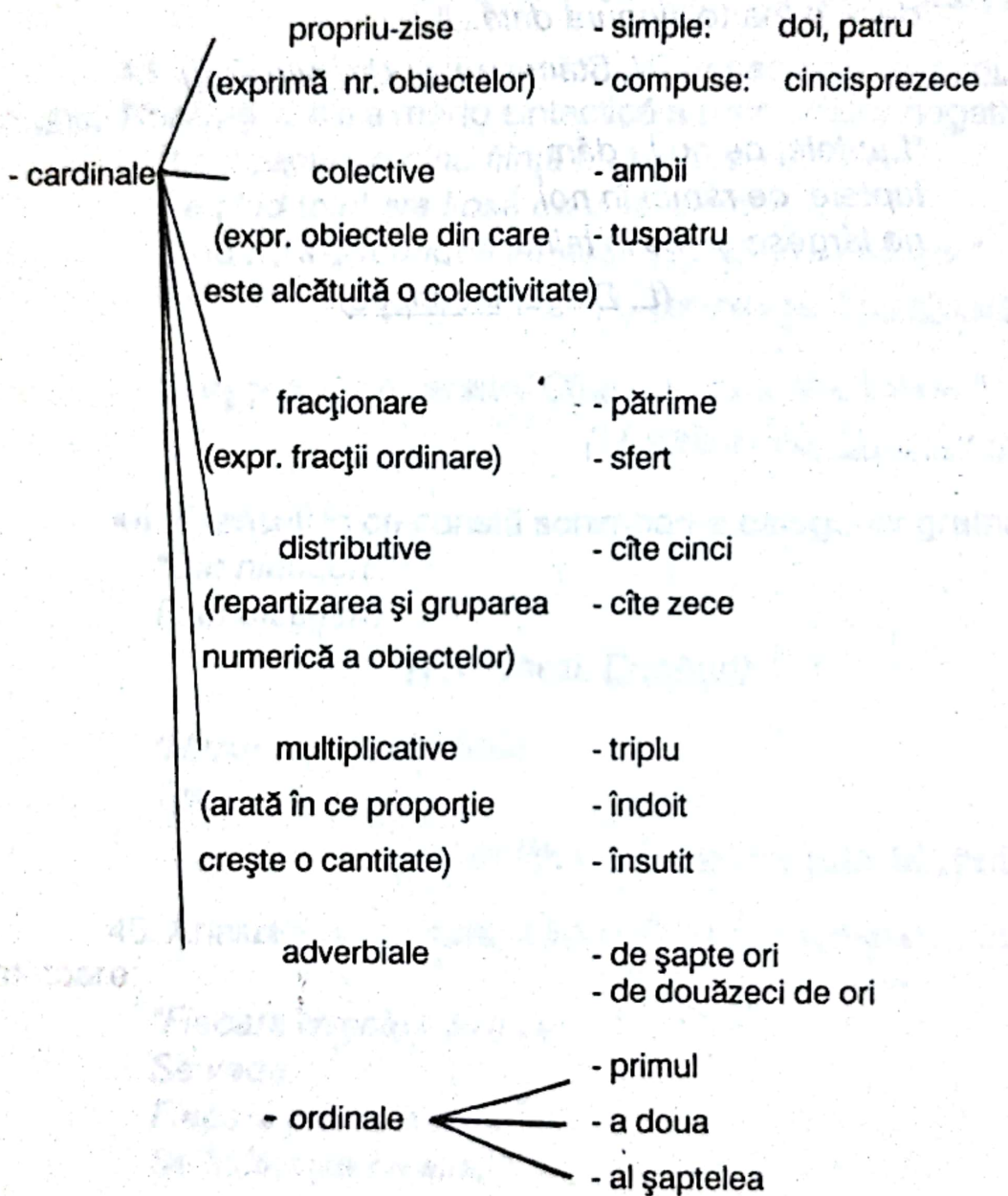
(N. Stănescu, Andru plîngînd)

"Luptele, ce nu le dăm
luptele, ce rămîn în noi,
ne lărgesc și ele în taină."

(L. Blaga, Inscripție)

NUMERALUL

4.6. Clasificarea numeralelor

47. Analizați numerele cardinale și spuneți la ce număr sînt.
"Nouă ceasuri și nouă minute; peste șase minute, pleacă trenul. Un minut încă și se închide casa".

(I.L. Caragiale, Bubico)

*"Plecat-am nouă din Vaslui
 Și cu sergentul zece."*

(V. Alecsandri, Peneș Curcanul)

*Iată vin în cale,
 Se cobor la vale,
 Trei turme de miei
 Cu trei ciobănei".*

(Miorița)

48. Explicați cum s-au format numerele de la 1 la 10 și de la 20 la 30.

49. Analizați numerele cu valoare de adjectiv și precizați funcția lor sintactică.

*"Avea ca vreo șase ani A stricat pe neștiute
 Și visa să strîngă bani. Ouă cam vreo două sute."*

(T. Arghezi, Bănuțul)

*"Trecu o zi, trecură-trei
 Și noaptea iarăși vine."*

(M. Eminescu, Luceafărul)

"O arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gîrlă pe care umblau numai 500 de mori."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

*"Puțin mai târziu, pe la ora opt,
 Un piersic va fi copt.
 Apoi pe la ora zece
 E programat un dovlece.
 La ora unsprezece, niște căpșuni.
 La douăsprezece, pepenii cei buni."*

(A. Blandiana, Tare sînt ocupată)

50. Observați cum se utilizează numeralul în cazul G.D. cu ajutorul prepoziției a, la sau cu articolul demonstrativ cel, cea, cei, cele:

- Răspunsul a cinci elevi
- Răspunsul celor cinci elevi
- A dat premii la patru elevi
- A dat premii celor patru elevi

51. Descoperiți funcțiile sintactice ale numeralelor cardinale:

*"Așa mă duc, ursuz, prin promoroacă,
În pacea nopții albe și compacte,
Și nici nu știu că-n capul meu se joacă
O tragedie-n paisprezece acte."*

(G. Topîrceanu, Doleanțele unui cronicar)

*"Iar la poala lui cea verde, mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-întunecoasă."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

52. Completați cu numerele ordinale corespunzătoare, numele de personalități istorice:

Carol	regele Franței
Carol	regele României
Ludovic	regele Franței
Petru	țarul Rusiei
Henric	regele Angliei
Francisc	regele Franței
Ecaterina	țarina Rusiei

53. Adăugați numerele ordinale, pentru verbele copulative și precizați ce parte de propoziție obținem:

este

iese

devine

pare

54. Formați numerele ordinale de la numerele cardinale, folosind articolul posesiv al, ale, a, ai, ale; scrieți numerele exprimate prin neologisme, pentru formele: întîiul, întîia, al doilea, a doua, al treilea, a treia.

55. Analizați numerele ordinale:

"Trei ani de-a rîndul, din clasa întîia primară și pînă-n a treia, doi școlari cumiți și-au disputat cununa".

(I.L. Caragiale, Premiul întîi)

56. Adăugați numerele cardinale, adverbul cîte și explicați ce exprimă numerele distributive.

... doi

... șase

... unsprezece

... douăzeci

... treizeci și patru

... o mie

57. Precizați genul numeralului distributiv.

"Totdeauna cîte două

Pe sub streșină de plouă,

Vrăbiile din cuiar

Au ieșit la cîlindar".

(T. Arghezi, Prefață la fabule)

58. Explicați din ce sînt formate numerele colective: amîndouă, tustrei, cîtespatru.

59. Descoperiți funcția sintactică a numeralului colectiv.

"Și pornesc ei tusșese înainte".

59. Alcătuiți numere adverbiale de la numerele cardinale, adăugînd prepoziția de și, la sfîrșit, particola ori.

... patru ...

... șapte ...

... nouă ...

... zece ...

... paisprezece ...
 ... optsprezece ...
 ... cincizeci și două ...
 ... o sută ...

60. Alcătuiți numerele adverbiale, de la numerele cardinale, adăugînd prepoziția de și particola ori.

... patruzeci...
 ... șaptesprezece ...
 ... nouăsprezece ...
 ... zece ...
 ... paisprezece ...
 ... douăzeci și una ...
 ... treizeci ...
 ... o mie ...

Descoperiți numeralul adverbial și precizați funcția sintactică.

"Și numai iacă și a treia oară, tot gloaba cea de cal vine și începe a mîncea la jărat." "

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

61. Explicați care este semnificația cifrei trei, în basmul românesc.

"Calul se și scutură de trei ori și îndată rămîne cu părul lins-prelins. După aceea, mai zboară o dată pînă la lună."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

62. Dați exemple de propoziții, în care numerele să aibă funcție de subiect, nume predicativ, atribut, complement.

63. Analizați funcția sintactică a numeralelor din text.

"Unu și cu unu fac doi.

Unu și cu unu fac trei

sau patru sau cinci;

Unu tare și cu unu moale

fac unu tare și cu unu moale

sau o cămilă.

Șaptesprezece fără unu

fac douăzeci și unu,

cinci și cu patru
fac un cal.
Opt fără trei
Fac cît vrei."

(N. Stănescu, Matematică poetică)

VERBUL

1. Grupați verbele care să denumească acțiuni stări, modificarea unei stări.

"Și cum vine de la munte
Blestemînd
Și lăcrimînd,
Toți ciulinii de pe vale
Se pitesc prin văgăuni."

(G. Topîrceanu, Balada unui greier mic)

"S-a schimbat filosofia.
Am ajuns de cîțva ani
Democrați republicani."

(T. Arghezi, Foaie verde de Paris)

"Toamna a țipat cu un trist accent
Văzul cade neatent.
Vîntul sună lemnăria."

(G. Bacovia, Vînt)

"La cafenea cînd vii alene
Îți iei un aer grav, absent.
Satisfăcut te umfli-n pene,
Dar n-ai talent."

(G. Topîrceanu, Catren improvizat)

"Unde-s turlile că nu-s?
Unde-s crucile de sus?"

(T. Arghezi, Viscolul)

2. Completați cu cît mai multe exemple, verbele, la fiecare conjugare.

Conj. I

Conj. a II-a

Conj. a III-a

Conj. a IV-a

3. Analizați componența locuțiunilor verbale și înlocuiți-le cu verbul corespunzător.

"Calcă baciul ca pe gratii
Și-i strunește blînd cu gura
Cătinel, feciorii tatii,
Ca să n-o pornim de-a dura."

(G. Topîrceanu, Balada munților)

"Un lăstun în frac apare
Sus pe-un vîrf de trestie,
Ca să ție-o cuvîntare."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Și mă bate la ureche,
Struna lui de sîrmă veche."

(T. Arghezi, Greierile)

"Buruienile din preajmă
Trag și ele cu urechea."

(G. Topîrceanu, Masa)

"Să zică orice-or zice tîmpii
Nu mai e prost să-și ia el cîmpii."

(M. Sorescu, Bănuitul iepure)

"Pun mîna streșină la frunte,
Să văd în zare-un vîrf de munte".

(O. Cazimir, Singurătate)

4. Scrieți locuțiunile verbale, pentru verbele: a fugi, a gândi, a bate, a se supăra, a face, a lua, și grupați-le după sens:

a o lua la sănătoasa, a face zob, a sta pe gânduri, tuna și fulgera, a o lua la fugă, a-și lua călcăile la spinare, a cădea pe gânduri, a spăla putina, a-și stoarce creierii.

5. Grupați verbele predicative și pe cele nepredicative, din text:

"Bate vîntul frunza-n dungă

Cîntăreții mi-i alungă.

Bate vîntul dintr-o parte

Iarna-i ici, vara-i departe."

(M. Eminescu, Ce te legeni?)

"Cînd făcea un semn cu mîna, așa, parcă ridica o perdea de pe trecut și eu vedeam tot ce spunea glasul lui. Uite și-acum mi se pare că Domnu' nostru a fost un om deosebit."

(M. Sadoveanu, Domnu' Trandafir)

6. Construiți cîte două propoziții, în care verbele: a fi, a vrea, a avea, să fie predicative și auxiliare, iar verbele: a fi, a părea, a însemna, a rămîne, să aibă funcții predicative și de verb copulativ (predicat nominal).

7. Subliniați verbele auxiliare din text:

"Parcă am căzut din ore

și-a rămas din mine doar

o mirare visătoare."

(N. Stănescu, Oră fericită)

"De-aș avea și eu o floare

Mîndră, dulce, răpitoare

Ca și florile din mai,

Fiice dulce a unui plai."

(M. Eminescu, De-aș avea)

"Ar fi destul îndemnul din fluier să-și suspine
Și-ar încolți pământul scîrbit, războinici greci."

(A. Blandiana, Avram Iancu)

"În curînd se vor vădi acestea,
se va vădi
că bunul simț nu a greșit.
inima
e cîntecul sentimentelor."

(N. Stănescu, Despre ființe)

Căci amîndoi vom fi cuminți
Vom fi voioși și teferi,
Vei pierde dorul de părinți
Și visul de luceferi."

(M. Eminescu, Luceafărul)

8. Descoperiți, din exemplele următoare, situațiile în care se află verbul a fi: auxiliar, copulativ și cu înțeles propriu.

"Cetatea n-avem gînd să i-o dăm cu una cu două, măcar
că nu sînt în ea nici averi, nici merinde."

(C. Negruzzi, Sobieski și românii)

"Cerul iar, e mai profund,
Fundul lui e mai la fund,
Mai adînc aș zice eu
Și în mijloc - Dumnezeu"

(M. Sorescu, Întîi și-ntîi)

"Trebuie o pildă pentru cei asemenea vouă și pilda va fi
groaznică și vrednică de faptă."

(C. Negruzzi, Sobieski și românii)

9. Completați spațiile libere cu complemente directe și indirecte și fixați verbele tranzitive și intransitive.

citesc
 învață.....
 va scrie.....
 găsisese.....
 să lucreze
 ar vedea
 sprijină
 se gîndește la
 iese
 merge
 aleargă
 își amintește
 privește
 pleacă

10. Subliniați verbele tranzitive și pe cele intransitive. Motivați de ce se numesc astfel.

"Primăvara călătoare
 Încălzind furnicile,
 Înverzind urzicile,
 Îndulcind cuvintele,
 Mîngîind mormintele."

(O. Cazimir, Strofe pentru altă primăvară)

"El duce regelui răspuns
 Din tabără. Și ține ascuns
 Sub straiul picurînd de ploi,
 Pe cel mai bun dintre eroi."

(G. Coșbuc, Moartea lui Fulger)

"Tu nu pricepi, lemnar din Transilvania,
 Decît să lași plecînd acoperiș
 Un loc de cuib în care pelicanul
 Să-și poatășterne puii lumuniș."

(I. Alexandru, Imnul verii)

11. Subliniați și clasificați, în coloane separate, verbele personale și impersonale.

"Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt
Și noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii pe pământ."

(M. Eminescu, Pe lângă plopii fără soț)

"Plouă, plouă, plouă,
Vreme de beție
Și s-ascuți pustiul,
Ce melancolie !
Plouă, plouă, plouă."

(G. Bacovia, Rar)

12. Analizați verbele și arătați la ce clase flexionare sînt: modul, timpul, persoana și numărul.

"Du răspuns Măriei-sale, zise bătrînul, că laude și îngroziri
de aste am mai auzit noi și tot nu ne-am spăriet. Mai bine Măria-sa și-ar
căuta de drum și ar da pace unor oameni care nu i-au făcut nimica."

(C. Negruzzi, Sobieski și românii)

13. Treceți după model, următoarele verbe de la diateza activă, la diateza reflexivă și pasivă:

activă

a învăța

a întreba

a cita

a folosi

a pregăti

a trimite

a iubi

reflexivă

se învață

pasivă

sînt învățat

14. Subliniați verbele și motivați la ce diateză se află:

"Cu strîmbătate treci gîrla cîteodată, de nu te îneci cu
siguranță, pe cînd cu dreptatea treci și marea."

(L. Rebreanu, Răscoala)

"Și m-am suit pe-o șa
 Și am spus-o așa.
 M-am suit pe-o roată
 Și am spus-o toată."

(P. Ispirescu, Fata săracului cea isteată)

"Și dac-a fost pețită des,
 E lucru tare cu-nțeleș.
 Dar dintr-al prinților șirag,
 Cîți au trecut al casei prag,
 De bună seamă, cel mai drag
 A fost ales."

(G. Coșbuc, Nunta Zamfirei)

- Iacă, dragele mele, sînt silit să merg la război. Vräjmașul
 s-a sculat cu mare oaste asupra noastră. Cu mare durere mă despart
 de voi."

(P. Ispirescu, Porcul cel fermecat)

15. Dați exemple, în propoziții, cu verbele care sînt întodeauna,
 reflexive:

a se căi,
 a se întîmpla,
 a se preta,
 a-și aroga
 a-și însuși

16. Grupați verbele la diateza activă, reflexivă și pasivă.

"... atunci garnizoana va fi slobodă a ieși cu arme, fără a i
 se face nimica, dar cutezînd a se împotrivi, cetatea se va cotropi și
 garnizoana se va trece subt ascuțișul sabiei."

(C. Negruzzi, Sobieski și românii)

17. Descoperiți la ce diateză se află verbele subliniate, chiar
 dacă formal ar părea că sînt la diateza reflexivă.

"Întrebările s-au alcătuit, s-au aprobat, de toată adunarea și
 ni s-au încredințat."

(C. Negruzzi, Cum am învățat românește)

"Și vin păstori cu gluga albă,
Din fluier povestindu-și dorul
Și cîte cîntece și lacrimi
Nu duce valul, călătorul."

(O. Goga, Oltul)

"Mîinile mele sînt îndrăgostite
vai, gura mea iubește,
și iată, m-am trezit
că lucrurile sînt atît de aproape de mine,
încît abia pot merge printre ele
fără să mă rănesc."

(N. Stănescu, Vîrsta de aur a dragostei)

"A lumii temelie se mișcă, se clătește,
Vechile-i, instituții se șterg, s-au ruginit
Un duh fierbe în lume și omul ce gîndește
Aleargă cătră tine, căci vremea a sosit."

(Gr. Alexandrescu, Anul 1840)

"Mîța vru să fie moașe
Dar se lasă păgubașe.
Din clasa-ntîia primară
A fost broasca dată-afară,
Gîsca mestecă sacîs
Și rața moare de rîs."

(T. Arghezi, Horă-n bățatură)

"Mă rog de soare să rămînă rotund.
Mă rog de lună să rămînă distantă
și fără de viață."

(N. Stănescu, Raid în interiorul pietrelor)

18. Descoperiți în ce situație se folosesc următoarele verbe la diateza reflexivă:

se fură, se bate, se sustrage, se ucide, se insinuează, se tergiversează, se disimulează, se delirează.

19. Explicați diateza verbelor care pot deveni omofone.

*"S-ar pricepe pe el însuși acel demon ... s-ar renaște,
Mistuit de focul propriu, el atunci s-ar recunoaște"*

(M. Eminescu, Scrisoarea V)

20. Extrageți, în coloane, verbele la moduri personale și verbele la moduri impersonale.

*"Pentru-a crucii biruință se mișcară rîuri-rîuri,
Ori din codri răscolite, ori stîrnite din pustiuri;
Zguduind din pace-adîncă ale lumii începuturi,
Înnegrind tot orizontul cu-a lor zeci de mii de scuturi."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

*"Cîndva arborii aveau ochi,
Pot să jur,
Știu sigur
Că vedeam cînd eram arbore,
Îmi amintesc că mă mirau
Ciudatele aripi ale păsărilor."*

(A. Blandiana, Cîndva arborii aveau ochi)

*"Vîntul curge spre cîmpie
Transparent și uniform.
Toate ierburile-nvie
Toate țarinile dorm."*

(G. Topîrceanu, La întoarcere)

21. Conjugăți verbul a acorda, la modul indicativ-prezent și spuneți ce diferențe de sens apar.

Conjugăți, la indicativ-prezent, verbele și descoperiți ce diferențe de sens, apar.

concura - concurează

contractă - contractează

manifestă - manifestează

ordonă - ordonează

reflectă - reflectează

toarnă - turnează

absolvă - absolvește

îndoaie - îndoiește

22. Subliniați formele regionale ale verbelor:

îngenunchiază - îngenunche

lucrează - lucră

zvîntă - zvîntează

23. Explicați de ce variantele de mai jos sînt admise de normele gramaticale.

evaporă - evaporează

ignoră - ignorează

înseamnă - însemnează

șchioapătă - șchiopătează

24. Analizați verbele la modul indicativ și motivați la ce timp se află.

*"Durduind soseau călării ca un zid înalt de sulii,
Printre cetele păgîne trec rupîndu-și large uliți,
Risipite se-mprăștie a dușmanilor șiraguri,
Și gonind biruitoare tot veneau a țării steaguri."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

25. Completați coloanele, cu verbe la timpul trecut

Imperfect	Perfectul simplu	Perfectul compus	Mai-mult-ca-perfectul

"Zdrobită-n praf, murea arama
Și codrul chicotea, viteazul."

(O. Goga, Oltul)

"Cînd văzui a lor mulțime, cîtă frunză cîtă iarbă,
Cu o ură nempăcată, mi-am șoptit atunci în barbă.
Am jurat ca peste dînșii să trec falnic, fără pas,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăs"

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"De-așa vremi se-nvredniciră cronicarii și rapsozii,
Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și irozii..."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"O, eroi ! care-n trecutul de măriri vă adumbriseți,
Ați ajuns acum la modă de vă scot din letopiseț."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Cînd se găsi iarăși afară, Vitoria privi în cer nouri subțiri
prin care răzbătea slabă, lumina de lună. Glasul cățelușei avea un fel
de scîrțîit de fierăstrău."

(M. Sadoveanu, Baltașul)

"Toți paznicii din toată împărăția și cei mai aleși ostași pe
care îi pusese împăratul, n-au putut să-l prinză pe hoț. În cele de pe
urmă, veni fiul cel mai mare și-i zise: "

(P. Ispirescu, Prîslea cel voinic)

26. Treceți verbele următoare, la formele timpului trecut,
modul indicativ.

a analiza, a specifica, a gândi, a influența, a stabili, a-și aduce aminte,
a-și lua inima-n dinți, a decide.

27. Explicați structura formelor verbelor, la modul indicativ prezent și trecut

prezent:

tăi-e-m

prind-e-m

cobor-î-i

R. S. D.

R. S. D.

R. S. D.

imperfect

vede-a-m

dorm-ea-i

cînta-m

p. simplu

cînt-a-și, văz-u-i, crez-u-i, cobor-î-i

m. m. c. p.

cînt-a-se-m,, cîștiga-se-răți

28. Explicați pluralul verbelor la perfectul compus

"Să nu zică leahul c-au intrat într-o cetate românească ca într-o țară pustie."

(C. Negruzzi, Sobieski și românii)

29. Treceți la viitorul apropiat și viitorul anterior, verbele din coloană. Conjugăți verbele a se mira și a fi iubit.

a contribui

a curăța

a schița

a povesti

a elabora

a emite

30. Subliniați verbele la viitor și spuneți cum sînt alcătuite.

"Și mi-i spune-atunci povești

Și minciuni cu-a ta guriță,

Eu, pe-un fir de romaniță

Voi cerca de mă iubești."

(M. Eminescu, Floare albastră)

"Vor fi acum de toate cum este orișicînd,

Dar iar rămîne totul o lungă teorie."

(G. Bacovia, Nervi de primăvară)

"Atunci vă veți întoarce la vremile-aurite
Ce mitele albastre ni le șoptesc ades,
Plăcerile egale, egal vor fi-mpărțite,
Chiar moartea când va stinge lampa vieții finite.
Vi s-a părea un înger cu părul blond și des"

(M. Eminescu, Împărat și proletar)

"Vei plînge mult atunci ori vei ierta?
Vei plînge mult ori vei zîmbi
de razele acelei dimineți
în care eu ți-oi zice fără umbră de căință:
Nu știi."

(L. Blaga, Vei plînge mult)

"Cînd va scăpăta soarele, cînd va licări luna,
Aici vor veni în șirag, să s-adape
Una cîte una, căprioarele."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

31. Explicați ortografia verbelor.

"Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte."

(M. Eminescu, Mai am un singur dor)

Subliniați verbe la modul conjunctiv și explicați la ce timp se află.

"Să-i moară Fulger? Poți sfărîma
Și pe-un voinic ce cuteza
Să-nalțe dreapta lui de fier,
Să prindă fulgerul din cer?"

(G. Coșbuc, Moartea lui Fulger)

32. Treceți verbele subliniate, la conjunctiv-perfect. Explicați ce schimbări se petrec.

"Și în brațele-mi întinse
Să alergi, pe piept să-mi cazi,
Să-ți desprind din creștet vălul,
Să-l ridic de pe obraz."

(M. Eminescu, Dorința)

33. Explicați cum se formează verbele la conjunctiv.

"Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt
Și noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii, pe pământ."

(M. Eminescu, Pe lângă plopii fără soț)

34. După paradigma verbului a crea, la modul indicativ-prezent, conjugați-l la modul conjunctiv-prezent.

eu creez
tu creezi
el, ea creează
noi creăm
voi creați
ei, ele creează

Formele corecte ale verbului sînt următoarele:

va apărea (nu va apare)
mi-ar plăcea (nu mi-ar plăce)
nu bate (nu bătea)
să tăceți (nu să tăceți)
nu faceți (nu, nu făceți)

35. Transformați verbele de la modul conjunctiv, la modul infinitiv:

Este gata	să citească	E gata a citi
	să scrie	
	să învețe	
	să știe	
	să afle	
	să coboare	

36. Motivați prin conjugarea verbului a fi, la indicativ prezent, de ce este neliterară folosirea formelor scurte.

sînt (-s, s, îs)

este

éste e (-i, i, -îi)

sîntem (accentuat sîntem)

sînteți (sînteți)

sînt (-s, s-, îs)

*"Care cum rar se întîmplă, ca să mediteze pune
Urechile ce-s prea lunghe ori coarnele de la cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată..."*

(M. Eminescu, Epigonii)

37. Conjugăți verbul neregulat a lua, la indicativ - prezent.

eu iau beau vreau

tu ieși bei vrei

(el,ea) ia bea vrea

noi luăm bem vrem

voi luați beți vreți

(ei,ele) iau beau vor

31. Explicați cum sînt formate verbele, la modul condițional - optativ și ce funcții sintactice au.

"Dîndu-mi din ochiul tău senin

O rază dinadins,

În calea timpilor ce vin,

O stea s-ar fi aprins

Ai fi trăit în veci de veci

Și rînduri de vieți,

Cu ale tale brațe reci

Înmărmureai măreț."

(M. Eminescu, Pe lîngă plopul fără sot)

38. Conjugăți verbul a avea la indicativ prezent și explicați ce forme se folosesc pentru modul condițional - optativ.

39. Diferențiați auxiliarele de la perfectul compus, de cele de la condițional - optativ.

"Din haos, Doamne-am apărut
Și m-aș întoarce-n haos ...
Și din repaos m-am născut,
Mi-e sete, de repaos."

(M. Eminescu, Luceafărul)

40. Explicați ortografia verbelor la modul condițional - optativ.

"Jelui-m-aș și n-am cui
Jeluim-aș codrului."

(Folclor)

35. Explicați de ce modul imperativ are forme numai pentru persoana a II-a, singular și plural.

Scrieți formele afirmative și negative, ale verbelor.

a transmite

a reflecta

a gândi

a cugeta

"Copaci, vă așteaptă pădurile,
Duceți-vă,
Ape, vă așteaptă cîmpiile, duceți-vă,
Duceți-vă și voi."

(M. Sorescu, Meșterul Manole)

42. Analizați morfo-sintactic, verbele.

"Vino-n codru la izvorul
Care tremură pe prund."

(M. Eminescu, Dorința)

"Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogății!
Atunci cînd după moarte răsplată nu v-așteaptă,
Faceți ca-n astă lume să aibă parte dreaptă,
Egală fiecare și să trăim ca frați."

(M. Eminescu, Împărat și proletar)

"Dezleagă minții mele taina
 Și legea formecelor firii,
 Sădește-n brațul meu de-a pururi
 Tăria urii și-a iubirii.
 Dă-mi cîntecul și dă-mi lumina
 Și zvonul firii-ndrăgostite,
 Dă-i raza soarelui de vară
 Pleoapei mele ostenite."

(O. Goga, Rugăciune)

"Voi, care sunteți deasupra mea,
 Ca o memorie a împlinirii,
 credeți-mă voi și iubiți-mă
 cum moartea-și iubește eroii."

(N. Stănescu, Raportul către păsări)

43. Treceți verbele, de la forma negativă, la forma afirmativă:

nu minți
 nu bate
 nu răspundeți
 nu acuzați
 nu jigniți
 nu insinuați

"Adio, pică frunza
 Și-i galbenă ca tine -
 Rămii și nu mai plînge,
 Și uită-mă pe mine."

(G.. Bacovia, Pastel)

"- Piei dinaintea mea, scorpie bătrînă! Nu sînt fiul tău!
 - Pentru numele lui Dumnezeu, fiule, vino-ți odată în fire.

Taci să nu te-auză cineva!

- Să nu te văd! Lipsești!"

(I.L.Caragiale, Abu Hasan)

"Încuiați-le și grămădiți bolovani pe ziduri. Așezați-vă toți pe metereze."

(C.Negruzzi, Sobieski și românii)

44. Folosiți schema verbelor, pentru analiza verbelor la moduri personale.

verbe	conj.	modul	timpul	pers.	nr.	diat.	funcț.	val. stil.

"Trei petunii subțirele
Farmec dînd regretelor,
Stau de vorbă între ele:
- Ce ne facem, fetelor?....

Vezi! de-aceea mătrăguna
A-nvățat un brusture
Să le spuie-n față una
Care să le usture!

Zboară vești contradictorii,
Se-ntretaie știrile.
Ce e? Ce e? ... Spre podgorii
Toți întorc privirile."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"De-aș fi artist
Eu ți-aș descrie
A tale mîndre gesturi,
Din al meu dor
Ar mai pieri,
Cînd te-aș ceti
În versuri."

(G. Bacovia, De-aș fi artist)

"Oricum, de-a fi ca-n viitor
Să placă stihurile mele,
Las mărturie tuturor
Că n-ai colaborat la ele."

(G.Topîrceanu, Prefață)

45. Analizați verbele de la modurile personale și explicați cum este acțiunea, privită de către vorbitor.

"Unsprezece flăcăi, o pățise pînă acum. Ceilalți care mai erau, începuseră a se codi, nu mai voră să stea de pîndă."

(P. Ispirescu, Cele douăsprezece fete de împărat)

46. Treceți la infinitiv, verbele:
discutau, culegeau, aș vedea, reparase, uitai, văzui, aș hotări

47. Completați conjugările, cu verbele potrivite

conj. - I - - a

conj. a II-a - ea

conj. a III-a - e

conj. a IV-a - i, -î

48. Analizați verbele la modul infinitiv. Explicați din ce sînt formate.

"Nu cîștig
Nici un gînd
Pentru a-l scrie.
Armonie
Pentru a trece
Tăcerea grea."

(G.Bacovia, Perpetuum mobile)

"Nici rușine n-au să ieie în smintitele lor guri
Gloria neamului nostru, spre a o face de ocară,
Îndrăznesc ca să rostească pîn' și numele tău, țară!"

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"A intra curățit în muncile
de primăvară,
a spune semințelor că sînt semințe,
a spune pămîntului că e pămînt."

(N. Stănescu, A unsprezecea elegie)

49. Alcătuiți propoziții, cu verbele la infinitiv:

a alunga - a alungi

a îndesa - îndesi

a înflora - a înflori

a se îngrija - a se îngriji

50. Analizați structura morfologică a verbelor la infinitiv. Explicați semnificația lor:

a exceda

a preceda

a proceda

a retroceda

a succeda

51. Alcătuiți o cerere, în care să se afle verbe la modul conjunctiv și la modul infinitiv.

52. Adăugați prepozițiile de, fără, în, la, pentru, pînă, spre; următoarelor verbe la infinitiv; includeți-le în propoziție și spuneți funcția lor sintactică.

a citi

a asculta

a merge

a cîrpi

a se mohoří

53. Alcătuiți infinitivul lung al verbelor:

a cădea

a scrie

a pleca

a dori

a ierta

54. Formați participiile verbelor: a concura, a coperta, a îngriji, a sintetiza, a abstractiza, a citi, a expedia, a ateriza, a plonja.

55. Analizați morfo-sintactic, verbele la modul participiu:

"El asculta tremurător,
Se aprindea mai tare
Și s-arunca fulgerător
Se cufunda în mare."

(M. Eminescu, Luceafărul)

"Atîta viață amărită
Stătea în ea mai rîsă - plînsă,
atîta lapte de cucută
aș fi băut de doruri înșă."

(N. Stănescu, Atît de mîndru ea merge)

"Te văd ca o umbră de-argint strălucită,
Cu-aripi ridicate, la ceruri pornită."

(M. Eminescu, Mortua est)

56. Descoperiți participiile care și-au schimbat valoarea morfologică.

"Ah, n-o știe nimeni
zburata pricină a păsărilor
împietrită pricină a pietrelor,
cauza mîinii mele."

(N. Stănescu, Starea de a fi)

57. Precizați funcțiile sintactice ale participiului:

"Și de-aceea spusa voastră era sîntă și frumoasă,
Căci de minți era gîndită, căci din inimi era scoasă."
Voi pierduți în gînduri sînte convorbeați cu idealuri.
Noi cîrpim cerul cu stele, noi mînjim marea cu valuri."

(M. Eminescu, Epigonii)

58. Formați propoziții, cu verbele la participiu, diateza pasivă: chemat, întrebat, premiat, aruncat, încordat, exmatriculat.

"Acolo v-ați pus averea, tinerețile la stos.

Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos?"

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Și mă lasă pustiit,

Veștejit și amorțit

Și cu doru-mi singurel,

De mă-ngîn numai cu el!"

(M.Eminescu, Ce te legeni)

59 . Diferențiați adjectivele provenite de la verbele la participiu:

"Parfum... incendiu violet, și becurile-aprinse.

Amurgul licărește pe orașul de vitrine.

Pierdut mă duc și eu, cu brațele învinse,

Plîngînd."

(G.Bacovia, Amurg)

60. Explicați în ce constă sensul pasiv al modului participiu:

- data fixată

- lapte bătut

- roman citit

- capitol transcris

- viață trăită

61. Descoperiți radicalul și terminația verbelor la participiu:

coborît

îmbrăcat

făcut

văzut

ieșit

mohorît

62. Alcătuiți participiile verbelor și explicați de ce sufixul nu este precedat de vocală: a coace, a fierbe, a frige, a frînge, a sparge, a rupe.

63. Folosiți sufixele gramaticale: -ind, -înd și alcătuiți gerunziile verbelor: *a lumina*, *a corecta*, *a confecționa*, *a coborî*, *a insera*, *a plana*, *a ninge*, *a bura*, *a scînteia*, *a crea*, *a agreea*, *a apropia*, *a înmănunchea*, *a veghea*, *a trunchia*, *a înjunghia*.

64. Precizați funcția sintactică a verbelor.

"Iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint

Vezi izvoare zdumicate; peste pietre licurind."

(M.Eminescu, Călin (file din poveste))

"Și plîngînd înfrîă calul,

Calul ei cel alb ca neaua,

Îi netează mîndra coamă

Și plîngînd îi pune șaua."

(M.Eminescu, Făt-Frumos din tei)

"De atîtea nopți aud plouînd,

Aud materia plîngînd

Sunt singur și mă duce un gînd

Spre locuințele lacustre."

(G.Bacovia, Lacustră)

"Rîseră fetele și se veseliră, hihotind și glumind între ele."

(P. Ispirescu, Porcul cel fermecat)

65. Explicați ortografia gerunziilor:

"Și după ce șezu acolo cîteva zile, mai dedîndu-se cu lumea și mai obișnuindu-se a trăi în huietul ce înăbușește orașele, plecă luîndu-și calul cu sine și se duse."

(P. Ispirescu, Făt-Frumos cu păr de aur)

"Cîmpul tăindu-l pe două potcoave

Calul meu saltă din lut, fumegînd."

(N. Stănescu, O călărire în zori.)

66. Adăugați gerunziilor, formele atone pentru pers.I, a-II-a sg. și pl. și explicați utilizarea cratimei:

văzînd
străbătînd
picurînd
murmurînd
neuitînd
aplaudînd
confesînd
intuind
facilitînd
felicîtînd

67. Folosiți prepozițiile de, la, pentru și formați verbe la modul supin, de la verbele la infinitiv și participiu:

a striga,
a arbitra
a tipări
a dezlega
a confisca
a trișa
a împodobi
a stinge
a scoate

68. Subliniați verbele la modul supin și precizați funcția sintactică:

"Critici voi, ca flori deșarte
Care roade n-ați adus-
E ușor a scrie versuri
Cînd nimic nu ai de spus."

(M. Eminescu, Criticilor mei)

69. Imaginați-vă personaje literare, cărora să li se potrivească următoarele locuțiuni verbale; realizați desene care să reprezinte sensul propriu al cuvintelor.

a spăla putina
a-și aprinde paie-n cap
a închide ochii

70. Realizați analiza morfo-sintactică a verbelor, a locuțiunilor verbale și explicați valoarea lor expresivă:

"De te-ating, să feri în lături
De hulesc să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură;
Zică toți ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece,
Ca să nu-ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece."

(M.Eminescu, Glossă)

"Nu credeam să-nvăț a muri vreodată
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi."

(M.Eminescu, Odă (în metru antic.))

"S-a stins viața falnicei Veneții.
N-auzi cîntări, nu vezi lumini de baluri,
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbînd părății."

(M.Eminescu, Veneția)

"Se prind de mîini și se desprind,
Se adună-n cerc și iar se-ntind,
Și bat pămîntul tropotind
În tact ușor."

(G.Coșbuc, Nunta Zamfirei)

"Miron luga își continua plimbarea fără a-i răspunde,
mormăind numai în sine, vorbe de neînțeles."

(L.Rebreanu, Răscoala)

"Cu perdelele lăsate,
Șed la masa mea de brad,
Focul pîlpîie în sobă,
Iară eu pe gînduri cad."

(M.Eminescu, Singurătate)

Transformați locuțiunile verbale, în substantivele corespunzătoare:

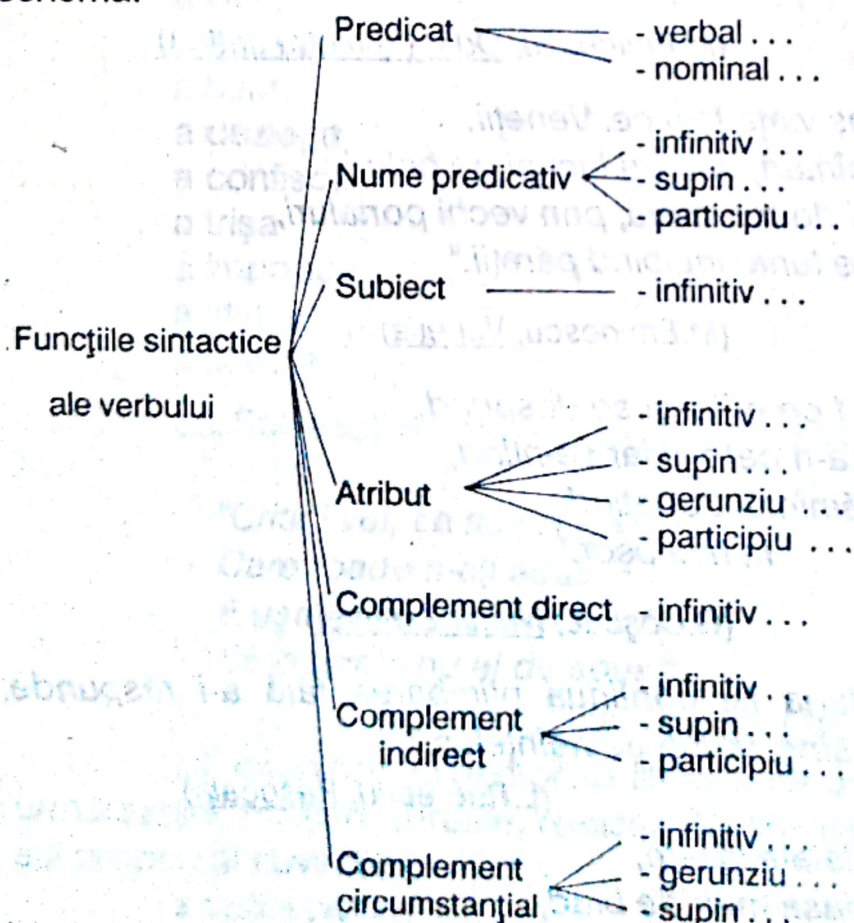
"Aducerile aminte pe suflet cad în picuri,
Redeșteptînd în față-mi trecutele nimicuri."

(M. Eminescu, Departa sînt de tine)

"Nu te prinde lor tovarăș,
Ce e val, ca valul trece.
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te-ndeamnă de te cheamă.
Nu spera și nu ai teamă.

(M. Eminescu, Glossă)

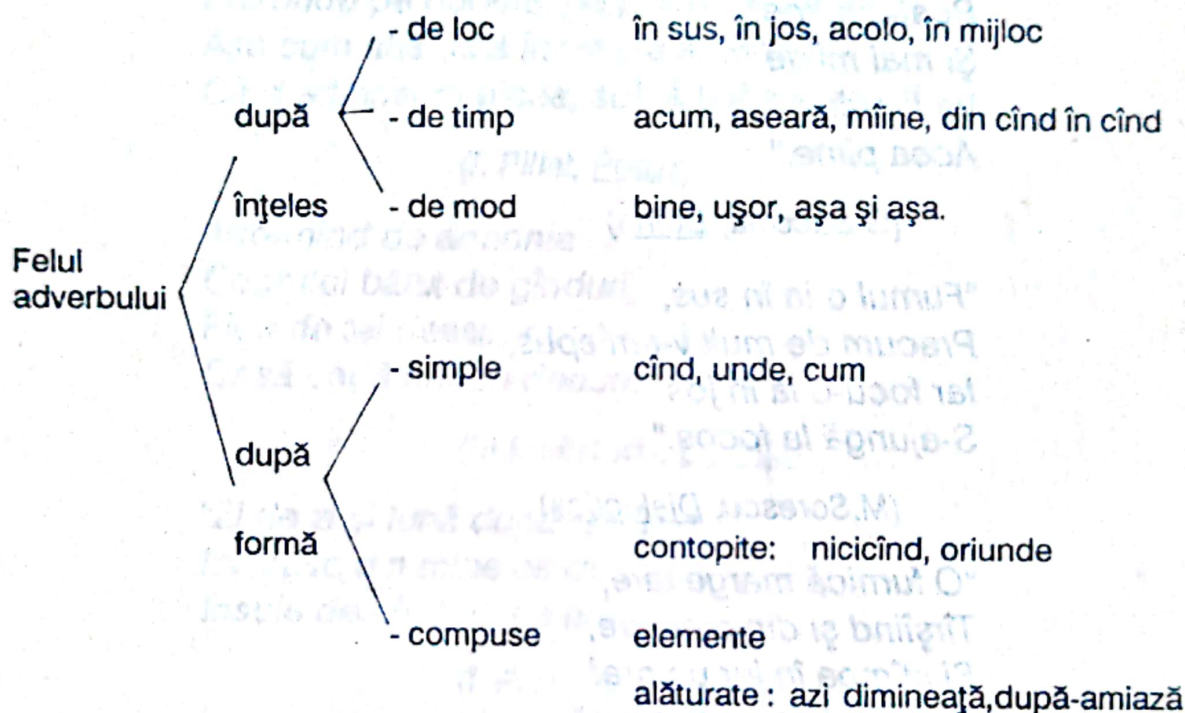
71. Explicați funcțiile sintactice ale verbului, completînd schema:

Părți de vorbire neflexibile

Adverbul

72. Interpretați schema:

73. Analizați adverbele, după înțeles și după formă:

*"Ei stau o clipă față-n față
Cu ciocurile la pămînt,
Apoi deodată-și iau avînt
Și lupta-ncepe, săltăreață."*

(G. Topîrceanu, Un duel)

*"Și-n toată lumea vestea
I-a mers, cum merg de acestea
Cînd trec din gură-n gură,
Grăbit, din sat în sat."*

(G. Coșbuc, Legenda rîndunelei)

"Ieri ca azi și azi ca mâine,
pitpalacii cîntă-n grîne,
Crinul a-nflorit în văi."

(G.Coșbuc, Cîntece)

"Dintre cîte-am încercat
Nici un dor realizat
Poate, mâine
Și mai mâine
Va fi dulce
Acea pîine."

(G.Bacovia, Doina)

"Fumul o ia în sus,
Precum de mult v-am spus,
Iar focu-o ia în jos
S-ajungă la focos."

(M.Sorescu, Dialectică)

"O furnică merge tare,
Tîrșîind și din picioare,
Și stîrnea în jur un praf
Peste tot ca un zugrav."

(M. Sorescu, Altă furnică)

"Ani de ani și clipă după clipă,
Vierme de mătase m-am făcut,
Fluturul simțindu-l ce-n aripă
O să-mi schimbe brațele de lut."

(I.Pillat, Arta poetică.)

"Am jurat ca peste dînșii să trec falnic,fără păs,
Din pistolul de la Roma, să dau calului ovăz."

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

"Te făleşti că înainte-ţi răsturnat-ai val-vîrtej
Oştile leite-n zale de-mpăraţi şi de viteji."

(M.Eminescu Scrisoarea III)

74. Precizaţi funcţia sintactică a adverbelor şi a locuţiunilor adverbiale:

"Prin crăpături de-obloane, lumina, pete-pete
Pătrunde pe podele, pe pat şi pe perete,
Aşa cum altă dată încet s-a aşternut
Cînd adihneam aicea, sub albul aşternut."

(I. Pillat, Poezii)

Adormind de armonia
Codrului bătut de gînduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rînduri-rînduri."

(M.Eminescu, Dorinţa)

"Zi de zi şi lună după lună,
Izvorăsc din mine ca din mări
Insule de gînduri, ce adună."

(I. Pillat, Artă poetică)

"Şi pas cu pas pe urma ei
Alunecă-n odaie,
Țesînd cu recile-i scînteii
O mreaţă de văpaie."

(M. Eminescu, Luceafărul)

"Visul său se-nfiripează şi se-ntinde vultureşte.
An, cu an împărăţia tot mai largă se sporeşte,
Iară flamura cea verde se înalţă an cu an."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

75. Descoperiți funcția sintactică a adverbelor.

"... la Sfântul Așteaptă. s-a împlinit dorința lui"

(I. Creangă, Povestea lui Ivan Turbincă)

Drum pe jos și drum pe sus,
din apusuri te-am adus.

Sub pleoape, rosturi, țară
le culegi întâia oară."

(L. Blaga, Fetița mea își vede țara)

76. Scrieți sinonimele adverbelor și locuțiunilor adverbiale,
din text:

"Purtăm fără lacrimi,
O boală în strune
Și mergem de-a pururi,
Spre soare apune."

(L. Blaga, Cîntăreți bolnavi.)

"În ore de mîhnire
Se-ntîmplă cîteodată
S-alin a ta privire
Și fruntea ta cea mată."

(Gr. Alexandrescu, În ore de mîhnire)

"Și la rînd, din loc în loc
Au rămas cioc lîngă cioc."

(T. Arghezi, Părechi)

"Și răspunde-n doi trei - timpi
Cine are mii de ghimpi?

(T. Arghezi, Ghicitoare)

"Cînd amintirile-n trecut
Încearcă să mă cheme,
Pe drumul lung și cunoscut
Mai trec din vreme-n vreme."

(M. Eminescu, Cînd amintirile)

"Calea laptului e-n vale
mai aproape decît ieri,
Cînd era deasupra noastră
pretutindeni, nicăieri."

(L. Blaga, Oraș în noapte)

77. Formați omofonele cuvintelor și găsiți categoria morfolo-
gică a lor.

o dată
de mult ...
alte ori ...
alt fel ...
nici o dată ...
astă seară ...
ori cînd ...
ori unde
bine înțeles ...
de o parte ...
nu mai ...

78. Descoperiți la ce grad de comparație sînt adverbele:

"Peste vîrfuri trece lună
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin,
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemîngîiet
Îndulcind cu dor de moarte."

(M. Eminescu, Peste vîrfuri)

Formulați propoziții în care adverbele departe și încet să fie la
gradul superlativ.

79. Explicați adverbele compuse; din ce părți de vorbire sînt alcătuite locuțiunile adverbiale.

cu de-a sila
calea-valea
tameș-balmeș
tîrîș-grăpiș
de-a fir-a-păr

Din ce părți de vorbire sînt alcătuite adverbele?

astă-iarnă
astă-vară
astă-seară
astă-dimineață
după-amiază
dis-de dimineață

80. Treceți adverbele departe și tîrziu, la gradele de comparație.

81. Fixați deosebirea dintre adverbe și adjective, avînd în considerație că adjectivul exprimă însușiri ale obiectelor, iar adverbele exprimă caracteristicile acțiunii verbelor; adjectivele sînt părți de vorbire flexibile, iar adverbele sînt părți de vorbire neflexibile.

"Țapăn, drept, cu schiptru-n mînă șade-n perine de puf

.....
*Iar pădurea lin suspină și prin frunzele uscate,
Rînduri-rînduri trece-un freamăt ce le scutură pe toate."*

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

*"Și uscat foșni mătasa pe podele, între glastre,
Între rozele de Șiras și lianele albastre."*

(M. Eminescu, Scrisoarea IV)

*"Apoi cată lung spre creste
Și spre țarcurile goale ...
Și convoiul, fără veste,
A pornit încet la vale."*

(G. Topîrceanu, Balada munților)

"Astfel, turmă după turmă
Pleacă toamna de la stîni;
De rămîn pustii în urmă
Munții singuri și bătrîni."

(G.Topîrceanu, Balada munților)

"Și se duc pe nesimțite
Nopti pustii și zile reci
Cum s-adună putrezite
Frunze moarte pe poteci."

(G.Topîrceanu, Balada munților)

82. Explicați de ce basmele folosesc, în formula introductivă, adverbele:

"A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar povesti."

83. Analizați adverbele de loc și explicați funcția sintactică:

"Toți curtenii și toate curtenele intrară numaidecît pe rînd
și se așezară binișor, în tăcere, fiecare după treapta sa, ca după obicei,
la locu-i cuvenit."

(I.L.Caragiale, Abu Hasan)

"Iar în urma lor, pe sară
Astăzi ca și alte dăți,
Lunga liniște coboară
Peste mari singurătăți."

(G.Topîrceanu, Balada munților)

"Mai am un singur dor:
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării."

(M. Eminescu, Mai am un singur dor)

84. Transformați locuțiunile adverbiale în locuțiuni prepoziționale:

în față ...

în spate ...

la mijloc ...

pe margine ...

în jur ...

în sus ...

în jos

spre fund ...

"...toate împărățiile de prin prejurul împărăției sale îi cereau sfaturi."

(P. Ispirescu, Zîna munților).

85. Înlocuiți locuțiunile adverbiale, cu adverbele corespunzătoare:

"Lăpușneanul mergea alături cu vornicul Bogdan, amîndoi călări pe armăsari turcești și înarmați din cap în picioare."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanul)

"...s-a uitat pe ea cu băgare de seamă, cu tonul mult mai blînd, zîmbind."

(I.L.Caragiale, Triumful talentului)

"Pîn' ce izvorăsc din veacuri stele una cîte una
Și din neguri, dintre codri, tremurînd s-arată luna."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Trec de colo pînă colo prin coridor, să văz în care compartiment aş găsi un loc mai comod."

(I.L.Caragiale, Bubico)

86. Explicați gradele de comparație ale adverbelor:

"Foarte de dimineată, într-o mahala depărtată bat la ușa amicului meu."

(I.L.Caragiale, Dascăl prost)

"Se topea de-a-npicioarele, să aibă și el măcar o stîrpitură
de fecior, dară în deșert."

(P.Ispirescu, Aleodor împărat)

"Zi și noapte de călare
Trage bir din drumul mare,
Și din țară peste tot
Fug neferii cît ce pot."

(V. Alecsandri, Andrii-Popa)

"Și-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor
leși Zamfira-n mers isteț ..."

(G.Coșbuc, Numta Zamfirei)

Prepoziția

87. Clasificarea prepozițiilor

- după formă
 - simple: către, contra, asupra
împotriva, între, pentru
peste, la , cu
 - compuse: de pe, de la, pe lângă
de-a lungul, de-a latul
- după origine
 - propriu-zise
 - pe, de, la, pînă
 - provenite
 - deasupra
 - din adverbe:
 - înaintea
 - împrejurul
 - dinăuntru

88. După model, analizați rolul prepoziției în raportul de subordonare:

*"Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce."*

(M. Eminescu, Luceafărul)

Descoperiți prepozițiile și subliniați-le.

Privea	- verb	răsare	-verb	duce
în zare	c.c.loc	pe mări	c. c. loc	pe cărări c.c. loc

Descoperiți ce părți de vorbire însoțesc prepozițiile din textul:

*- Nu caut vorbe pe ales,
Nici știu cum aș începe-
Deși vorbești pe înțeleș,
Eu nu te pot pricepe."*

(M. Eminescu, Luceafărul)

Alcătuți propoziții în care să se afle substantive însoțite de prepozițiile:

contra, împotriva, asupra;

89. Subliniați prepozițiile și clasificați-le, folosind schema de mai sus;

"Și veverița n-a-nțeles nimic
În codrul plin de foșnet, viclene,
Cu mii de ochi pîndind prin buruiene,
A stat pe-o creangă de stejar pitic,
A stat așa-mpietrită, fără gînd."

(O. Cazimir, Ruini)

"Eu vin din lumea creată dincolo de zare
Din lumea ultimului cîntec,
Purtat pe-a berzelor aripă
Din țarm în țarm,
Din țară-n țară,
Din om în om,
Din gură-n gură."

(I. Minulescu, Romanta noului venit)

90. Completați cu prepozițiile corespunzătoare și analizați forma lor.

"(De la)gîrlă (în) pîlcuri dese
Zgomotoși copiii vin;
Satul e (de) vuiet plin
Fumul alb alene iese
(Din) cămin."

(G.Coșbuc Noapte de vară)

91. Adăugați articolele nehotărîte un, o, următoarelor prepoziții: între, dintre, printre, după, de pe, cu și motivați folosirea cratimei.

92. Construiți propoziții, în care să figureze prepozițiile: fără a, spre a, despre.

93. Descoperiți cazurile substantivelor, precedate de prepoziții și funcția lor sintactică.

"Ș-o muzică de toamnă
Cu glas de piculină,
Cu note dulci de flaut,
Cu ton de violină ...
Și-acorduri de clavire
Pierdute în surdină."

(G.Bacovia, Nocturnă)

94. Explicați variantele formale ale prepozițiilor:

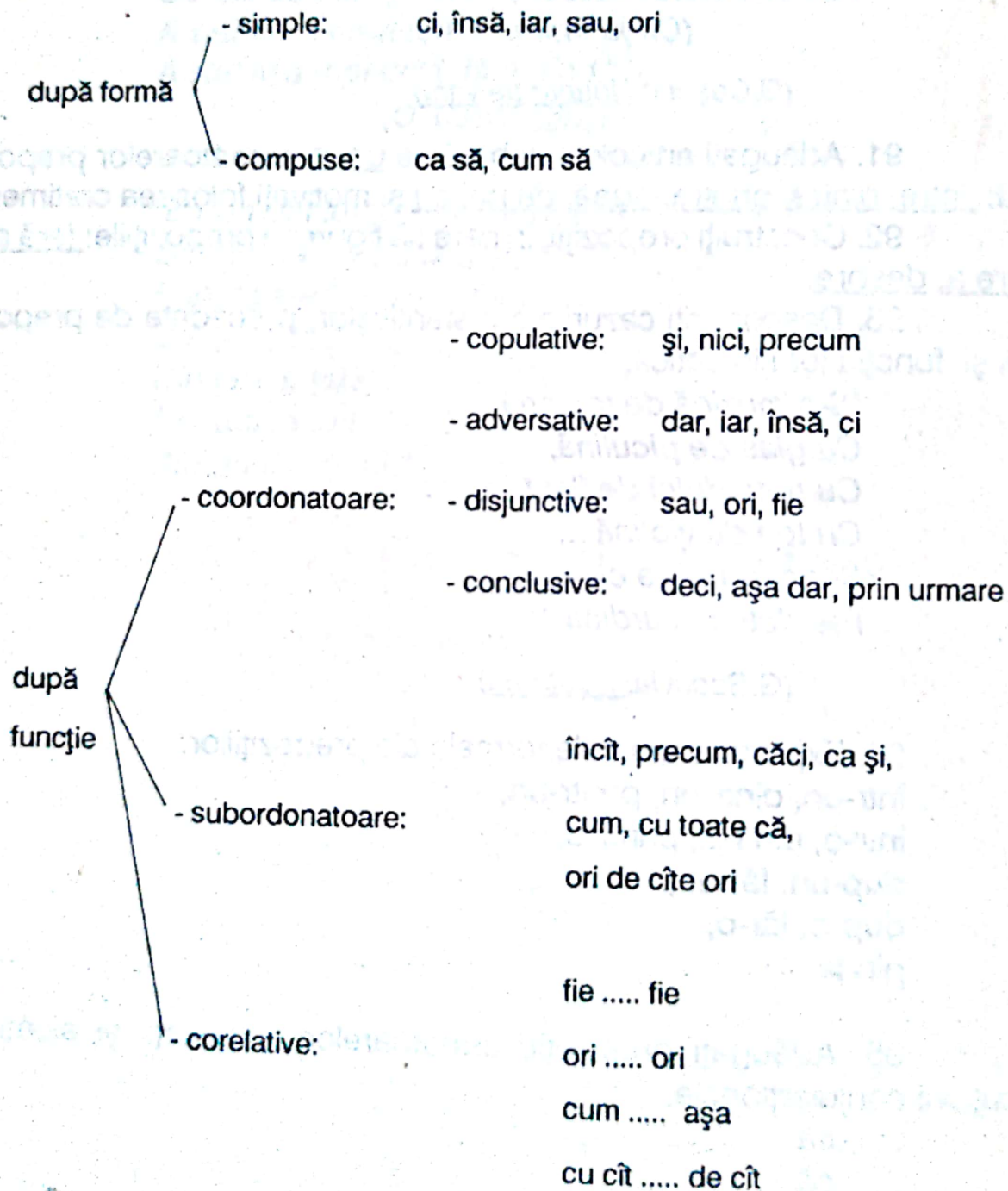
într-un, dintr-un, printr-un,
într-o, dintr-o, printr-o,
dup-un, fără-un,
dup-o, fără-o,
pîn-la

95. Adăugați prepoziții, următoarelor conjuncții și alcătuiți locuțiuni conjuncționale.

...să
...că
...ca să

Conjunția

96. Clasificarea conjuncțiilor

97. Descoperiți funcția conjuncțiilor.

"Ce mai chiu și chef prin ramuri

Se-ncinsese-atunci!

Numai frați și veri și neamuri

De-ar fi fost umpleau o țară!

Dar așa, că s-adunară

Și străini din lunci."

(G.Cosbuc, Nuntă în codru)

"Nici nu te-alung nici nu te-mpac

Că-n fundul călimării crunte

Muind un deget am să-ți fac,

Un benghi în frunte!

(G.Topîrceanu, Prefață)

"Și iar toate-s triste

Și azi ca și ieri,

Potop de dureri."

(G.Bacovia, Piano)

"Veniți în jurul meu degrabă

Și-n cântul lirelor de aur."

(I.Minulescu, Romanta Noului-Venit)

"Și mai străin de când trecu hotarul

Și-aduse într-o seară și măgarul,

Și cîinii, în palatul mohorît,

Și oile, să-i ție de urît."

(T.Arhezi, Flautul descîntat)

"Ori am vorbit cu dînsa glume?

O fac de rîs și-i scot eu nume?

Ori ies, gătită-n ciuda ei,

În lume?"

(G.Coșbuc, Dușmancele)

"Dezleagă minții mele taina
Și legea farmecelor firii,
Sădește-n brațul meu de-a pururi
Tăria urii și - a iubirii."

(O. Goga, Rugăciune)

"Dă-i un fluture blajin
Și o broască de smarald.
Și-n pădurea de pelin
Fă să-i stea bordeiul cald."

(T. Arghezi, Cîntec de adormit Mitzura)

"Din izvoare și din gîrle
Apa sună somnoroasă;

(M. Eminescu, Freamăt de codru)

"Verde crud, verde crud...
Mugur alb și roz și pur,
Vis de-albastru și de-azur,
Te mai văd, te mai aud !"

(G. Bacovia, Note de primăvară)

98. Scrieți corect, cuvintele subliniate:

I-ai spus că ce a contat.

A spus că să vină.

Ajunsese firește că și acestea.

A fost întrebată aproape că nepoliticos.

99. Alcătuiți propoziții cu conjuncții corelative:

fie - fie

ori - ori

sau - sau

și - și

nici - nici

acum - acum

ba - ba

cînd - cînd

unde - unde
nu numai - ci și
nu numai că - dar și
atît - cît
pe cît - pe atît

100. Analizați fraza și demonstrați rolul conjuncțiilor în frază.

"Te-a coborî în largul văii,
Și-o lume te va asculta
Și-o lume-ntreagă va începe
Să plîngă cu durerea ta."

(O. Goga, Doină)

"Și-am zis aripă cu pene
ca să zbor cu ea prin vreme,
Și-am zis măr ca să zic sîmburi,
Și-am zis pom ca să zic scînduri."

(N. Stănescu, Foaie verde de albastru.)

"Ce poveste tristă spun corăbierii,
Nici n-aș crede, poate, vobeale acestea,
Dar, cu biata minte-n patima durerii
Mă gîndesc la tine și-nțeleg povestea."

(O. Goga, Mare moartă.)

"Trăsnea cu flăcări și fum,
De se cutremură maidanul,
Încît mă minunez ș-acum
Că nu mi-am spart timpanul."

(G. Topîrceanu, De profundis)

"De-o fi una, de-o fi alta, ce e scris și pentru noi
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

101. Explicați rolul conjuncției coordonatoare și subordona-
toare/.

*"Cunoștințele cîștigate, chiar dacă se pierd cu totul din
memorie, lasă urme în dispozițiile noastre intelectuale și sufletești."*

(M.Codreanu, Aforisme)

102. Explicați de ce sînt incorecte formele subliniate?

"De unde pot pentru ca să știu eu?"

Nu știu!"

(I.L.Caragiale, Lache și Mache)

103. Grupați propoziții subordonate după modelele:

Propoziția regentă

Elemente de relație

Prop. subordonată.

Interjecția

104. Scrieți interjecțiile corespunzătoare următoarelor verbe:

a ciocăni

a pocni

a ochi

a gîlgîi

a hămăi

a guița

a ofta

a trosni

a fișii

a sîsîi

105. Analizați interjecțiile din texte și explicați ce exprimă :
admirație, durere, bucurie, surpriză;

"În odaie, trist sură lemnul mut;

Poc.

O, va fi cîndva altfel natural

Bis."

(G.Bacovia, Monosilab de toamnă)

"Cri-cri-cri

Toamnă gri,

Nu credeam c-o să mai vii

Înainte de Crăciun ..."

(G. Topîrceanu, Balada unui greier mic)

106. Motivați diferența dintre onomatopee și interjecțiile care exprimă stări sufletești:

*"- Să-i dea mamița lăptic băiatului? Bubico (impacient) :
Ham! Ham!-Ah! suspin eu în adînc; lua-te-ar hingherul, Bubico!"*

(I.L.Caragiale, Bubico)

Explicați ortografia interjecțiilor:

"Do-mi-sol- fa- si - armonia anunță ivirea regală . . .
Sol -mi - re - arcușul revarsă superbu-i tezaur;
Si-re-mi-la-do - din orchestră triumfă un cântec
de gală."

(T. Arghezi, Do-re-mi do)

107. Motivați punctuația interjecțiilor:

"A! Bună dimineața, Primăvară!
Iar proaspătă te-ntoarci în țară

(T. Arghezi, Bună dimineața, Primăvară)

"Și-ntr-o scoarță de copac
O să bată tica-tac!
Tactul gheunoaia."

(G. Coșbuc, Concertul primăverii)

"Între oi și-ntr-o măgari,
Laolaltă cu catîrii,
Calcă-n pas, cu pașii rari,
Gîsca-n vîrstă, Gîri - Gîri."

(T. Arghezi, Gîri - Gîri)

"Ajutor, ajutor,
Numai tu le poți porunci să adoarmă,
Numai tu,
Fratele meu întru regăsire."

(A. Blandiana, Moarte în lumină)

"Unde tot grăbești atîta,
Cine ți-a gonit iubita?
Calci ca-n străchini, strigi și strigi,
Halal veac, halal furnici!

(M. Sorescu, Altă furnică)

Și-un pai și un tramvai!

Eram ceva, ehe,

La lună făceam: "Bee"!"

(M. Sorescu, Audiție)

"la tăceți, bre, răspunse Zaharia"

(I. Creangă, Amintiri)

lîngă ea" "Îl auzi într-un tîrziu venind: tip - tip. Intră gîfîind și se cuibări

(M. Sadoveanu, Dumbrava minunată)

"Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii,

Frumoasă jertfă a pădurii mele!

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

"Pe-o nară pușca tatei scoate fum

Vai, fără vînt aleargă frunzarele duium !

Înălță tata foc înfricoșat

Vai, cît de mult pădurea s-a schimbat."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

"Eu singur, cu umbra, iar am venit,

O, statui triste și dărîmate,

Panșele negre, catifelate,

Vise, ah, vise, aici, au murit."

(G. Bacovia, Ecou de serenadă)

108. Explicați de ce formulele de salut sînt interjecții:

"La revedere

Sau la adio.

Privește savant.

Dacă nu-i,

Cu cine vorbi,"

(G. Bacovia, Glossă)

109. Subliniați interjecțiile cu valoare verbală.

"Iată șirul de cocoare

Îți aduce mărțișoare"

(T. Arghezi, Dacă m-aș gîndi)

"- Ho! mă! ce este? zise Zaharia"

(I. Crangă, Amintiri)

"- Cu-cu! aici în vale... Cu-cu! Sub dealuri zboară..."

- Cu-cu! și iar îmi scapă în zări o primăvară...

- Cu-cu! și mai departe, copilăria mea..."

(I. Pillat, Valea Popii)

110. Dați exemple de propoziții în care interjecțiile să aibă funcție sintactică de predcat verbal și de nume predicativ.

"Calul meu saltă pe două potcoave

Ave, marea-a luminilor, ave!"

(N. Stănescu, O călărire în zori)

111. Dați exemple de propoziții în care cuvintele foc, ajutor, înainte, amar să devină interjecții.

"Pe caldarîmul ud,

Trop-trop de potcoave.

Autobuze bubuind,

Și faruri lunecînd."

(G. Bacovia, Noapte de oraș)

112. Explicați schimbarea categoriei gramaticale a interjecției și fixați funcția sintactică:

"Eu nu am oprit ceasornicul să bată.

Tic-tacul său lugubru mă-ngrozește."

(M. Codrea, Chronos)

113. Explicați valoarea expresivă a interjecției care se repetă:

"Eu: Ce mai spun gazetele, nene?

Nenea: Mofturi!

Eu: Ce era azi la Cameră?

Deputat: Mofturi!

Eu: Eu crez că de astă dată guvernul a avut dreptate.

Un pesimist (scrîșnind fioros): Mofturi!

Eu: Trebuie să mărturisim cu toată parerea de rău, că în administrație uneori se fură foarte des;

Un optimist rămas în slujbă (foarte, foarte blajin): Mofturi!

Un orator opozant: Cîteodată, autoritățile prin abuz de putere, se întîmplă prea de multe ori să comită:

Un ministru: Mofturi!"

(I.L.Caragiale, Moftul român)

114. Analizați părțile de vorbire și grupați-le după categoria gramaticală de gen, număr și caz.

"Ceî cu toporul dau jos brazii din pădure și-i duc la apa Bistriței, după aceea îi fac plute pe care le mîină pînă la Galați, la marginea lumii."

(M. Sadoveniu, Baltașul)

"Cu vîlu-i roz pe ceruri azurii
A-ncremenit aerian migdalul.
Sineala golfului își plînge valul
Molatic peste scoici trandafirii."

(I. Pillat, Zori de primăvară)

115. Grupați părțile de vorbire după categoria de persoană.

"- Nu știu de ce, dar mie nu mi-i somn de loc. Așa-i de frumos și de bine.... Eu n-am cunoscut niciodată dumbrava asta. Acum văd că-i o pădure ca-n poveștile pe care mi le spunea mama."

(M.Sadoveniu, Dumbrava minunată)

116. Analizați părțile de vorbire neflexibile și grupați-le.

"Ca pe-un altar ard ferigi cu flăcări vineții,
Și stelele uimite clipiră printre ele.
Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii,
Frumoasă jertfă a pădurii mele."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

117. Analizați părțile de vorbire care au grade de comparație:
*S-a dus și cîntecul din mine,
 Oricît era el de frumos...
 Și-n valul mării furtunos
 S-a-nmormîntat pentru vecie
 A lirei sfîntă armonie
 Și cîntecul cel mai frumos."*

(I. C. Săvescu, S-a dus)

*"Cînd stă să-i vie și ei ceasul înfricoșatei agonii
 Și-nalță tot mai sus în aer, zîmbind, marmoreana floare."*

(D. Anghel, Gherghina)

118. Analizați sintactic și morfologic, părțile de vorbire flexibile.

*"Stofe vechi, o mandolină,
 Un Cezanne și doi Gauguin,
 Patru măști de bronz:
 Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin
 O sofa arabă: două vechi icoane bizantine
 Un potir de argint, mai multe vase vechi de Saxa pline
 Cu mimoza, tamburine spaniole, lampioane."*

(I. Minulescu, Într-un bazar sentimental)

119. Analizați pronumele și explicați ortografia lor.

*"Eu îți arăt cel mai frumos lucru al meu
 adică versul, chiar versul ți-l arăt
 și te întreb*

Crezi tu că seamănă cu o piatră, crezi tu?"

(N. Stănescu, Arătarea pietrei)

*"Eu nu te întreb de unde vii și unde
 Te duce ne-nțeleasa ta menire
 Tu ești un strop etern de rătăcire
 Pe care-n veci nu-l voi putea pătrunde."*

(M. Codreanu, Fratele meu cititor)

120. Descoperiți rolul conjuncțiilor în propoziție și în fraze.

"Cu toate acestea, era neliniștit, căci nu putuse pune mîna pe Spancioc și pe Stroici, care ședeau la Cameniță, așteptînd și pîndind."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanul)

121. Analizați părțile de vorbire neflexibile și rolul lor în formarea unor figuri de stil.

*"El pune-n vis o muzică mai lină
Ca de zefir cînd pentru flori s-alină,
Smulgînd petale una după alta."*

(M. Codreanu, Cîntărețul meu)

VI Sintaxa

Propoziția

1. Explicați de ce următoarele proverbe constituie o propoziție:

Vorba lungă, sărăcia omului.

Vorba lungă, sărăcia-n pungă.

2. Delimitați textul în propoziții, explicați cum ați procedat:

"Se făcuse o tăcere grea în vagonul în care luminile galbene, aprinse singure, se legănau mereu și aruncau umbre ciudate când încoace, când încolo."

(L. Rebreanu, Răscoala)

3. Toamnă târzie; frunze moarte; ploaie și vînt; primele semne ale iernii, primul fulg și aerul înghețat.

4. "Nu i-ai spus că l-am căutat? Că avem o afacere foarte importantă și să ne aștepte ?

- Ba da . . .

-.Și ce-a zis ?"

(I. L. Caragiale, Inspecțiune)

5. Motivați aspectul pozitiv sau negativ al propozițiilor:

"Vezi rîndunelele se duc

Se scutur frunzele de nuc.

Se lasă bruma peste vii

De ce nu-mi vii; de ce nu-mi vii."

(M. Eminescu, De ce nu-mi vii)

6. Subliniați, cu o linie, propozițiile simple și cu două linii, propozițiile dezvoltate:

*Eu scriu
Și, poate,
Trădez
O criză morală.
Fără s-o știu
Ar obiecta
Cititorul"*

(G. Bacovia, Pro arte)

7. Delimitați textul în propoziții, făcând următoarele operații: descoperirea predicatului, elementele de relație, delimitarea textului în propoziții, felul propozițiilor:

*"Sună gongul. Sus cortina. Sus ! Tablou:
Doi tineri vin să-și spună într-o grădină
Bronzată de lunatica lumină
Vechiul basm, ce pururi înflorește nou."*

(M. Codreanu, La teatru)

8. Explicați ce părți de vorbire dau aspectul negativ al propozițiilor:

*"Nici mi-e foame,
Nici mi-e sete,
Ci mi-e dor de codrul verde"*

(Folclor)

*"S-a stins viața falniciei Veneții,
Nu vezi lumini, n-auzi cântări prin baluri."*

(M. Eminescu, Veneția)

9. Alcătuiți propoziții al căror aspect negativ să fie accentuat de locuțiuni adverbiale și adverbe:

- cîtuși de puțin
- în ruptul capului
- de loc
- nu prea
- cam așa

10. Contrageți propoziția dezvoltată la forma unei propoziții simple:

"Sara pe deal buciulul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale.
Apele plîng clar, izvorînd în fîntîne
Sub un salcîm, dragă, m-aștepți tu pe mine."

(M. Eminescu, Sara pe deal)

11 Delimitați textul în propoziții și arătați structura lor:

"Luna tremură pe codri, se aprinde, se mărește,
Muchi de stîncă, vîrf de arbori, ea pe ceruri zugrăvește."

(M. Eminescu, Scrisoarea IV)

12 Extrageți, în coloane separate, părțile principale și părțile secundare de propoziție:

"Burcel și Șoim, trăzniți în zbor,
Căzură-n șanț deodată
Strigînd de-odată țara lor
Cea-n două despîcată."

(V. Alecsandri, În șanțuri)

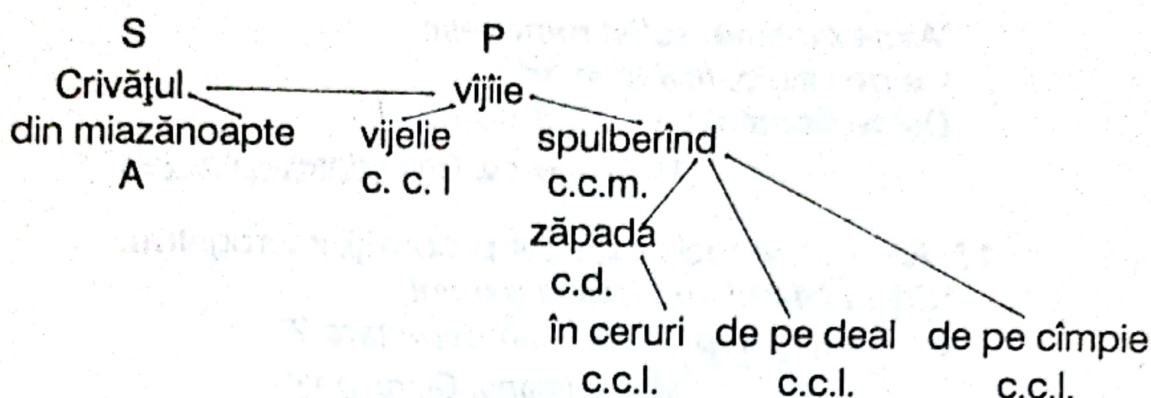
"Din cînd în cînd ajunge pînă la noi, glasul vijeliilor și depărtat și strîmb ca o plîngere."

(M. Sadoveanu, Dumbrava minunată)

13. Subliniați părțile de vorbire care servesc ca instrumente gramaticale, pentru a face legătura între părțile de propoziție și elementul determinat:

"Crivățul din miazănoapte vijîie prin vijelie,
Spulberînd zăpada-n ceruri, de pe deal, de pe cîmpie;
Valuri albe trec în zare, se așază-n lung noian,
Ca nisipurile dese din pustiul african!"

(V. Alecsandri, Viscolul)

14. Analizați după modelul de mai sus, următoarele versuri, stabilind părțile principale și părțile secundare de propoziție:

"Vine toamna oilor

Prin pînzele ploilor."

(L. Blaga, Cîntecul călătorului)

15. Descoperiți rolul conjuncțiilor și al prepozițiilor:

"Astfel sînt inimi ce, fără știre,

Sînt între ele tainic legate

Și prin a țării sfîntă iubire

Și prin iubirea de libertate."

(V. Alecsandri, Pe albumul)

"Tîmpla apasă pe umăr.

Pășesc ca pe o altă planetă imensă, străină și grea."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

"Ei doar au stele cu noroc

Și prigoniri de soarte.

Noi nu avem nici timp, nici loc

Și nu cunoaștem moarte."

(M. Eminescu, Luceafărul)

16. Motivați rolul semnelor de punctuație, în intonația propozițiilor:

"Se ivesc pe jumătate

Păsările ciufulte,

Alarmate;

Și-ngrozite:

-Cine-i...cine-i...Ce-a fost pe-aici?

Ciripesc cu glasuri mici."

(G. Topîrceanu, Acceleratul)

"Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mîndrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc !

(M. Eminescu, Ce-ți doresc eu, ție)

17. Analizați verbele care cer propoziții interogative:

"Știi tu să pui urechea la pămînt,
S-ascuți galop de roib din depărtare ?"

(M. Codreanu, Către poet)

18. Izolați propozițiile care aparțin vorbirii directe și vorbirii indirecte; motivați calitatea lor:

"- Spuneți celui ce v-au trimis, strigă către ei Spancioc, că ne- am vedea pîn-a nu muri."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanul)

19. Delimitați textul în propoziții și explicați semnele de punctuație:

"Boierii ieșiră mîhniți. Moțoc rămase.

- Ce-ai rămas ? întrebă Lăpușneanul,

- Doamne! Doamne! zise Moțoc, căzînd în genunchi, nu ne pedepsi pre noi după fărădelegile noastre."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanul)

20. Alcătuiți o compunere cu titlul Dialog despre istoria țării și folosiți toate semnele de punctuație.

21. Motivați care semne de punctuație marchează vorbirea directă:

- Am dat o petițiune... Vreau să știu ce s-a făcut, să-mi dați un număr.

- Nu ți s-a dat număr cînd ai dat petiția?

- Nu.

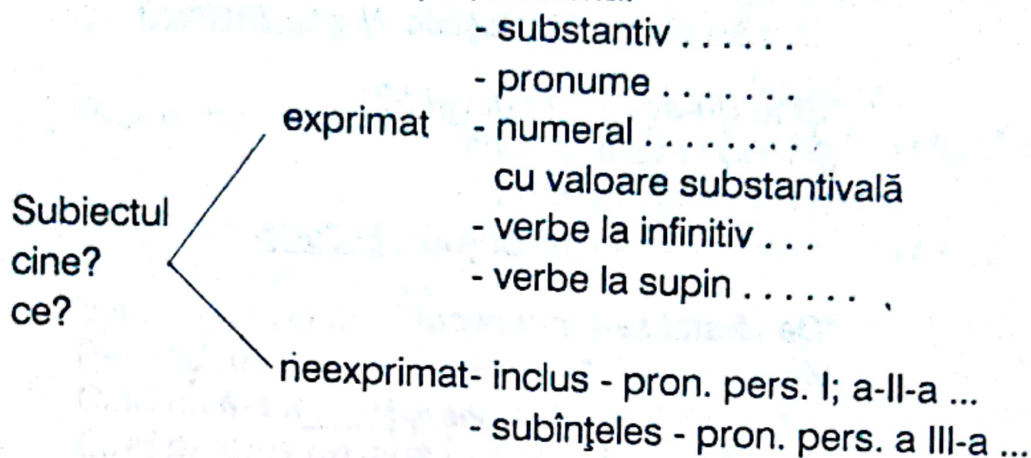
- De ce n-ai cerut ?

- N-am dat-o eu."

(I. L. Caragiale, Petițiune)

Subiectul

22. Completați cu exemple, schema:

23. Subliniați subiectele și explicați prin ce părți de vorbire sînt exprimate.

"Unde sapă sapa locul
Sare din pămînt norocul.
Ai pămînt și ape multe,
Vîntul stă să ți le-asculte."

(T. Arghezi, Mamă țară)

"Ea s-arătă săltînd și se opri,
Privind în jur c-un fel de teamă
Și nările subțiri înfiorară apa,
Cu cercuri lucitoare de aramă."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

"Ce cald e aicea la tine
Și toate din casă mi-s sfinte
Te uită cum ninge decembre
Nu rîde . . . citește-nainte"

(G. Bacovia, Decembre)

"Spune Nu, doar acela
care-l știe pe Da.
Însă el, care știe totul
la Nu și la Da, are foile rupte."

(N. Stănescu, Elegia întâi)

"Sosit era Bătrînul Grui
Cu Sanda și Rusandra lui,
Și Ținteș, cel cu trainic rost
Cu Lia lui sosit a fost"

(G. Coșbuc, Nunta Zamfirei)

"Și tu de-acum al cui vei fi?
Și cine te va mai scuti
De vînturi și de ploi?"

(G. Coșbuc, El-Zorab)

"Dacă stai să-i mai ascuți
Mititeii-s mult prea mulți"

(Ț. Arghezi, Mititei)

"El deșteaptă-n sînul nostru dorul țării cei străbune,
El revoacă-n dulci icoane a istoriei minune".

(M. Eminescu, Epigonii)

24. Explicați ortografia subiectului multiplu:

"Întru auzul strigărilor lui, doamna cu fiul ei, mitropolitul,
boierii, slugile, intrară în odaie."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanul)

25. Alcătuiți propoziții în care subiectul să fie exprimat prin
vorbe la infinitiv, participiu și supin.

26. Construiți cinci propoziții în care subiectul să fie exprimat
prin numerale.

27. Delimitați textul în propoziții și descoperiți subiectele in-
cluse și subiectele subînțelese.

"Și-odată și sar în grădină, mă înfățișez dinaintea mamei,
așa chipos cum eram, îi apuc mîna cu sila, o sărut și zic."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

28. Explicați acordul predicatului cu subiectul:

"Viscolul frământă lumea! Lupii suri ies după pradă,
Alergînd, urlînd din urmă-i prin potopul de zăpadă;
Turmele tremură, corbii zbor, vîrtej, răpiți de vînt
Și răchitele se-ndoaie lovindu-se de pămînt."

(V. Alecsandri, Viscolul)

"Noi cîrpim cerul cu stele, noi mînjim marea cu valuri."

(M. Eminescu, Epigonii)

29. Descoperiți prin ce părți de vorbire sînt exprimate subiectele; explicați rolul conjuncției nici.

"La-nceput pe cînd ființă nu era, nici neființă,
Pe cînd totul era lipsă de viață și voință,
Cînd nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns,
Cînd pătruns de sine însuși, odihnea cel nepătruns."

(M. Eminescu, Scrisoarea I)

30. Explicați topica subiectului multiplu:

"Numai ferigile ude
Putregaiul și bureții
Își trimit miresme crude.
În desimea groas-a gheții
Trunchiuri strîmbe, răsturnate
Scorburile și buștenii
Cu-a lor cioturi, pe-nserate
Umplu codrul de vedenii."

(G. Topîrceanu, Balada munților)

31. Motivați punctuația subiectului multiplu:

"Ronțăind pietriș cu gușa,
Porumbeii, găinușa,
Bufnița și pitpalacul
Parcă fac pe dracu-n patru."

(M. Sorescu, Mai încearcă)

32. Argumentați care propoziții nu au subiect; din ce cauză?

"Și toamna și iarna
Coboară-amîndouă
Și plouă și ninge
Și ninge și plouă."

(G. Bacovia, Moină)

33. Explicați care sînt subiectele propozițiilor cu substantive în vocativ:

*"Lasă noaptea din găoace
Melc năîng, și fă-te-ncoace."*

(I. Barbu, După melci)

34. Descoperiți subiectul logic și subiectul gramatical, din exemplele:

*Melodiile au fost cîntate de solista preferată.
Porțile cetății sînt deschise de către plăieși.
Florile sînt dăruite de copii, părinților.*

*"Fiecare dintre ele
Blînd la stele
Se uita, jucînd ușor"*

(V. Alecsandri, O noapte la Alhambra)

35. Explicați topica subiectului:

*"Stă castelul singuratic, oglindindu-se în lacuri
Iar în umbra apei clare, doarme umbra lui de veacuri."*

(M. Eminescu, Scrisoarea IV)

36. Argumentați valoarea stilistică a subiectului multiplu

*"Nimeni, nimeni, nimeni,
Cu atît mai bine
Și de-atîta vreme,
Nu știe de mine,-
Nimeni, nimeni, nimeni."*

(G. Bacovia, Rar)

37. Motivați reluarea subiectului:

*"Dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină."*

(L. Blaga, Eu nu strivesc corola de minuni)

Propoziția subordonată subiectivă

38. Alcătuiți fraze, în care, propoziția regentă a subiectivei să aibă următoarele părți de vorbire:

- verb la un mod personal:

Cine fuge după doi iepuri nu prinde nici unul.

- verbe și expresii impersonale:

a-i conveni; a-i părea; a-i reveni.

- verbe reflexive-impersonale:

se zice; se face; se întâmplă; se cuvine.

- pasive-impersonale:

e știut; e spus; i-a fost scris; e constatat; e stabilit.

- expresii verbale (predicate nominale):

e cu putință; e drept; e necesar; e bine; e rău.

- adverbe și locuțiuni adverbiale predicative:

firește; cert; sigur; logic; necesar; clar; cu siguranță; fără îndoială; destul; adevărat.

39. Explicați rolul propoziției subiective în cadrul frazei; descoperiți elementele de relație:

Cine se pripește se pîrlește.

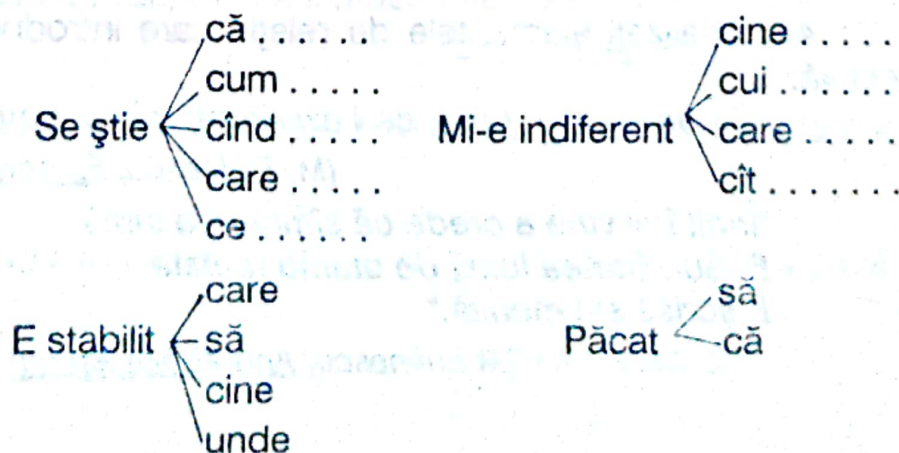
Ce naște din pisică șoareci mîncă.

Cine știe carte are patru ochi.

Cine aleargă după doi iepuri nu prinde nici unul.

Cine-împarte parte-și face.

40. Alcătuiți fraze cu propoziții subiective, care au următoarea regentă:

41. Motivați care sînt propozițiile subiective:

El <u>face</u> comerț cum știe.	Face să riște.
Hoții <u>merită</u> să fie pedepsiți.	Merită să fie pedepsiți.
El <u>ajunge</u> la timp să nu întârzie.	Ajunge cît a suferit.
Roboțelul nu merge din cauză că e sticat.	Nu merge să tolerezi mereu.
Ploaia <u>strică</u> recolta.	Nu strică să mai citești.
Cel harnic <u>merită</u> laude pentru că a învățat.	Merită să știi adevărul
Familia <u>merge</u> în vacanță cînd are concediu.	Merge să încerci oricînd.

42. Descoperiți care locuțiune verbală poate fi folosită ca predicat, în propoziția regentă, pentru subordonata subiectivă:

*Îi venea greu să recunoască.
Îi se suia la cap ceea ce a aflat.
Îi dă mîna să cumpere ce e scump.
Îi face plăcere ce își dorește.
Nu-i vine la socoteală ce s-a întîmplat.*

43. Ce elemente din regentă, cer propoziția subiectivă ?

*"Pînă ce nu l-au înconjurat arnăuții domnești cu hamgerele,
n-a fost chip să-l supunem."*

(M. Sadoveanu, Cealaltă Ancuță)

*"- Mie-mi vine a crede că nu mă cunoști, că doar nu de
mult ne-am văzut; trbuie să-ți aduci aminte cum ți-am mulțumit."*

(I. L. Caragiale, Abu-Hasan)

44. Analizați elementele de relație care introduc propoziția subiectivă:

"O convenție e totul; ce-i azi drept, mîine-i minciună."

(M. Eminescu, Epigonii)

*"Încît îmi vine a crede că sîmburele lumii
E răul. Cartea lumii de eterna răutate
E scrisă și-i merită."*

(M.Eminescu, Andrei Mureșanu)

"Nu spera și nu ai teamă
Ce e val, ca valul trece."

(M. Eminescu, Glossă)

45. Contrageți propozițiile subiective, la partea de propoziție corespunzătoare :

"Pare-mi-se că știi tu moarea mea."

(I. Creangă, Amintiri)

"Tată-său, nu-i vorba, avea de unde să-i trimeată, dar ce-i în mînă nu-i minciună."

(I. Creangă, Amintiri)

"Ce e strîmb din fire anevoie se mai îndreaptă."

"Cei ce se potrivesc lesne se împrietenesc."

"Ce e astăzi mîine nu e"

(I. Zanne, Proverbe)

46. Explicați topica și valorile expresive ale propoziției subiective:

"Cine dă din mîni nu se îneacă."

"Cine are minte nu se amestecă în gîlceava altora."

"Cel pe jos cu cel călare anevoie se-nvoiesc."

(I. Zanne, Proverbe)

"Cînd vuia în sobă tăciunele aprins care se zice că face a vînt și vreme rea, sau cînd țiuie tăciunele despre care se spune că te vorbește cineva de rău, mama îl muștra acolo în vatra focului."

(I. Creangă, Amintiri)

47. Explicați ce stare afectivă este sugerată în regenta propozițiilor subiective:

"Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băietul tău oleacă de carte."

(I. Creangă, Amintiri)

E dezolant să vezi pustiul toamnei.

"Dar mi-e rușine și mi-e greu
Că scoală satu-n capul meu!
Stă-n drum de vorbă cu vecine
Și bate-n pumni: -Să mor îmi vine.
Și-auzi: îi umblă-n cap, tu, soră,
S-ajungă ea Lucsandei noră!"

(G. Coșbuc, Dușmancele)

"Cine-și cugetă prea mult sentimentele, sfârșește prin a-și sentimentaliza cugetările."

(M. Codreanu, Aforisme)

"E rușine să nu-ți știi limba ta."

(C. Negruzzi, Păcatele tinereții)

48. Explicați valoarea stilistică a propoziției subiective:

"Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-același vad.
Se pare cum că-i altă toamnă
Ci-n veci aceleași frunze cad."

(M. Eminescu, Cu mîine zilele-ți adaogi)

"În tine cine m-a chemat
fie binecuvîntat, sat de lacrimi fără leac."

(L. Blaga, 9 Mai 1895)

Predicatul

49. Explicați de ce predicatul este parte principală de propoziție, folosind întrebările adecvate subiectului.

50. Analizați predicatele și spuneți felul lor:

"Vine ziua aurindu-mi pâinea.
Vine seara aromîndu-mi vinul
Vine mama îndulcindu-mi gîndul."

(Gr. Vieru, Patria)

"Cuvintele noastre s-đu întîlnit
Ori se caută infinit,
Nu mai știu care e întrebarea,
Nu mai știu care e răspunsul."

(M. Sorescu, Peștera)

"Dar pentru că sînt extraordinar
De ocupată
Și nu-mi mai vād capul de treabă,
Voi veni în grabă."

(A. Blandiana, De-aș avea timp)

51. Grupați predicatele verbale exprimate prin verbe la moduri personale și prin interjecții:

"Iaca pentru ce scosese atunci vornicul, oamenii la clacă."

(I. Creangă, Amintiri)

"Și cum se risipea-nainte
O floare lin îndurerată,
O clipă mi-am adus aminte,
Că și eu am cîntat odată."

(O. Goga, Trecut-au anii)

"Vorbele se cer în proză
Unde-or luneca mai slobod."

(G. Topîrceanu, Baladă obișnuită)

"Păianjenul visării parc-ar sui cu frică,
Parc-ar cădea pe firul nădejdlor întins,
Care-și scoboară vârful, pe cât i se ridică,
Un căpătîi în haos, de-o stea de uînde-i prins."

(T. Arghezi, Asceză)

"Să-l arunc nu îmi venea.
Vreau să văd cum se dezghioacă
Pui molatec din ghioacă."

(I. Barbu, După melci)

"Pier lumini și pier laur,
Cade frunza, cade drum,
Amintirile de aur
Numai ele ard sub scrum."

(L. Blaga, Tusculum)

"Hai, ieși,
Din cornoasele cămeși!
Scoate patru firișoare
Străvezii, tremurătoare."

(I. Barbu, După melci)

52. Explicați prin ce părți de vorbire sînt exprimate predicatele verbale:

"Lipa-lipa pe tavan
Faci război, mai faci un ban."

(M. Sorescu, Vitejie)

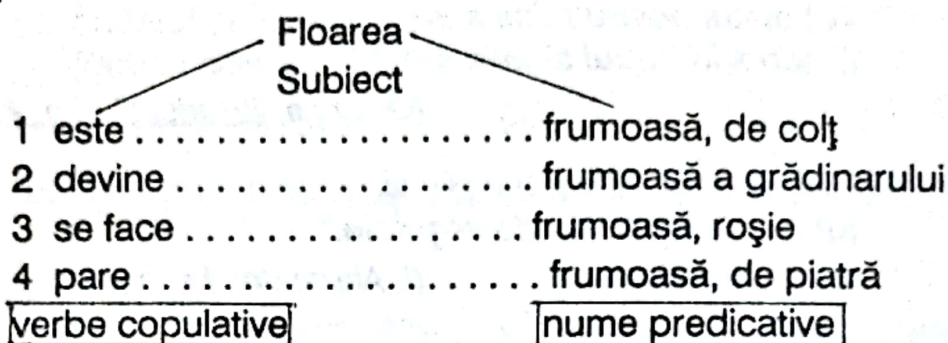
"Turchestanii cei mai țepeni
Fac: poc, poc! Poc, poc, poc, poc!"

(M. Sorescu, Vitejie)

53. Dați cinci exemple de propoziții în care predicatul verbal să fie exprimat prin verbe la diateza pasivă.

54. Enumerați cinci verbe copulative, care intră în componența predicatului nominal.

55. Motivați structura predicatului nominal, pornind de la modelul:

56. Analizați structura predicatelor nominale; folosiți întrebările pentru aflarea lor:

*"Piatra asta e o pîine caldă,
Vinul ăsta e un vin domnesc,
Și pelinul - busuioc sălbatec."*

(Gr. Vieru, Patria)

57. Explicați topica predicatului nominal:

*"Este el cum îl arată sabia lui și armura,
Cavaler de al credinței sau al Tibrului stăpîn,
Uriaș e al Daciei sau e Mircea cel Bătrîn."*

(Gr. Alexandrescu, Umbra lui Mircea)

58. Motivați prin ce părți de vorbire este exprimat predicatul nominal:

*"O nu-i nimic, nimic, a fost un vis înalt,
Tăcere e în ganguri și în ogrăzi de-asfalt."*

(G. Bacovia, Între ziduri)

Analizați subiectele și predicatele din propozițiile:

*"Numai doi au fost; recomandă-te au, să fie cît de ai
dracului, pe cine o să numească?"*

(I. L. Caragiale, Triumful talentului)

*"Ninge secular, tăcere, pare a fi bine
Prin orașul alb, doar vîntul este întîrziat."*

(G. Bacovia, Plumb de iarnă)

"Bisericuță din Albac,
Tu ești al vremurilor semn,
Tot bietul nostru plîns sărac,
E-nchis în trupul tău de lemn."

(O. Goga, Bisericuță din Albac)

"Oricît am fi de hăituiți și goi,
Să nu ne lepădăm de veșnicie."

(I. Alexandru, Legionarii)

"Aducerile-aminte sunt harfe spînzurate
De ramura dintîie ce-atinge casa noastră."

(O. Goga, Aducerile-aminte)

59. Diferențiați funcțiile sintactice ale verbului a fi:

"Cerul iar e mai profund,
Mai adînc aș zice eu
Și la mijloc - Dumnezeu."

(M. Sorescu, Întîi și-ntîi)

"Pribeagul suflet, fără de hodină
De atîta vreme-n țara ta n-a fost."

(O. Goga, Singurătate)

"Caut nume, fie-o mie
Să-ți arăt ce-mi ești tu mie."

(L. Blaga, Caut nume)

"Văzînd, întrezărind prin daruri
latente-n pulberi aurii,
păduri ce ar putea să fie
și niciodată nu ar fi."

(L. Blaga, Risipei se dedă florarui)

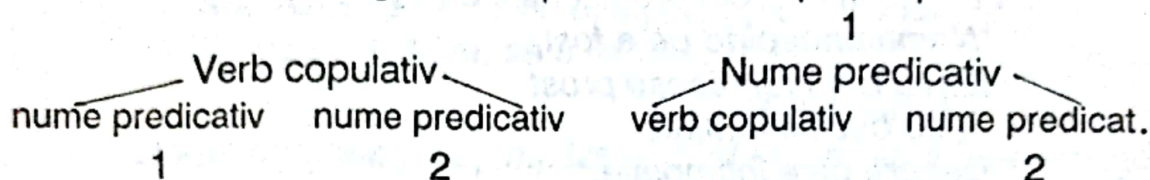
"Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
S-au dus toți, s-au dus cu toate pe o cale ne-nturnată."

(M. Eminescu, Epigonii)

"Sufletul cu ceața lui
Acum este, acum nu-i,
Sufletul cu a sa viață,
Parcă-i ceață, parcă-i ceață."

(M. Sorescu, Sufletul)

60. Interpretați numele predicativ multiplu, după schema:

"Nu eram fugă și cucerire, stăpânire și
Întindere. Veghe și creștere, pierdere
Eram extaz în nevăzută exaltare."

(I. Alexandru, Hația Sophia)

"Eu sunt un om fără de țară,
Un strop de foc purtat de vînt,
Un rob răzleț scăpat din fiară,
Cel mai sărac de pe pămînt,

(O. Goga, Fără țară)

61. Descoperiți predicatele verbale:

"Pe cînd nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sîmburul luminii de viață dătător,
Nu era azi, nici mîne, nici ieri nici totdeauna,
Căci unul erau toate și totul era una."

(M. Eminescu, Rugăciunea unui dac)

62 Explicați care este verbul substituit prin linia de pauză sau prin punctele de suspensie:

"Aramă grea ca vinul-părul,
Sprîncenele-ușor piezișe,
O cută vertical pe frunte
Vădind trecutul de răstriște."

(L. Blaga, Portret)

"Ea - un înger ce se roagă - El un demon ce visează,
Ea - o inimă de aur - El un suflet apostat!"

(M. Eminescu, Înger și demon)

63. Alcătuiți propoziții în care verbele copulative să aibă nume predicative exprimate prin pronume, numeral, verbe la infinitiv.

64 Explicați acordul predicatului cu subiectul:

"Nemaipricepînd ce-a fost,
Zmeu cam rămăsese prost
Și cu buzele umflate
Despre cele întîmplate."

(T. Arghezi, Zmeu)

"Era un vis misterios
Și blînd din cale-afară
Și prea era de tot frumos,
De-a trebuit să piară."

(M. Eminescu, S-a dus amorul)

65. Descoperiți valorile morfologice ale verbului a fi :

"Dacă aș fi fost făcută
Să mă plimb printre frunze de mentă,
Dacă nu mi-ar fi fost
Zidit între tîmple
Clopotul..."

(A. Blandiana, Dacă)

"Sus pe zare, sus pe maluri,
Sînt trei cete de oșteni,
Turci, tătari și moldoveni.
Una-i ceata hanului,
Una-i a sultanului,
Una-i a Ștefanului."

(V. Alecsandri, Ștefan și Dunărea)

"Nu e nimic și totuși e
O sete care-l soarbe,
E un adînc asemenea
Uitării celei oarbe."

(M. Eminescu, Luceafărul)

66. Explicați valoarea expresivă a numelor predicative:

"S-a făcut ca ceara albă, fața roșă ca un măr
Și atîta de subțire, să o tai c-un fir de păr."

(M. Eminescu, Călin)

"De-un moșneag, da, împărate, căci moșneagul ce-l privești,
Nu e om de rînd, el este domnul Țării Românești."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

Propoziția subordonată predicativă

67. Alcătuiți fraze, în conținutul cărora verbele copulative: a părea, a fi, a însemna, a se naște; să capete ca nume predicative o propoziție subordonată predicativă:

..... Cartea era $\left\{ \begin{array}{l} \text{cum} \dots\dots \\ \text{ce} \dots\dots \end{array} \right.$

Elevul devenea $\left\{ \begin{array}{l} \text{ce} \dots\dots \\ \text{cum} \dots\dots \end{array} \right.$

Adevărul ieșea $\left\{ \begin{array}{l} \text{cum} \dots\dots \\ \text{că} \dots\dots \end{array} \right.$

Mărul se făcea $\left\{ \begin{array}{l} \text{cum} \dots\dots \\ \text{să} \dots\dots \end{array} \right.$

Aceasta se numește $\left\{ \begin{array}{l} \text{cum} \dots\dots \\ \text{să} \dots\dots \\ \text{că} \dots\dots \end{array} \right.$

68. Delimitați textul în propoziții, subliniați verbele copulative și descoperiți subordonatele predicative:

"Ceea ce e mai absurd însă e că procedeul acesta trece drept foarte moral."

"Minerva s-a născut din creierul lui Jupiter într-o zi când îl durea capul; asta înseamnă că dacă n-ar fi fost suferință, nu era nevoie de înțelepciune."

(M. Codreanu, Aforisme)

"Și toate sînt precum le-am cunoscut
rămase-așa, ca dintru început."

(T. Arghezi, Oseminte pierdute)

"Binișor ia-l și încet,
Tot ce vrea-i că e poet."

(T. Arghezi, Distihuri)

69. Analizați propozițiile predicative și subiective, motivați diferența dintre ele:

"Adevărul e că, dacă se hotărește cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață."

(I. L. Caragiale, D-I Goe)

"Si cine și-ar închipui că această inestricabilă armonie a lor era să se strice odată."

(I. L. Caragiale, Lache și Mache)

"Numărînd pe nume, fabuliștii nu-s
Decît cinci sau șase și Krilov e rus."

(T. Arghezi, Prefață la fabulă)

70. Analizați subiectele și predicatele din propozițiile:

"Un om fusese-o frunză și numai om cu om

Au izbutit să crească și să se facă pom."

(T. Arghezi, Om cu om)

71. Contrageți propoziția subordonată predicativă la partea de propoziție corespunzătoare:

"Cel mai greu lucru din lume e să dai socoteală unui om prost."

(I. Zanne, Proverbe)

Complementul direct

1. Analizați regentul complementului direct și explicați prin ce părți de vorbire este exprimat:

*"Mircea însuși mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

*"-Enigel, Enigel,
Ți-am adus dulceață, iacă,
Uite fragi, ție dragi,
Ia-i și toarnă-i în puiață."*

(I. Barbu, După melci)

2. Explicați subordonarea complementului direct:

*"Îi lipesc o foaie, cărții, la cotor
Căci originalul nefiind de față,
Parcă trebuința cere o prefață."*

(T. Arghezi, Prefață la fabule)

3. Argumentați diferențele dintre subiect și complementul direct:

*"S-a-mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta
.....
Călăreții împlu câmpul și roiesc după un semn."*

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

4. Descoperiți prin ce părți de vorbire este exprimat complementul direct multiplu:

*"Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele ce le-nțîlnesc,
Căci eu iubesc și ochi și flori și buze și morminte."*

(L. Blaga, Eu nu strivesc corola de minuni)

5. Analizați, prin ce părți de vorbire sînt exprimate complementele directe:

*"De mult, de mult, cunosc doi ploi
Ce-mi stau și azi în cale."*

(G. Bacovia, Regret)

"Iat-o sus, în deal, la strungă
Apoi pleacă mai departe
Pustiind cărările;
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zărilor."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

6. Completați spațiile libere cu complementul direct reluat prin formele accentuate ale pronumelor personale. De la același verb, dați și forma inversă a perfectului compus:

m-a chemat. chematu-m-a
te-a chemat
l-a chemat
v-a chemat
i-a chemat

7. Explicați varietatea complementelor directe din textul eminescian:

"Și mai fac ce fac de mult,
Vara doina mi-o ascult,
Pe cărarea spre izvor,
Ce le-am dat-o tuturor
Împlîdu-și cofeile,
Mi-o cîntă femeile."

(M. Eminescu, Revedere)

8. Explicați prin ce părți de vorbire este reluat complementul direct:

"Pe Bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl celtuiau acum zdravăn, și-l puneau în cătuși."

(I. Creangă, Amintiri)

"Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frînge
Și de durerea altor inimi
Învăță-mă pe mine-a plînge."

(O. Goga, Rugăciune)

"Dar nevoind a le strica inima, nu le spunea nici da, nici ba."

(I. Creangă, Povestea lui Harap-Alb)

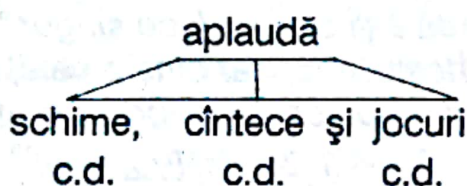
"Numai pe om pământul nu-l încape,
Nu-l mistuie nici stîncă, nici nevoi
Și vietățile ce-l înghițiră-n ape
Îl scuipă-ntreg în zilele de-apoi."

(I. Alexandru, Voronet)

9. Completați schema cu analiza părților de vorbire:

"Cu evlavie de vulpe ca în strane șed pe locuri
Și aplaudă frenetic, schime, cîntece și jocuri."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

Subordonata completivă directă

10. Descoperiți regentul propoziției completive directe:

"Vezi de-aceea, mărăguna
A-nvățat un brusture
Să le spuie-n față una
Care să le usture."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Ea cînd ne-a luat de-acasă,
Ne-a spus că la a sa masă
Are feluri de mîncări."

(Gr. Alexandrescu, Lebăda și puii corbului)

"Curînd e-un an și jumătate
De cînd ați declarat că-s mort
În unanimitate."

(G. Topîrceanu, De profundis)

"Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine."

(M. Eminescu, Călin)

"Mi-a spus mie o furnică:
Multă libertate strică.
Iar o vulpe rea de gură
Mi-a spus că-i harababură.
Dar nu vreau să schimb nimic,
De aceea și eu zic."

(A. Blandiana, Face oricine ce vrea)

11. Analizați elementele de relație specifice propoziției subordonate complementive directe:

"Ce face un prost nu pot desface zece înțelepți."

"Nu aștepta să-ți facă alții ce poți face singur."

"Omul când se pornește, știe, dar când o veni, ba."

"Spun nucile că din rodul lor sînt migdalele."

(I. Zanne, Proverbe)

12. Diferențiați propoziția subordonată subiectivă, de propoziția subordonată complementivă directă:

Trăind omul când și când află ce nu-i dă prin gînd.

Cine lucrează și tace mai multă treabă face.

13. Alcătuiți trei fraze cu propoziții complementive directe, care să aibă ca regent, o locuțiune verbală și o interjecție.

14. Motivați topica propoziției subordonate complementive directe:

"Ah! De cîte ori voit-am

Ca să spînzur lira-n cui

Și un capăt poeziei,

Și pustiului să pui."

(M. Eminescu, Singurătate)

"Ai crezut că plouă soare,

C-a dat iarbă pe răzoare,

Că alunul e, un cîntec,

Astea-s vorbe și descîntec."

(I. Barbu, După melci)

Complementul indirect

1. Corelați complementul indirect cu verbul regent și diateza sa:

"Împăratul își aduse aminte de cele trei mănunchiuri de flori."

(P. Ispirescu, Făt-Frumos cel rătăcit)

"Glas dau cetii, patimii,
Cu frunza lor, paltinii."

(L. Blaga, Cîntecul călătorului)

2. Motivați prin ce părți de vorbire sînt exprimate complementele indirecte:

"În drum mi se desfac prăpăstii
Și-n negură se-mbracă zarea,
Eu în genunchi spre tine caut,
Părinte, orînduie-mi cărarea."

(O. Goga, Rugăciune)

"Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să tac."

(N. Labiș, Moartea căprioarei)

"Țara mea părăsită de fructe,
Părăsită de frunze,
Părăsită de strugurii
Emigrați prevăzători în vin."

(A. Blandiana, Pași)

3. Analizați regentul complementului direct și al complementului indirect. Subliniați subiectele și predicatele propozițiilor.

"Iartă-mă și ajută-mă
Și spală-mi ochiul,
Și întoarce-mă cu fața
Spre invizibilul răsărit din lucruri."

(N. Stănescu, Numai o clipă)

"Blînd, tainele vi le desface
Din sînu-i milostiva glie,
Căci toată floarea vă cunoaște,
Și toată frunza ei vă știe."

(O. Goga, Plugarii)

Propoziția subordonată completivă indirectă

4. Descoperiți propozițiile complete indirecte.

"Copilul nu se dumirea de ce cocorii umblă înșiruiți, de ce rîndunelele se duc, de ce privighetorile cîntă așa frumos."

(P. Ispirescu, Cotoșman năzdrăvanul)

"Te temi și-acum de ce te-ai mai temut,
De pagina curată și de rîndul
Și de cuvîntul de la început."

(T. Arghezi, Frunze pierdute)

"Bagă se seamă, omule de carne,
Că umblă orice zi să te răstoarne."

(T. Arghezi, Sus)

"Cum va fi vîntul/În stare/Să scuture stelele/Toamna
Cum va fi toamna?/În stare/Să ofilească aștrii/În cer!"

(A. Blandiana, În memoriam)

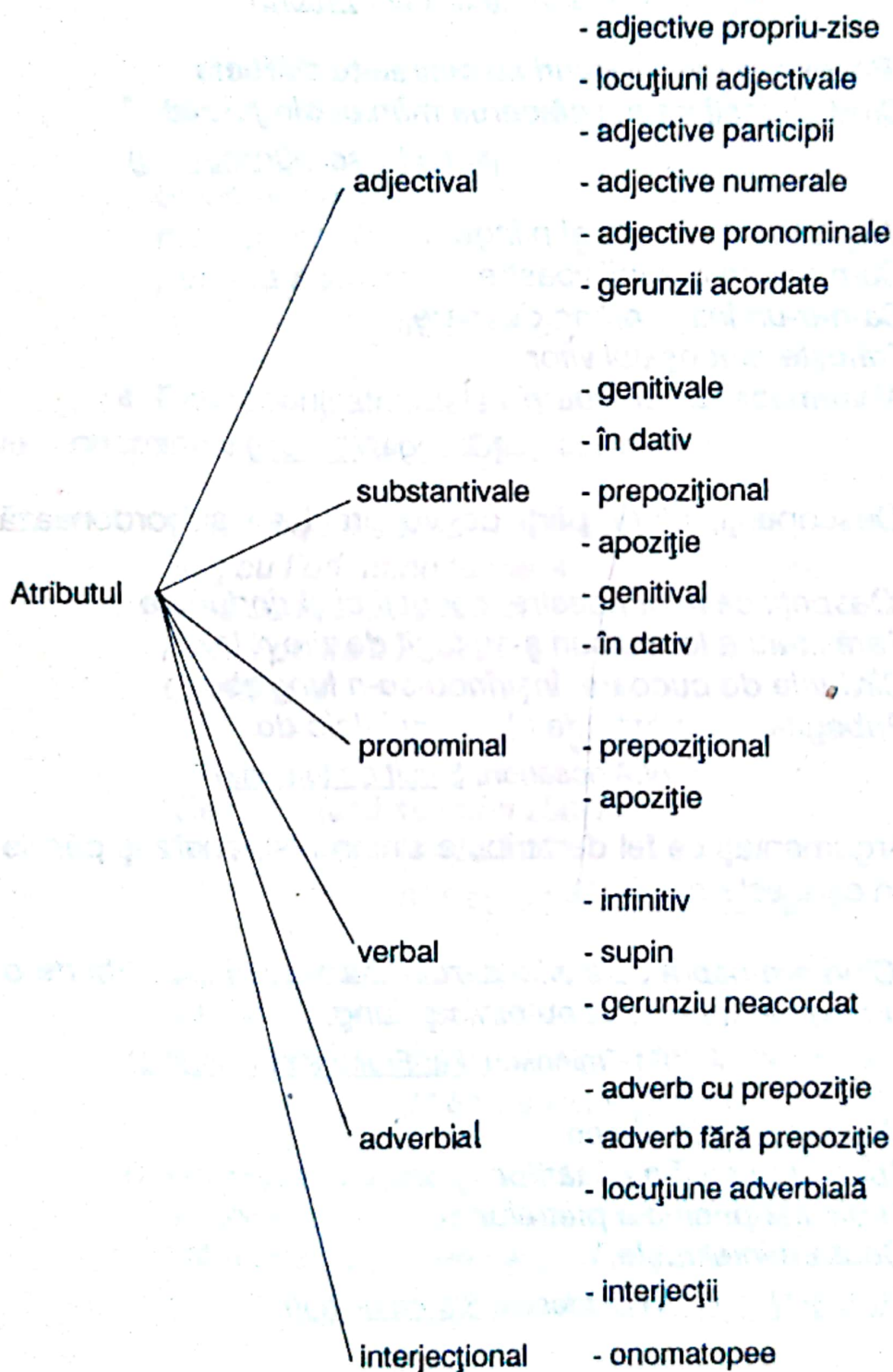
5. Extindeți complementele indirecte la structura unor propoziții complete indirecte:

"Mă rog pentru plictiseală, pentru spleen,
De mine însumi mă rog, pentru plictiseală."

(N. Stănescu, Raid în interior)

Atributul

Clasificarea atributelor

1. Analizați attributele și spuneți prin ce părți de vorbire sînt exprimate, folosind schema de mai sus.

*"Ar trebui un cîntec încăpător precum
Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare."*

(I. Barbu, Timbru)

*"Peste cîte mii de valuri stăpînirea ta străbate
Cînd plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate."*

(M. Eminescu, Scrisoare I)

*"Neputincioasa jale-și plînge
Ce-n pacea obidirii voastre
Ca-n-tr-un întins adînc de mare
Trăiește-nfricoșatul vîfor
Al vremilor răzbunătoare"*

(O. Goga, Plugarii)

2. Descoperiți, căror părți de vorbire i se subordonează atributul.

*"Oaspeții caselor noastre, cocostîrci și rîndunele
Părăsit-au a lor cuiburi ș-au fugit de zile rele.
Cîrdurile de cucoare, înșirîndu-se-n lung zbor,
Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor."*

(V. Alecsandri, Sfîrșit de toamnă)

3. Argumentați ce fel de attribute sînt în text, analizați părțile de vorbire prin care este exprimat.

*"Cînd era-nspre sara zilei a treia, buzduganul se izbi de-o
poartă de alamă și făcu un vuiet puternic și lung."*

(M. Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă)

*"Ah, n-o să știe nimeni
Zburata pricină a păsărilor
Împietrita pricină a pietrelor
Cauza mîniei mele."*

(N. Stănescu, Starea de a fi)

"O vin odorul meu nespun,
Și lumea ta o lasă
Eu sînt luceafărul de sus
Iar tu să-mi fii mireasă."

(M. Eminescu, Luceafărul)

"Stau înfășurat în ora
neamîndurora,
nici nu calc pe piatra,
binecuvîntată
nici nu zbor la norul
pururea altorur."

(N. Stănescu, Cîntec)

4. Descoperiți attributele exprimate prin pronume, prin adjective pronominale și prin locuțiuni adjectivale.

"Și mama-mi coasă
Șorț cu flori, minune mare
Nu-s eu fată ca oricare.
Mama poate fi făloasă
Că mă are"

(G. Coșbuc, La oglindă)

"Ce urmă lasă șoimii-n zbor?
Ce urmă peștii-n apa lor?"

(G. Coșbuc, Moartea lui Fulger)

5. Explicați attributele apozitionale, din text:

"Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere:
Cichindeal, gură de aur, Mumulean, glas cu durere."

(M. Eminescu, Epigonii)

6. Analizați attributele și topica lor:

"Umbra ta răcoritoare, adormită, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin pășune tupilată."

(V. Alecsandri, Lunca din Mircești)

7. Explicați acordul atributului cu regentul său:

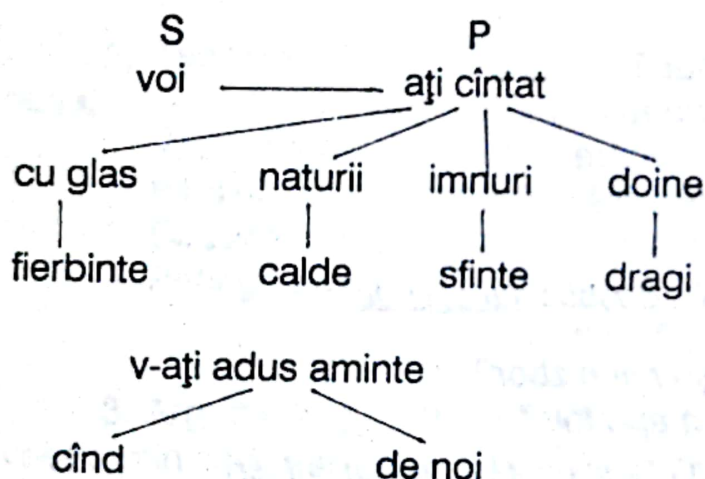
"Și-păreride-rău trecute
Cad pe inima-i trudită
Ca un stol de păsări mute,
Pe-o grădină părăsită."

(G.Topîrceanu, Noapte de iarnă)

8. Analizați părțile principale de propoziție, atributele și complementele necircumstanțiale din text:

"Voi ați cîntat cu glas fierbinte
Naturii calde inimi sfinte,
Ori doine dragi, cînd v-ați adus
De noi aminte!"

(G.Coșbuc, Doina)

După modelul de mai sus, analizați și versurile:

"Străinilor voi nu le-ați spus
Că doine ca a noastre nu-s?"

(G.Coșbuc, Doina)

9. Realizați schema subordonării atributelor din textul:

"Iarnă!...Iarnă tristă-mbracă
Strașinile somnoroase,
Pune vâl de promoroacă
Peste pomi și peste case."

(G.Topîrceanu, Noapte de iarnă)

iarna subst.f.sg. N.	streșinile subst.f.pl Ac.	văl subst.n.sg. Ac.
trista atr.adj. f. sg. N.	somnoroase atr. adj. f. pl. Ac.	de promoroacă atr. subst. prep. f. sg. Ac.

După modelul de mai sus, analizați și următoarea strofă:

"Scoate-o lume ca din basme

În lumini de felinare

Umple noaptea de fanmtasme

Neclintite și bizare."

(G.Topîrceanu, *Noapte de iarnă*)

10. Analizați după schemă, attributele din următoarele texte:

"Fumuri albe se ridică în văzduhul scînteios

Ca înaltele coloane unui templu maiestos

Și pe ele se așează bolta cerului senină

Unde luna își aprinde farul tainic de lumină."

(V.Alecsandri, *Miezul iernei*)

"În izvoarele bătrîne pe eroi mai pot să caut

Au cu lira visătoare, ori cu sunete de flaut."

(M.Eminescu, *Scrisoarea III*)

Atributul:

Felul:

Părțile de vorbire prin care este exprimat:

Genul:

Numărul:

Cazul:

Gradul de comparație:

Valoare stilistică:

11. Explicați valoarea stilistică a atributelor; epitete, metafore, personificări, enumerații

"Sînt solitarul pustiilor piețe

Cu tristele becuri cu pală lumină."

(G.Bacovia, *Pălind*)

Acești ostași cu fețe ofilite,
Cu zîmbet mort, cu suflete trudite,
S-or ridica ei, care au fost străjerii,
Amarului și-ai morții și-ai durerii."

(O.Goga, Clăcașii)

"Cînd văzui a lor mulțime, cîtă frunză, cîtă iarbă,
Cu o ură ne-mpăcată mi-am șoptit atunci în barbă..."

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

"În plînsu-ți moare o-ntreagă lume de petale
De trandafiri,
De chiparoase,
De nuferi albi,
Și crizanteme."

(I. Minulescu, Celei mai aproape)

12. Argumentați cum se realizează coordonarea elementelor atributului multiplu.

"Eu sînt o-ncrucișare de harfe
Și trompete
De leneșe pavane
Și repezi farandole."

(I.Minulescu, Ecce Homo)

13. Explicați rolul atributelor în realizarea unui portret.

"Botticelli, întristatul,
Mult vestitul florentin
Suflet dulce ca-nstelatul
Cer al nopții farmec plin..."

(Șt. Petică, Fecioara în alb)

Propoziția subordonată atributivă

14. Transformați attributele subliniate, în propoziții subordonate atributive.

"În sufletul român adînc răsună
Cîntarea ta măreată și duioasă."

(M.Codreanu, Statuii lui Eminescu)

15. Descoperiți regentul și elementele de relație specifice subordonatei atributive:

*Că tot ce ești și tot ce poți,
Părere-i tot, dacă socoți."*

(G.Coșbuc, Moartea lui Fulger)

*Și apa und-au fost căzut
În cercuri se rotește,*

*.....
- Hyperion, ce din genuni
Răesai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne și minuni
Care n-au chip și nume."*

(M.Eminescu, Luceafărul)

*"Ce înveți la tinerețe aceea știi la bătrânețe.
Piatra, care nu se mișcă din locul ei, prinde mușchi."*

(I.Zanne, Proverbe)

16. Faceți analiza frazei și stabiliți raporturile sintactice dintre propoziții

*"Fericit acel ce noaptea rătăcit în răscolire
Stă, aude-n câmp lătrare și zărește cu uimire
O căsuță drăgălașă cu ferestrele lucind,
Unde dulcea ospeție te întâmpină zîmbind."*

(V.Alecsandri, Viscolul)

*"Și sufletul înviorat îmi spune
Că fătul ăst-al patimii amare
Și-al dorului ce moare-n așteptare
E solul sfânt ...înfricoșatul crainic."*

(O.Goga, Clăcașii)

17. Realizați schema frazei și descoperiți ce raport se stabilește între propozițiile subordonate:

*"Și-acel rege al poeziei, vecinic tânăr și ferice,
Ce din frunză îți doinește, ce cu fluierul îți zice,
Ce cu basmul povestește - veselul Alecsandri.
Ce-nșirînd mărgăritare pe-a stelei blondă rază
Acum secolii străbate. o minune luminoasă,
Acum rîde printre lacrimi cînd o cîntă pe Dridri."*

(M.Eminescu, Epigonii)

18. Analizați propozițiile atributive după modelul dat:

Regentul:

Întrebare:

El. de relații:

Topica:

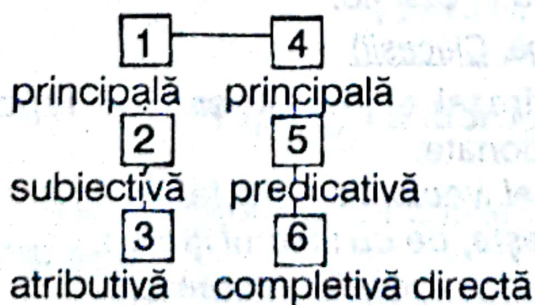
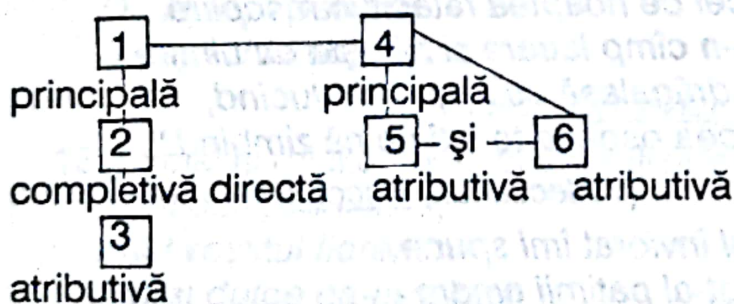
"Din casa noastră, unde-n umbră
Pîng doinele și rîde hora,
Va străluci odată vremii,
Norocul nostru-al tuturor."

(O.Goga, Oltul)

"Tot ce în țările vecine e smintit și stîrpitură,
Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,
Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții,
Toți se scurseră aicea și formează patrioții."

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

19. Construiți fraze cu următoarele structuri:

Complementul circumstanțial de timp

1. Analizați complementele circumstanțiale de timp și spuneți ce regent au:

"Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata;
Iar el, privind de săptămîni,
Îi cade dragă fata."

(M.Eminescu, Luceafărul)

"Mai târziu o coțofană
Fără ocupație
A adus o veste-n goană."

(G.Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Dar acu vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți?
Ori vrei vrea să faci întoarsă de pe acuma ta cale"

(M.Eminescu, Scrisoarea III)

2. Analizați complementele circumstanțiale de timp, folosind schema:

Regentul	Compl. circ. de timp	Întrebarea	Prin ce se exprimă

"Cum dorm acum de mult pierdute
Sub vreascurile strînse a vetrei
Poveștile-nșirate seara
De-atîția cuscri și cumetri."

(O.Goga, Casa noastră)

"Să smulg un sunet din trecutul vieții
Să fac, o suflet, ca din nou să tremuri ..."

(M.Eminescu, Trecut-au anii)

3. Fixați în coloane diferite, complementele circumstanțiale de timp care arată durata și limita

"Sufletul lui e în căutare,
de todeauna
și pînă la cele din urmă hotare."

(L. Blaga, Autoportret)

"- Ia, eu fac ce fac de mult
Iarna viscolul ascult,
Crengile-mi rupîndu-le
Apele astupîndu-le."

(M. Eminescu, Revedere)

"Pe urmă ne vedeam
din ce în ce mai des."

(N. Stănescu, Poveste sentimentală)

4. Interpretați simetria propozițiilor din textul lui Nichita Stănescu, fixînd ordinea părților de propoziție.

"Mai lasă-mă un minut
Mai lasă-mă o secundă,
Mai lasă-mă o frunză un fir de nisip,
Mai lasă-mă o briză, o undă,
Mai lasă-mă un anotimp, nu an, un timp."

(N. Stănescu, Viața mea se iluminează)

5. Analizați părțile de vorbire, prin care sînt exprimate complementele circumstanțiale de timp.

"La sînul tău vin în amurguri,
Sfioase fetele fecioare

.....
Mă văd în pragul zilelor mai bune
O casă-n deal cu strașine plecate."

(O. Goga, Dascălul)

"O leoaică arămie
Cu mișcările viclene,
Înc-o vreme
și-nc-o vreme."

(N. Stănescu, Leoaica tînără. iubirea)

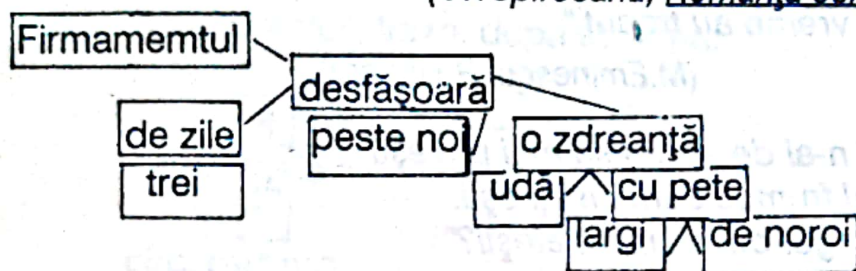
6. Completați funcțiile sintactice, pentru părțile de propoziție implicate în schemă.

"De trei zile

Firmamentul desfășoară peste noi,

O imensă zdreanță udă, cu largi pete de noroi."

(G.Topîrceanu, *Română sentimentală*)

Propoziția subordonată circumstanțială de timp

7. Transformați complementele circumstanțiale de timp, în propoziții circumstanțiale de timp.

Ea a citit astăzi

Vom veni mîine ...

El știe dintotdeauna ...

Roadele se culeg toamna ...

8. Analizați propozițiile subordonate circumstanțiale de timp:

"Omul, cînd își pierde drumul nu-și găsește nici cărarea."

"Omul, cînd îmbătrînește copilărește."

(I.Zanne, *Proverbe*)

"Cînd cu gene ostenite sara suflu-n lumînare,

Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare."

(M.Eminescu, *Scrisoarea I*)

9. Alcătuiți fraze în care propoziția subordonată circumstanțială de timp să fie introdusă prin: conjuncții și locuțiuni conjuncționale (pînă, pînă ce, înainte să), adverb relative (după ce, îndată ce).

10. Grupați propozițiile circumstanțiale de timp, după schemă:

Verbul din regentă Temporală Cuvîntul prin care este introdusă Raportul temporal

"- Ce mi-i vremea ,cînd de veacuri
Stele-mi scînteie pe lacuri."

"Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de cînd nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut."

(M.Eminescu, Revedere)

"Cînd n-ai de-acum să mai privești
Pe cel frumos cum însuți ești,
De dragul cui să mai trăiești?"

(G.Coșbuc, Moartea lui Fulger)

"Iar cînd te duci să scrii acasă
Un nou articol vehement,
Te strîmbi urît, te-așezi la masă,
Dar n-ai talent."

(G.Topîrceanu, Catrene improvizate)

"Deci, în ceasul dimineții,
Cînd prînzesc acei ce au,
În cetate aici erau
Lîngă comandantul pieții
Toți străjerii și-așteptau."

(G.Coșbuc, Cetatea Neamțului)

10. Realizați schema raporturilor sintactice din fraza:

"Și cînd o văd, îngălbenesc
Și cînd n-o văd, mă-mbolnăvesc
Iar cînd merg alții de-o pețesc
Vin popi de mă dezleagă."

(G.Coșbuc, Numai una)

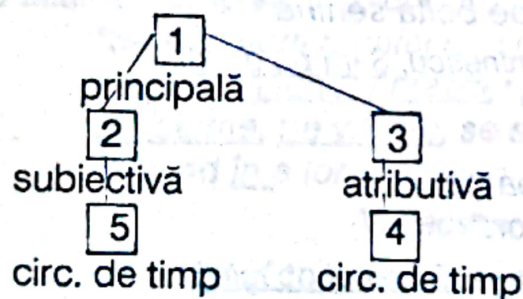
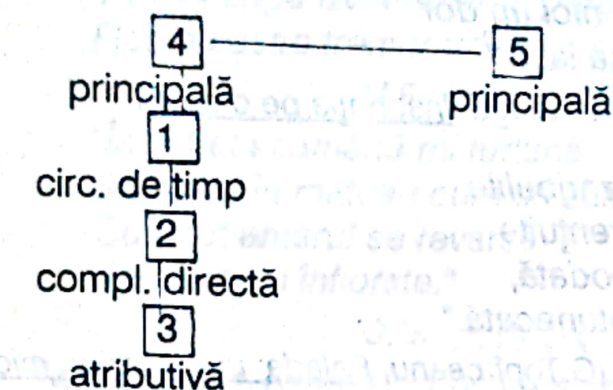
"Să ne privim trecutul în față, liniștit
Cînd urma lui de umbră începe să ne doară."

(T. Arghezi, Poate că este ceasul)

"Dar cînd augusta toamnă din nou îl înfășoară
În tonuri de crepuscul, cînd toamna prinde țară,
Sub casca lui de frunze un rod îmbelșugat
În toamna lui copacul se-nclină către glie."

(I. Barbu, Copacul)

11. Construiți fraze, după schema:

12. Analizați propozițiile subordonate circumstanțiale de timp și complementele circumstanțiale de timp.

"S-oprește o clipă, pe verdele pisc,
Din ochiul său mare o lacrimă pică,
Pe cînd de sub dealuri al soarelui disc,
În gloria-i de aur încet se ridică."

(Al. Macedonski, Noapte de decembrie)

Complementul circumstanțial de loc

1. Subliniați complementele circumstanțiale de loc ; explicați prin ce părți de vorbire sînt exprimate:

"Toate stau la locul lor,
Stă păianjenul în plasă
Ca-ntr-o lume de mătăasă.
Nu-l îndeamnă nici un dor
Din ocolul lui să iasă."

(L. Blaga, Inscripție pe o casă)

"Peste dealuri zgribulite
Peste țarini zdrențuite
A venit așa, deodată,
Toamna cea întunecată."

(G.Topîrceanu, Balada unui greier mic)

"Luna pe cer trece așa sfîntă și clară,
Ochii tăi mari caută-n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină."

(M.Eminescu, Sara pe deal)

"La obîrșie, la izvor
Nici o apă nu-se-ntoarce
Decît sub chip de nor."

(L. Blaga, Cîntecul obîrșiei)

2. Descoperiți regentul complementului circumstanțial de loc.

"Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce."

(M.Eminescu, Luceafărul)

"Tot e alb, pe cîmp, pe dealuri, împregiur, în depărtare,
Ca fantasme albe plopilor înșirați se pierd în zare."

(V. Alecsandri, Iarna)

"Pe boltă sus, e mai aprins
La noi bătrînul soare,
De cînd pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare."

(O.Goga, Noi)

3. Explicați topica și punctuația complementului circumstanțial de loc:

"Acolo, lîngă izvoare iarba pare de omăt
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet."

(M.Eminescu, Călin. (file din poveste))

"În suflet seamănă-mi furtună
Să-l simt în matca-i cum se zbate
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate."

(O.Goga, Rugăciune)

4. Formulați propoziții prin care complementul circumstanțial de loc să aibă regent; verbe la gerunziu, locuțiune verbală și adverbială.

5. Folosiți întrebările specifice (unde? de unde? pînă unde?), pentru aflarea complementului circumstanțial de loc.

"Sămănătorii harnici cu sacul subsuoară
Pășesc-în lungul brazdei pe fragedul pămînt,
Pe culme, pe vîlcele, se suie și coboară
Zvîrlind în a lor cale semințe după vînt."

(V.Aleksandri, Sămănătorii)

"Am stat la mansardă o lună,
De-acolo, de sus, de la geam
Și ziua și noaptea, pe lună
Priveam ca la teatru, madam!"

(G.Topîrceanu, Balada chirișului grăbit)

6. Motivați prin ce părți de vorbire sînt exprimate complementele circumstanțiale de loc:

"Cu gîndul aleargă spre alba nălucă
Spre poamele de-aur din visu-i ceresc
Și tot către ele s-ajungă zorește
Cu toate că știe prea bine că mint."

(AL.Macedonski, Noapte de decembrie)

7. Explicați structura enumerației:

"În grădini, în câmpi, pe dealuri, prin polene și prin vii,
Ard movili, buruienoase scoțind fumuri cenușii."

(V.Alecsandri, Dimineața)

8. Analizați, după schemă, părțile secundare de propoziție.

"Aseară în biblioteca mea
Din sobă, ușă, dușumea,
Din rafturile de stejar,
Am ascultat uncîntec rar."

(G.Călinescu, Greierii)

Propoziția subordonată circumstanțială de loc

9. Transformați complementele circumstanțiale de loc, în propoziții subordonate circumstanțiale de loc.

"Și fluturii sînt mai sfioși
Cînd zboară-n zări albastre"

(O.Goga, Noi)

"Și cum vine de la munte
Blestemînd
Și lăcrimînd,
Toți ciulinii de pe vale,
Se pitesc în văgăuni."

(G.Topîrceanu, Balada unui greier mic)

10. Alcătuiți fraze în care subordonatele circumstanțiale de loc să fie introduse prin adverbele relative: unde, încotro, pînă unde) și prin pronumele relative precedate de prepoziții: către cine, spre care etc.)

11. Analizați subordonatele circumstanțiale de loc și spuneți la ce întrebări răspund:

"Unde-i unul nu-i putere
La nevoi și la durere.
Unde-s doi, puterea crește
Și dușmanul nu sporește."

(V.Alecsandri, Hora Unirei)

"Unde seara țese fumul
Pe sub vreascuri văzui bine..."

(I. Barbu, După melci)

12. Grupați propozițiile circumstanțiale de loc, după cuvintele prin care sînt introduse.

"Cu mine, Zeus, zvîrle-te în larg,
Acolo unde zările se sparg."

(Al. Philippide, Izgonirea lui Prometeu)

13. O! tu, gerule năprasnic, vin, îndeamnă calul meu,
Să mă poarte ca săgeata, unde el știe și eu."

(V. Alecsandri, Gerul)

"Unde-ajung, par văruiate zid, podele ca de cridă,
Pe unde-mi părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită."

(M. Eminescu, Călin. (file din poveste.)

"Și unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaște
Și vremea-ncearcă în zadar,
Din goluri, a se naște."

(M. Eminescu, Luceafărul)

14. Alcătuiți schema frazei și stabiliți raporturile sintactice dintre propoziții.

"Mă prăfuiuse timpul dormind peste hîrtii...
Se întindea noianul, de unde nu mai vij;
O umbră, în odaie, pe umeri m-apăsa,
Vedeam ce nu se vede, vorbea ce nu era."

(G. Bacovia, Umbra)

"Unde-și dă brazda rodul cel maicald
Acolo-i sare vîrfurile mai înalt."

(T. Arghezi, Buruiana asta)

Complementul circumstanțial de mod

1. Identificați complementele circumstanțiale de mod și regentul acestora.

"Un melc își taie drumul prin grădină,
De-a dreptul ca un tanc de gelatină
Și florile se-nalță-ntr-un picior,
Să-l poată contempla mai bine".

(G. Topîrceanu, Lumină)

"Toamna în grădină își acordă vioara,
Plîng strunele jalnic lung și prelung
Și-n goala odaie acorduri ajung".

(G. Bacovia, Toamnă murind)

"Frunzuliță de brad mică!
Iese hoțul din potică
Singur, vesel, fără frică".

(V. Alecsandri, Hoțul și Domnița)

"El intrase pe furiș
Strecurat pe urdiniș."

(T. Arghezi, Țîlharul pedepsit)

2. Grupați complementele circumstanțiale de mod, după modelul:

Regentul	Întrebarea	Compl. circ. de mod propriu-zis	Regentul	Întrebare	Compl. circ. de mod comparativ

"Rămîne cerbul pururi însetat
Bea cu durere nourul din apă."

(I. Alexandru, Cerbul)

"Împleticit m-am ridicat spre munți,
Într-un văratic asfințit de soare,
Pe cînd amețitor bolboroseau
Sub ghețuri, somnoroasele izvoare.
Ningea cumplit și ochii-mi lăcrimau".

(N. Labiș, Frămîntarea intimă)

"Noi stăteam ca niște cuvinte,
Alcătuind unii lîngă alții
Un înțeles de frază".

(N. Stănescu, Invizibilul soare)

"Era o dungă albă pe atunci
răvășită-n pieziș
dinspre arbori spre trotuare.
Noi treceam alene."

(N. Stănescu, Cîntec)

"Visul său se-nfiripează și se-ntinde vulturește.
An cu an împărăția tot mai largă se sporește,
Iară flamura cea verde se-înălță an cu an".

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"S-a oprit în zbor o cioară
Nemișcată-n vîrf de par,
Ca o acvilă pe-un soclu,
Oacheșă ca un hornar
Și macabră ca un cioclu".

(G. Topîrceanu, Cioara)

3. Folosiți schema, pentru analiza complementelor circumstanțiale de mod:

Compl. circ. de mod	Regentul	Întrebarea	Partea de vorbire prin care este exprimat	Topica	Valoare stilistică

"Și gîndirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel rîu care-n veci curge, fără a se opri din cale."

(V. Alecsandri, Malul Siretului)

"Neagră ca un as de pică
Sub o margine de cer
Singuratecă și mică
Cît o boabă de piper."

(G. Topîrceanu, Cioara)

"Ca potop ce prăpădește, ca o mare tulburată,
Într-un ceas păgînitatea e ca pleava vînturată."

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"Iată soarele e sus
Și flăcăul doarme dus."

(T. Arghezi, Noapte bună)

Propoziția circumstanțială de mod

4. Delimitați textul în propoziții și analizați propoziția circumstanțială de mod.

"Cum nu se dă scos ursul din bîrlog, țăranul de la munte strămutat la cîmp, așa nu mă dădeam eu dus din Humulești."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

"Și s-așază toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul."

(M. Eminescu, Călin (file din poveste))

"Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el, că doar nu-i de capul lui".

(I. Creangă, Amintiri din copilărie.)

5. Arătați ce valori morfologice au cuvintele introductive ale propoziției circumstanțiale de mod.

"Și deseale zbîrcele pe ea sînt împletite,
Precum o țesătură de fire încîlcite".

(V. Alecsandri, Grui-Singer)

"Luca Moșneagu, însă, mîna cum știa el."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

"Mă înfățoșez înaintea mamei așa chipos cum eram!"

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

6. Elaborați schema raporturilor dintre propoziții.

"Iar noi locului ne țineam,
Cum am fost, așa rămînem".

(M. Eminescu, Revedere)

"Profesorul se uită la mine aiurit, fără să înțeleagă".

(I.L. Caragiale, Bacalaureat)

7. Motivați ce fel de propoziții sînt cele introduse prin adverbul relativ .

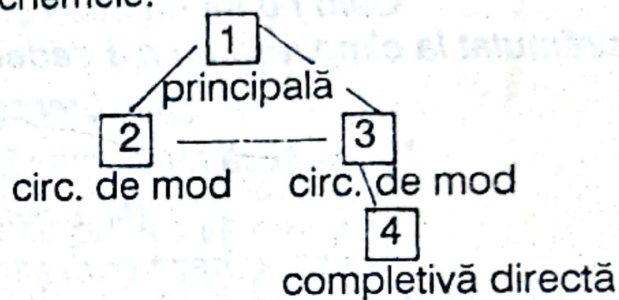
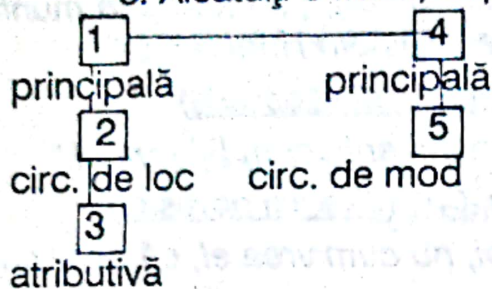
"Dar și noi încă-o pîndeam
Cum se pîndește-o fiară
Și tot chiteam și ne gîndeam
Cum să ne cadă-n gheară."

(V. Alecsandri, Peneș Curcanul)

"Dar încet, încet simte cum se strecoară un somn de plumb, prin toate vinele lui."

(M. Eminescu, Făt-Frumos din lacrimă)

8. Alcătuiți o frază, după schemele:

Complementul circumstanțial de cauză

1. Analizați complementele circumstanțiale de cauză; motivați prin ce părți de vorbire este exprimat.

"Nu plîng că mi-e de Leana teamă,
De ciudă plîng eu, numai, mamă".

(G. Coșbuc, Dușmancele)

"De emoție-n surdină
Subt un snop de bozie,
O păstaie de sulcină
A făcut explozie".

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

"Și inima să se-nfioare,
De glasul frunzelor din cadru,
De șopot tainic de izvoare".

(O. Goga, Plugarii)

"De-aceea zilele îmi sînt
Pustii ca niște stepe".

(M. Eminescu, Luceafărul)

2. Interpretați topica și punctuația complementului circumstanțial de cauză.

"Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii"

(M. Eminescu, Călin, (file din poveste))

"Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium".

(M. Eminescu, Scrisoarea III)

"De jalea lui ne-au răposat

Și moșii și părinți".

(O. Goga, Noi)

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză.

3. Analizați regentul propoziției subordonate circumstanțiale de cauză:

"Și plecau fără merinde,

Căci așa era bonton..."

(G. Coșbuc, Cetatea Neamțului)

"Ca să sece influența boierilor și să stârpească cuiburile feudalității, îi despuia de averi."

(C. Negruzzi, Alexandru Lăpușneanul)

"Floarea-Soarelui, bătrână

De pe-acum se sperie,

C-au să-i cadă în țărână

Dinții de mizerie."

(G. Topîrceanu, Rapsodii de toamnă)

4. Subliniați elementele de relație, specifice propoziției subordonate de cauză.

"Așa domol te poartă firea

Căci duce unda-ți gânditoare

Durerea unui neam ce-așteaptă."

(O. Goga, Oltul)

Complementul circumstanțial de scop

1. Analizați complementele circumstanțiale de scop:

"Cît îi mic, prinde muște și toată ziua bate prundurile după scăldat".

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

"Dar Mihai Viteazul șade-n genunchi
Și își pleacă capul, spre a fi tăiat."

(D. Bolintineanu, Mihai și călăul)

Propoziția subordonată circumstanțială de scop.

2. Descoperiți subordonata circumstanțială de scop și elementul regent.

"Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă și livezi o mie;
- Mă duc, zise-ndată, nițel fîn să-i cer".

(Gr. Alexandrescu, Boul și vițelul)

"El i-a dat suflet, să tresară
Și inima să se-nfioare
De glasul frunzelor din codru".

(O. Goga, Plugarii)

"Te-ai instalat în capitală,
Ca să creezi și tu curent."

(G. Topîrceanu, Catrene improvizate)

"Roagă vîntul să nu-l fure
Și să nu-l mai biciuiască".

(I. Barbu, După melci)

"Stătea frumoasa pe-un răzor;
Voinicul lîngă ea, devale,
Să-i scoată spinul din picior."

(G. Coșbuc, Spinul)

"Vin' la Milcov cu grăbire,
Să-l secăm dintr-o sorbire".

(V. Alecsandri, Hora Unirei)

3. Alcătuiți fraze în care propoziția circumstanțială finală să fie introdusă prin conjuncțiile: că, ca să, să;

Propoziția circumstanțială condițională

1. Descoperiți propoziția subordonată care răspunde la întrebările: în ce condiție? cu ce condiție?

"De-ar ști omul ce-ar păți,
Dinainte s-ar păzi."

(I. Zanne, Proverbe)

De -ar ști omul ce-ar ajunge, mult ar mai ofta și-ar plînge.

2. Explicați care este instrumentul de relație, pentru subordona-
ta circumstanțială condițională:

"De n-am măsururi, am ce pot,
Nici bun prea, prea, nici rău de tot."

(G. Coșbuc, Dușmancele)

3. Alcătuiți propoziții circumstanțiale condiționale introduse
prin:

conjuncții: dacă, să

locuțiuni conjuncționale: în caz că, de unde...

adverbul: cînd

4. Realizați schema frazei:

"Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,
Ai vedea că am cuvinte, pana chiar să o fi rupt."

(M. Eminescu, Scrisoarea II)

Propoziția subordonată consecutivă.

1. Raportați propoziția consecutivă la regent și spuneți ce cuvinte de legătură o caracterizează.

"N-ai glas de vifor, să jalești,
N-ai mâni de fer, ca fer să frîngi,
N-ai mări de lacrimi, mări să plîngi,
Nu ești de foc, la piept să-l strîngi."

(G. Coșbuc, Moartea lui Fulger)

"Ce este unul singur,
Atît de singur,
Încît i se face urît
Și se naște".

(A. Blandiana, Singur)

"Atîta liniște e-n jur, de-mi pare că aud
Cum se izbesc de geamuri razele de lună."

(L. Blaga, Liniște)

2. Explicați caracteristica formală a cuvintelor care introduc subordonata consecutivă.

"Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

"Și-l bate cu biciul, și-l strunește cu tot dinadinsul și răcnește la el din toată inima, de-ți ie auzul."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

Propoziția subordonată concesivă

1. Despărțiți textul în propoziții, faceți schema raporturilor sintactice.

"Joace unul și pe patru,
Totuși tu ghici-vei chipul;
Și de plînge, de se ceartă,
Tu în colț petreci în tine."

(M. Eminescu, Glossă)

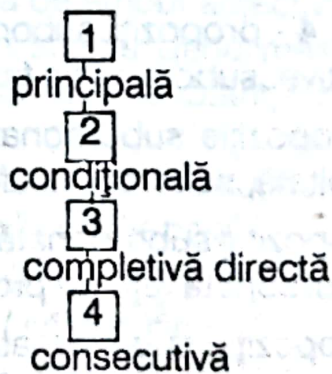
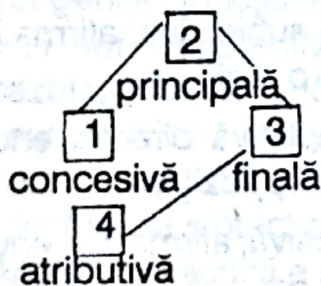
"Și cînta cu glas duios,
De picau frunzele jos,
Și ofta și ciripea,
Inima de ți-o rupea."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

"Și de m-ar fi bătut mămuca cu toate gardurile și de m-ar fi izgonit de la casă, tot n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei."

(I. Creangă, Amintiri din copilărie)

2. Alcătuiți o frază cu următoarea structură.

Model de analiză

1. Analiza frazel;
2. Felul propozițiilor;
3. Natura raporturilor dintre propoziții;
4. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate.

1.

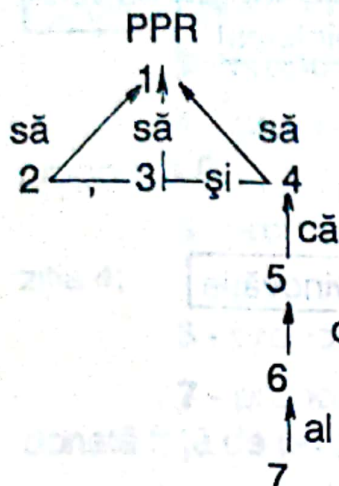
"Așadar trebuie¹/ să mergi la cetatea lui de scaun cu oastea²/ să aduni pe toți sfinții, fruntașii și căpeteniile tuturor stărilor³/ și să-i mângâi, arătându-le⁴/ că pierderea unui om,⁵/ oricât ar fi de strălucit,⁶/ nu oprește în loc mersul lumii⁵/ al cărei capăt numai Dumnezeu îl știe.⁷/

(I.L. Caragiale, *Poveste*)

2.

- 1 - propoziție principală, enunțiativă, afirmativă, regentă;
- 2, 3 și 4 - propoziții subordonate subiective, afirmative, dezvoltate, enunțiative, subordonate față de propoziția 1;
- 5 - propoziție subordonată completivă directă, enunțiativă, negativă, dezvoltată, subordonată față de propoziția 4;
- 6 - propoziție subordonată, concesivă, afirmativă, enunțiativă, dezvoltată, subordonată față de propoziția 5;
- 7 - propoziție subordonată atributivă, afirmativă, dezvoltată, enunțiativă, subordonată față de propoziția 5.

3.

subordonare prin joncțiune - conj. să

coordonare prin juxtapunere și prin joncțiune

subordonare prin joncțiune - conj. că

oricît subordonare prin joncțiune - adverb relativ

al cărei subordonare prin joncțiune pronume relativ

4.

lui - pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, funcția sintactică de atribut pronominal.

toți - adjectiv pronominal nehotărît, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, funcția sintactică de atribut adjectival.

tuturor - adjectiv pronominal nehotărît, genul feminin, numărul plural, cazul genitiv, funcția sintactică de atribut adjectival.

unui om - substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, precedat de articolul nehotărît, funcția sintactică de atribut substantival genitival.

al cărui - adjectiv pronominal, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, funcția sintactică de atribut adjectival.

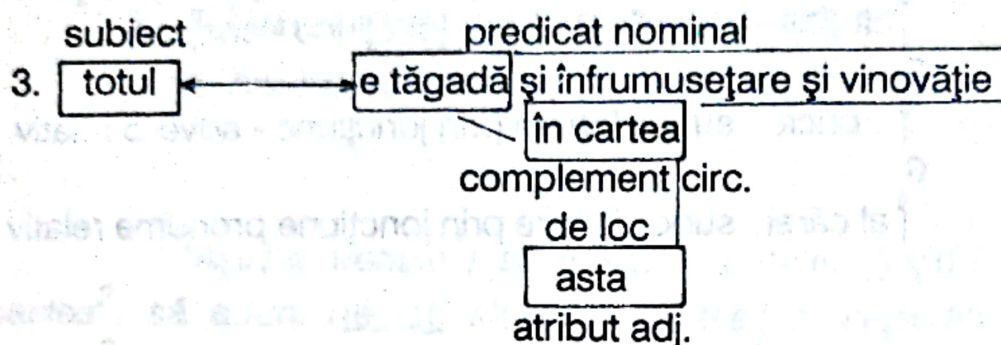
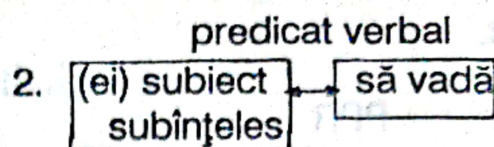
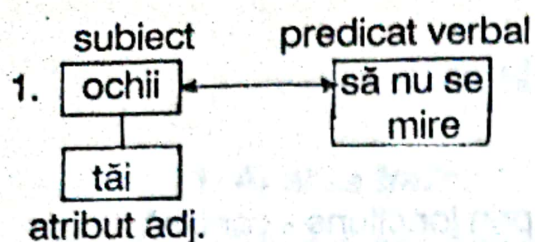
II Analiza sintactică a propozițiilor:

"Să nu se mire ochii tăi¹ / să vadă² /

Că-n cartea asta totul e tăgadă

Și înfrumusețare și vinovăție³ /."

(T. Arghezi, Cititorule)

- III
1. Analiza frazei, stabilirea felului propozițiilor;
 2. Contragerea propozițiilor subordonate complete directe, în părțile de propoziție corespunzătoare;
 3. Analiza predicatelor;
 4. Explicarea semnelor ortografice.

1.

"Cine vrea¹ / să se înece² /
 Să se-nece într-o lege,³ /
 Cine vrea⁴ / să-și deie foc,⁵ /
 Încă are mult noroc⁶ /
 că pădurea are lemn,⁷ /
 dacă-i face amnaru' semn.⁸ /"

(N. Stănescu, Pastorală)

1 - propoziție subordonată subiectivă, subordonată față de propoziția 3;

2 - propoziție subordonată completivă directă, subordonată față de propoziția 1;

3 - propoziție principală regentă;

4 - propoziție subordonată subiectivă, subordonată față de propoziția 6;

5 - propoziție subordonată completivă directă, față de propoziția 4;

6 - propoziție principală regentă;

7 - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, subordonată față de propoziția 6;

8 - propoziție subordonată condițională, față de propoziția 7;

2.

cine vrea să se înece (înecare - complement direct);

cine vrea să-și dele foc (arderea - complement direct)

3.

vrea - predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, diateza activă;

să se înece - predicat verbal, exprimat prin verb tranzitiv, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, diateza reflexivă;

să-și dele foc - predicat verbal, exprimat printr-o locuțiune verbală, diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, diateza activă;

face semn - predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a.

4.

se-nece - cratima ține locul vocalei *i* care se elidează și unește două părți de vorbire diferite;

într-o - cratima ține locul vocalei elidate și ajută la rostirea împreună, a două părți de vorbire diferite;

să-ți - cratima ține locul vocalei elidate și unește părți de vorbire diferite;

dacă-i - cratima ține locul vocalei elidate și unește părți de vorbire diferite;

face-amnaru - cratima unește părți de vorbire diferite;

amnaru' - apostroful marchează lipsa unui sunet (articolul - l).

IV 1. Analiza adjectivelor;

2. Scrierea omonimelor cuvintelor subliniate;

3. Analiza fonetică a cuvintelor subliniate.

"În lacul cel verde și lin

Resfrînge-se cerul senin,

Cu norii cei albi de argint,

Cu soarele nori sfîșîind."

(M. Eminescu, Frumoasă-i)

1.

cel verde - adjectiv variabil, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, gradul pozitiv, funcția sintactică de atribut adjectival;

lin - adjectiv variabil, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, gradul pozitiv, funcția sintactică de atribut adjectival;

senin - adjectiv variabil, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, funcția sintactică de atribut adjectival;

cei albi - adjectiv variabil, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, funcția sintactică de atribut adjectival;

2.

adjectiv - domol

lin

substantiv - pește cu solzi mărunți

substantiv - vas de lemn, de tablă, pentru storsul strugurilor

lacul

substantiv - întindere de apă stătătoare

substantiv - preparat lichid pentru vopsit

lacul - cuvânt bisilabic

l a - c u l

c v c v c

verde - cuvânt bisilabic

v e r - d e

c v c c v

resfrînge - cuvânt trisilabic

r e s - f r î n - g e

c v c c c v c c v

norii - cuvânt bisilabic care conține diftongul ii

n o - r i i

c v c v s

soarele - cuvânt trisilabic care conține diftongul oa

s o a - r e - l e

c s v c v c v

sfîșiiind - cuvânt trisilabic care conține hiat

s f î - ș i - i n d

c c v c v v c c

- V**
1. Analiza sintactică a propozițiilor;
 2. Folosirea semnelor de punctuație;
 3. Seria sinonimică a cuvintelor subliniate.

"Cine-a purces în ploaie și furtuni

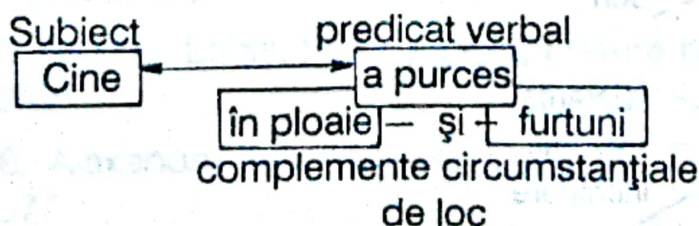
Și a brăzdat în negură și zloată

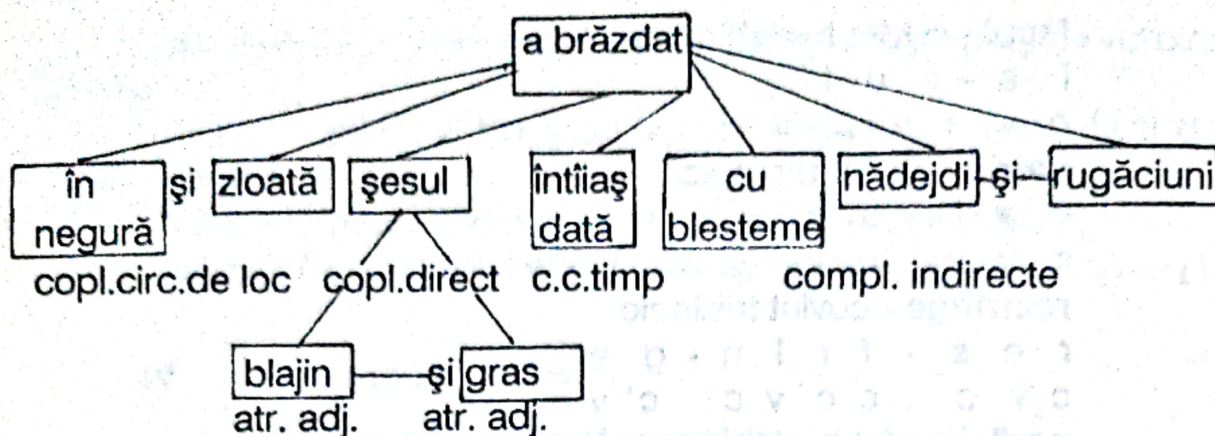
Șesul blajin și gras, întâiaș dată,

Cu blesteme, nădejdi și rugăciuni ?"

(T. Arghezi, Pluqule)

1.

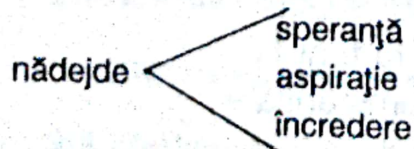
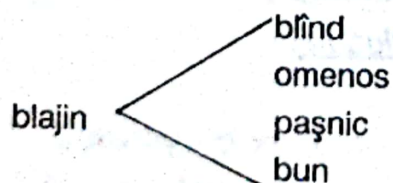
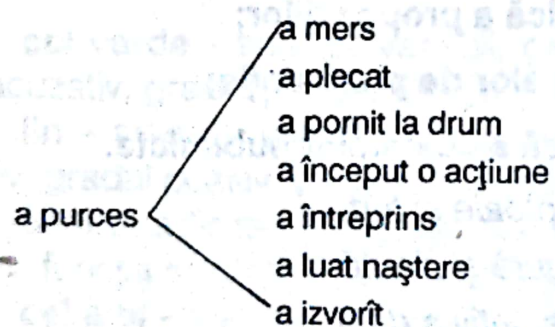

2.

- Virgulele 1 și 2 izolează un complement circumstanțial de timp;
- Virgula 3 desparte părți de propoziție de același fel;
- Semnul întrebării se folosește la sfârșitul unei fraze interogative;
- Semnele citării marchează un citat dintr-o operă literară.

3.

Bibliografie

1. Vasile Alecsandri, Poezii, Editura Eminescu, București, 1987
2. Ioan Alexandru, Pământ transfigurat, Editura Minerva, București, 1982
3. Tudor Arghezi, Versuri, Editura Cartea Românească, București, 1980
4. George Bacovia, Poezii, Editura Minerva, București, 1980
5. Ion Barbu, Versuri și proză, Editura Minerva, București, 1970
6. Lucian Blaga, Poezii, Editura pentru literatură, București, 1966
7. Ana Blandiana, Poezii, Editura Minerva, București, 1981
8. Ion Luca Caragiale, Nuvele, Povestiri, Amintiri, Editura Minerva, București, 1981
9. Otilia Cazimir, Versuri, E.S.P.L.A., București, 1957
10. George Coșbuc, Poezii, Editura Cartea Românească, București, 1982
11. Ion Creangă, Opere, Editura Minerva, București, 1972
12. Mihai Eminescu, Poezii, Editura Cartea Românească, București, 1978
13. Octavian Goga, Poezii, Editura pentru literatură, București, 1963
14. Petre Ispirescu, Legende sau basmele românilor, Editura Facla, Timișoara, 1984
15. Nicolae Labiș, Primele iubiri, Editura pentru literatură, București, 1962
16. Alexandru Macedonski, Excelsior, Editura Minerva, București, 1977
17. Ion Minulescu, Versuri, Editura Minerva, București, 1981

18. Costache Negruzzi, Păcatele tinerețelor, Editura Minerva, București, 1986
19. Al. Philippide, Visuri în vuietul vremii, Editura pentru literatură, București, 1969
20. Ion Pillat, Poezii, Editura Eminescu, București, 1983
21. Marin Sorescu, Pe-o aripă și-un picior, Editura Albatros, București, 1970
22. Nichita Stănescu, Starea poeziei, Editura Minerva, București, 1975
23. George Topîrceanu, Versuri și proză, Editura Albatros, București, 1972
24. Grigore Vieru, Rădăcina de foc, Editura Univers, București, 1988

CUPRINS

pag.

Cuvînt înainte

I Exerciții-joc pentru elevii claselor I- a IV-a. . . . 5–22

Clasele a V-a - a VIII-a

II Fonetica 23–31

III Vocabularul 32–56

IV Morfologia 57–191

Părțile de vorbire flexibile

Substantivul 57–95

Articolul 96–102

Adjectivul 103–120

Pronumele 121–135

Numeralul 136–140

Verbul 141–166

Părțile de vorbire neflexibile

Adverbul 167 – 175

Prepoziția 176 – 179

Conjuncția 180 – 187

Interjecția 185 – 19

V Sintaxa 192 – 245

Model de analiză 246 – 25

Bibliografie 253 – 25